AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

DAVASINDA
DAFAAMIZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI

1955

ikramiye plânını takdim eder

İKİŞER DAİRELİ

5

APARTMAN

İkramiye Apartmanları, yer, malzeme, işçilik, konfor, teşkilât velhasıl her bakımdan en üstün evsafı haizdir. Apartmanın talihlisi bir dairede ailesiyle otururken diğer daireyi kiraya vererek kendine irat temin edecektir.

BAHÇELİ

15

EV

En iyi malzeme ile inşa edilen İkramiye Evleri, oturma, yemek, yatak odaları, şirin mutfağı, alaturka ve alafranga tuvaleti, geniş terası, elektrik, havagazı, şehir suyu, anten, telefon tesisatı ile her türlü konforu haizdir.

AYRICA

725

bin lira

PARA İKRAMİYELERİ

725.000 lira para ikramiyesi Ev ve Apartman ikramiyelerine ilâvedir.

Keşide Tarihleri:

1 MART 1955
2 MAYIS 1955
1 TEMMUZ 1955
25 AĞUSTOS 1955
1 KASIM 1955
30 ARALIK 1955

en az 150 liralık bir hesap açtırınız!

Türkiye İŞ Bankası: paranızın... istikbalinizin emniyeti

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. M. M. arkası Ardıç Sok.
Desen Matbaası — Ankara
P. K. 582 — Tel: 19992

Fiyatı: 60 kuruş

İmtiyaz sahibi :
Metin TOKER

Yazı işlerini fiilen idare eden:
Cüneyt ARCAYÜREK

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür:
TURHAN

Fotograf :
ASSOCIATED PRESS — ZÜHTÜ ÖVEN

Kapak Fotoğrafı: Hüseyin EZER

Klişe :
Cemal YENAR

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (18 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Faik Ahmet Barutçu

Hakların müdafii

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Her hafta, pek çok sayıda mektup alıyoruz. Bu, bize gösterdiğiniz alâkanın bir delili olduğu için bizleri memnun ediyor. Mektupların bazıları mecmuamızın şu veya bu kısmını hazırlayan arkadaşlarımızı alâkalandırıyor. Meselâ Kadın sayfasıyla ilgili yazılar o sayfanın mesulü bulunan arkadaşımıza, Tıb sayfasiyle ilgili yazılar o sayfanın mesulüne veriliyor. Onlar da çok zaman, bu irşatlardan faydalanarak işlerini görüyorlar.

Bazı mektuplar ise mecmuayı heyeti umumiyesile alâkadar ediyor, yahut şu veya bu mevzuda alâka çekici fikirleri taşıyor. Onları, sayfalarımızın müsaadesi nisbetinde «okuyucularımızdan mektup» başlığı altında zaman zaman neşrediyoruz. Daha çok mektup neşretmek isterdik, maalesef teknik bakımdan imkân bulamıyoruz. Mündericatımızdan fedakârlık yapmamızın sizleri memnun etmeyeceğinden endişeleniyoruz.

Şimdiye kadar bir iki mektubu, bu sütunlarda da gözlerinizin önüne serdik. Bunlara aşikâr bir ehemmiyet verdiğimizi inkâra imkân yoktur. Aşağıda okuyacağınız yazı bunlardan biridir. Mektup, Hulusi Doğan imzasını taşıyordu,

İşte mektup :

Son nüshanızdaki Mevlânâ'yı anma merasimleri hakkındaki yazınızın lisanı beni samimiyetinizden şüpheye düşürdü. Demokrasi ve hürriyet rejimi davasındaki seri yazılarınızın hakiki bir özleyişin ifadesi olup olmadığını düşündüm. Meselâ yazınızın birinde şöyle bir cümle bulunmakta: «Demokrasi ekseriyette bulunanların ekalliyette olanlara bas-- yapabilmeleri şeklinde anlaşılmamalıdır.» İşte beni şüpheye düşüren bu cümle ile mevzuu bahis yazının ifadesi arasındaki zihniyet farkıdır. Sizler o yazınızla ekalliyette olanların ekseriyete hükmedebilmelerine taraftar görünüyorsunuz. Halbuki gene siz, ekseriyetin dahi hükmetmek ve baskı yapmak için salâhiyettar olmadığı iddiasındasınız. Ekalliyette bulunduğunuza hükmetmek gayet kolaydır. Bunu kendiniz de itiraf etmiş bulunuyorsunuz. Yazılarınızdan bir parçasını okuyan için bu hakikat derhal görülebilir. İşte misali «Devlet Radyosundan üflenen neylerin ahengine uyularak bütün Anadolu'da tekrarlandığı gelen haberlerden açık surette anlaşılmaktadır» ve gene «Mevlevi dergâhları veya bektaşi tekkelerini bugün açınız, ne birileri ne ötekileri edam alır. Kalabalıktan halk birbirini ezer» bu ifadelerinizle ölçüye vurulduğunuzda, ne yekûn tutacağınızı siz düşünün. İnsanların baş hesabı değerlendirilmediklerini bilirim. Fakat ortada insan hakları denen bir dâva vardır ve bu dâva ise insanları birbirinden farklı olarak muameleye tabi tutmaz.

Memleket menfaatini başka zaviyelerden görebilirsiniz. Fakat o zaman da malûm demokrasi dâva ve iddiasını bırakınız ve deyiniz ki: «Bize daha su kadar zaman dikta bir idare elzemdir. Fakat siz fikirlerinizi kabul ettirebilmek gayesiyle hürriyet libası 3e görünmektesiniz.

Demokrasi ya vardır, ya yoktur. Rejimi türlü millî menfaat balonları ile sertleştirir isek dikta bir idareye varmak en tabii bir netice olacaktır. Mensupları, bir dini âyin gayesi ile istedikleri yerde toplanarak arzu ettiklerince hareket gün en tabii insan hakkından mahrum bulunan cemiyette hürriyet yoktur. Oysa ki sizler demokrasi yolunda bulunduğunuz iddiasındasınız. Dünyanın hiç bir yerinde mahdut kimselerin haklarım teminat altına alan hürriyet rejimi yoktur, ancak demir perde gerisinde bu gibi iddia ve safsatalara rastlanır, yani olmayan bir hürriyetten bahsedilir.

17 Kânunuevvel gününü bildiğiniz gibi tefsir etmekle beraber, kendi' anladığınız manâda Mevlânâdan bahsedemez mi idiniz? Amma siz kapak resmi olarak Saygun'u ihmal etmediniz ve Mevlânâdan bahsi ise düşünmediniz bile.»

Her fikrin muteber olduğunda zerre kadar şüphe yoktur. Hele bu fikir, sayın Doğanın ifade ettiği gibi kibar bir şekilde ifade olunursa münakaşasını yapmak caiz hale gelir. Bu bakımdan şurada belirtmek isteriz ki AKİS'in demokrasi telâkkisi 3e okuyucumuzun sahip bulunduğu ve bâr ara Demokrat liderler arasında da rağbet gören telâkki aynı değildir. İnkılâplarımızın korunması bahsinde hürriyetlerimizin korunması bahsinde olduğumuzdan ne daha az hassasız, ne de daha çok. Bu memlekette geriye gitmek nasıl ölüm demekse, bizim kanaatimizce hürriyetlerimizi teminat altına sokmamak da aynı derecede tehlikelidir. Bekamızla alâkalıdır. Bunun delillerini pek sık görüyoruz.

Bizim Mevlâna ihtifallerinde beğenmediğimiz taraf mütefekkir Mevlânâ'nın değil, Hazreti Mevlânâ'nın anılmasıdır. Atatürk Türkiyesinin anılacak Hazreti Mevlânâsı yoktur. Her demokrasinin kendisine göre tabuları vardır. Almanya'da da demokrasi mevcut, ama naziliğe cevaz yoktur; zira naziliğin Alman milletine getirdiği felâket hatırlardadır. Amerikada da demokrasi mevcut, ama komünizme- cevaz yoktur; zira komünistliğin Amerikan Milletine getirebileceği felâket unutulmamaktadır.

Biz onlardan ileriye gitmek hayalinde değiliz. Onlardan geri kalmamak ümidinde olduğumuz gibi..

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Amerika ve biz

Aynı gün üç elçi-Amerika, İngiltere ve İsrail elçileri - Hariciye Vekâletini fiilen idare eden başvekil muavini Fatin Rüştü Zorluyu ziyaret ettiler. O günün akşamı bir hususî uçak başvekil muavinini Bağdada götürdü. Adnan Menderes Bağdattaydı. Başvekil ve muavini görüştüler. Hattâ beraberce resmi kabullere gittiler. Fatin Rüştü Zorlu bavulunda frağını da götürmeyi ihmal etmemişti. Başvekil ve muavininin resimleri gazetelerde çıktı. Gazetelerde çıkan başka bir şey daha var: İngilterelim ve İsrailin Türkiye ve Irak arasındaki bir yakınlaşmadan endişe ettikleri haberi.. O zaman, bu havadisleri alan ajanslar derhal bir tahmin yaptılar: Elçiler başvekil muavinine Adnan Menderesin Bağdadi ziyareti mevzuunda görüşlerini bildirmişlerdi. Bilhassa İsrail elçisinin, böyle bir endişeyi bahis mevzuu ettiği pek âlâ tahmin olunabilirdi. Hakikaten, günün hâdisesi bu Irak seyahati idi. Yalnız Irak seyahati değil, aynı zamanda Arap âlemi ile Türkiye'nin bir dostluk kampanyasına girişmiş bulunmaları hem memleketimizde, hem de dünyanın diğer köşelerinde büyük alâka çekiyordu.

Halbuki bu tahminler yanlıştı. Hatanın sebebi de, mesele olarak görülen hâdisenin yanında başka bir hâdisenin daha cereyan etmiş olduğunun unutulmasıydı. Bir gün evvel Zafer Gazetesi, «Zafer» imzalı bir başmakale ile umumiyetle Amerika hükümetinin fikirlerini aksettirdiği kabul olunan New-York Times'i Siyonist çevrelerin tesiri altında kalarak Türkiye aleyhinde kampanyaya girişmekle itham etmişti. Aynı yazıda İsrailin de Türkiyenin sanayileşmesi karşısında endişe duyduğu belirtiliyor, hatta İstanbuldaki bazı ithalâtçılar üstü kapalı şekilde itham olunuyordu. Elçilerin ziyaretini tefsir eden ajanslar bu başmakalenin uyandırdığı akislerin farkına varmadılar. Halbuki, İsrail elçiliği ile yakın teması bilinen ve İstanbulda çıkan Fransızca İstanbul gazetesinin Ankaradaki muhabiri realist bir tahminde bulundu: Amerika ve İsrail elçileri başvekil muavini ile bu başmakaleyi görüşmüşlerdi. Bu tahmin, hakikate çok daha yakındı. İsrail elçisi İsrailin niyet ve endişeleri hakkında -yahut bu endişelerin ademi mevcudiyeti hakkında- Fatin-Rüştü Zorluya teminat vermiş, Amerika Büyük Elçisi ise Türkiyedeki politik gidişi tasvip etmeyen Amerikan gazetesinin yalnız New-York Times olmadığım ifade etmişti. Gerçi bizim basma umumiyetle New-York Times'in tefsirleri aksediyordu. Zira bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Amerika Büyük Elçiliğinin Haberler Bürosu gazetelere New-York Times'i bedava olarak ve muntazaman gönderiyordu. Ama Amerikanın diğer şehirlerindeki büyük gazetelerin de memleketimizde cereyan eden bazı hâdiselerden aleyhimizde tefsirler için istifade ettikleri New-Yorktaki Haberler Büromuzun meçhulu değildi ve vaziyet Başvekâlete muntazaman bildiriliyordu.

Fatin Rüştü Zorlu

Dert ona yanıldı

Hükümet çevrelerindeki reaksiyon

Bu haberlerin hükümet çevrelerindeki reaksiyonu, daha ziyade «sinirlenme» oldu. Hele, pek çok suçla itham olunan New-York Times'in Ankaradaki muhabiri Hangen başvekil tarafından Bağdat hava meydanında görülünce «sinirlenme», «kızgınlık» şeklini aldı. O zaman, Adnan Menderes'in refakatindeki Burhan Belge, Zafer'e yeni bir başmakale gönderdi. Bir gazeteci olan Burhan Belgenin böyle bir yazıyı nasıl kaleme aldığı merak edilebilirdi: Eğer bahis mevzuu zatın «başüstüne» demek huyu bilinmeseydi... Hakikaten Zafer imzalı yeni yazıda şöyle deniliyordu:

«Hangen, hani su New-York Times'-in Türkiye muhabiri olup da Atatürk'ü ve daha da ileri giderek 1908 den yani Meşrutiyet devrinden bugüne kadarla Türkiyeyi toptan mahkûm eden adam, burada da karşımıza çıkmıştır.

Böyle bir adamın peşimizi bırakımyarak buralara kadar gelmesi, beslediği düşmanlığın suna yahut buna karşı değil de doğrudan doğruya Türklüğe ve Türk milletine müteveccih bulunduğunu sarahaten göstermektedir. Aksi taktirde o geçen gün üzerinde durduğumuz malûm haberleri ve yazıları yazan da kendi olduğuna göre, buralarda ne isi vardır?. Neden bizi ve bizimle kardeş olan milletleri böyle adım adım tecessüs ve takip etmektedir?

Avra Warren

Dert yandı

... Bu sebeple, yakasını bırakmamıza imkân olmadığı gibi, eğer icabederse, kendisi ile yeniden meşgul olacağımıza şüphe yoktur. Şu kaide bilsin kî, bizce malûm olan hüviyetini ne Türkiyede ne de Türkiye ile alâkadar her hangi bir bahiste artık maskeleyemiyecektir.»

Halbuki Hangen memleketimizde tenekecilikle değil gazetecilikle, meşguldu ve ehemmiyeti bu derece aşikâr bir seyahati gazetesi adına takip etmesinden daha tabii hâdise olamazdı. Üstelik iktidarın organının, nihayet bir gazetenin muhabiri ile şahsen uğraşması ne, dereceye kadar doğruydu, bunu Burhan Belgenin idrak etmemesi imkânsızdı. Hangen hakkında başmakale, ancak Hangen'in kıymetini arttırırdı...

Bağdattan gelen ikinci makale

Fatin Rüştü Zorlunun Bağdada gidişini müteakip Zafer gazetesine Bağdattan ikinci bir başmakale geldi. Bu yazıda da Amerikan gazetelerinin aleyhimizdeki neşriyatı bahis mevzuu ediliyor, bu neşriyat «içerde ve dışarda» ki bir takım tahrikçilerin marifeti addediliyor, neticesinin Türk - Amerikan dostluğunun baltalanması olacağı belirtiliyordu. Tekrarlanan iddia, Türkiyenin sanayileşmesi karşısında Amerikanın bazı çevrelerinde endişe doğduğu ve dışardaki tahriklerin oradan geldiği

idi. İçerdeki tahrikler ise, hiç şüphe yok, makalelere mevzu olan bazı hâdiselerin Muhalefet tarafından şikâyet mevzuu yapılması ve Halk Partisi tebliğinin bunları ihtiva etmesi idi.

Bahis mevzuu makale aynı gün radyonun haberler bülteninde okundu.

Zafer müteakiben, 2 Mayıstan bu yana girişilen hareketleri beğenmeyen yabancı çevreleri teker teker ithama başladı. Amerikalılar, Siyonistlerin tesiri altında kalmışlardı; Beynelmilel Basın Enstitüsünü komünist ajanlar kışkırtıyorlardı; Reisicumhur Bayara mahkûm gazetecilerin affi için telgraf çeken Romadaki yabancı muhabirler cemiyeti ise «ne idüğü belirsizler» idi -bu cemiyetin reisi olan Amerikalı bir gazeteci durumu bizzat görmek için Romadan kalkıp Türkiyeye gelmiş ve muhtelif kimselerle, bu arada Ahmed Emin Yalman ile görüşmüştü.-

Unutulan noktalar

Bu arada, sinirlerine mağlûp olan bazı hükümet çevreleri bir takım basit hakikatleri gözden uzak tutuyor, onların etraflarını saranlar ise bu noktalara işaret etmekten çekmiyorlardı. Zira lider kızdığı zaman onun kızdığı şahsa daha fazla kızmış görünmek, frenklerin tâbirile kraldan ziyade kral taraftan olmak klasik dalkavukluğun başlıca prensibidir.

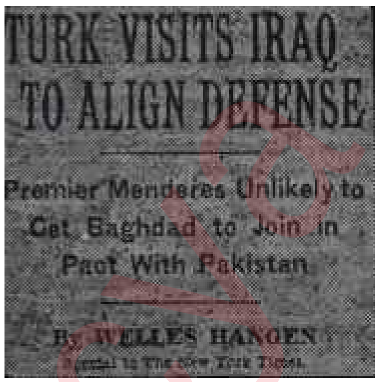
Hâdiseler daha realist bir gözle tetkik olunduğunda ne görülecekti?

Sanayileşmemiz, 2 Mayıstan bu yana başlamamıştı. Biz, Demokrat Partinin memlekete esas itibarile faydalı olduğunda şüphe edilmeyen handelerimize çoktan girişmiştik. Buna mukabil, bugün şikâyet mevzuu yapılan kampanya bilhassa Hüseyin Cahidin hapse atılması ile başlamıştı. Demek ki basın kanununun bilinen tarzda tatbiki ve alman diğer tedbirler mevcut olduğu bildirilen düşmanlarımıza vesile vermişti. Düşmanlarımızı bir tarafa bırakalım. Ama, basın hürriyetinin zedelendiği, hâkim teminatının zedelendiği, serbest seçme imkânının zedelendiği, nihayet iktidarın muhalefete karşı takındığı tavır dolayısile demokrasinin zedelendiği ne Siyonizm ile, ne komünizm ile, ne de «ne idüğü belirsizlikle» itham olunabilecek bizim çevrelerimiz tarafından bildirilmemiş midir ve bunların ciddî surette inkârına imkân mı vardır? Hatta Demokrat Partinin kendi içinden pek çok kimse -dâvaya sadakatlerinden şüphe edilemeyecek pek çok kimse • başka kanaatte midir? Bunlar, Adnan Menderes'ten, tutulan politikanın bir den daha gözden geçirilmesini istemekte değil midirler? Daha düne kadar kabinede bulunan meselâ Fethi Çelikbaş, bugün kabineye dahil olan meselâ Samed Ağaoğlu 2 Mayıstan bu yana alman bir takım tedbirlerin antidemokratik vasıflan üzerinde durmamışlar mıdır? Hatta bunları tasvip etmediklerini açık, kapalı beyan etmemişler inidir? O halde?

O halde şikâyetleri biç kale almamak, başı kuma sokmak manasına gelmez mi? Dışarda «yeminli düşmanlarımız» m bulunması bizi demokrasi yolunda geriye değil, ileriye götürmeliydi. Zira kendi aramızdaki dırıltıları yok edersek daha kuvvetli oluruz. O düşmanlarımızla daha iyi mücadele ederiz. Neden korkuyoruz? Şikâyet edilen muhalefet en ziyade şikâyet mevzuu olduğa sırada memlekette isyan mı çıktı, ihtilâl mi çıktı, yoksa Türkiye battı mı? Olsa olsa iktidarın işi zorlaştı -bunu biz tasvip etmiyoruz-. Nitekim millet de tasvip etmedi ve reyini esirgedi. Ama bu, muhalefetin nihayet hakkıydı. Halbuki iktidar şikâyet mevzuu olunca, görüyorsunuz ne hale geliyoruz...

Çıkar yol

En ziyade üzüntü mevzuu, eğer iktidardakiler dedikleri gibi demokrasiye hakikaten azimli iseler çıkar bir yolun mevcut bulunması, fakat bu yolun tutulmamasıdır. Tamir edilmeyecek biç bir şey yoktur. Bizim muhtaç olduğumuz şey, ne partilerarası münasebetlerin pembe renk alması, ne şunun veya bunun yumuşaması, karşı tarafın fikirlerini benimsemesidir. Bizim muhtaç olduğumuz şey demokrasimizi alaturkalıktan kurtarıp batılı manasile teminata bağlamaktır. Bir defa teminat geldi mi, ondan sonra hakikaten «müsademei efkârdan harikayı hakikat çıkar». Demokrasi, fikirler arasında müsademe rejimidir. Ama müsademenin taraflar için eş şartlar altında cereyan ettiği rejim... Yoksa iktidardakiler bu müsademede yardımlarına devleti çağırırlarsa, o demokrasi olmaz.

TURK VISITS IRAQ TO ALIGN DEFENSE

Premier Menderes Unlikely to Get Baghdad to Join in Pact With Pakistan

By WELLES HANGEN

Hangen'in yazısı

Tenekeci değil ya...

Partiler arasında teminatların tahakkuku için yakınlaşma ve işbirliği gerçekleştiği an -tâbir biraz amiyanedir ama kusura bakılmasın- siyonisti de, komünisti de, ne idüğü belirsizi de bu millete vız gelir...

Şimdi bu millet, ilk adımı atacak olanı beklemektedir.

Basın

İspat hakkına doğru

Bir kanunun aksak tarafı nihayet anlaşılmış bulunuyor. Bu kanun, basın kanunu; bu aksaklık ispat hakkının nınmamasıdır. Önümüzdeki haftalar içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine bahis mevzuu hakkın tanınması yolunda bir teklif yapılacaktır. Teklif halen, İstanbulda hazırlanmaktadır ve üzerinde dikkatle çalışılmaktadır. Tasarıyı Demokrat Partili mebuslar getireceklerdir. Bunların arasında Prof. Fethi Çelikbaş da vardır. Bu bakımdan, belki hükümetin de muvafakatile basın hürriyetinin hele bu kanun çerçevesinde tek yolu olan isbat hakkı kanuna ithal olunacaktır.

Basın kanununun hazırlanış tana dikkate şayandır. Bu kanunun Gazeteciler Cemiyetinin ve muhalif başmuharrirler dahil bazı gazetecilerin rızasile getirildiği bildirilmiştir. Hakikaten o sıralarda İstanbulda Başvekil Adnan Menderes tarafından verilen bir yemekte iki başmuharrir -Falih Rıfkı Atay ve Ethem İzzet Benice- hem de ayağa kalkarak kanunu alkışlamışlardır. Ahmed Emin Yalman bunu öylesine hararetle desteklemiştir ki yemekte bulunan Burhan Felek bir itiraz sesi yükseltmek niyetini izhar ettiğinde:

«— Siz, kendi namınıza konuşunuz.. Bence, kanun mükemmeldir» demiştir.

Nadir Nadiye gelince, o da kanunu desteklemiş, 'hattâ lehinde bir de başmakale kaleme almıştır. Ancak onun ötekilerden farkı kanuna ispat hakkının ithali için sonuna kadar uğraşmış olması, hattâ bu yolda bir de telkif yapmış bulunmasıdır. Fakat Meclis, teklifi nazarı dikkate almamıştır.

Hükümet erkânı ise bu kanuna esbabı mucibe olarak Anadolunun muhtelif taraflarındaki küçük şantaj gazetelerinin neşriyatım göstermiş, bunların şahsen takibine imkân olmadığını anlatmıştır. Hattâ bazı kimseler, bunun İstanbul veya Ankara gazetelerini hedef tutmadığını ileri sürmüştür. Sebep ne olursa olsun kanun, hakikaten muhtelif başmuharrirlerin desteği ile Meclise getirilmiş, öyle de kabul edilmiştir.

2 Mayıstan sonraki hava içinde ise bu kanunun nasıl sert bir kanun olduğu bütün açıklığı ile ortaya çıkmış, en masum tenkitler, en ciddî iddialar bile sahiplerini mahkemelere sürüklemiştir. Şimdi, bizzat Demokrat mebusların böyle bir tâdile lüzum görmüş olmaları ancak memnunluk uyandırır.

Ancak, onlarla beraber başmuharrirlere de düşen vazifeler vardır. Teklif müsait havayı şimdiden hazırlamalıdırlar. Tasarı bütçe müzakerelerinden evvel Meclise sevkedileceğine göre meselâ Falih Rıfkı Atayın, meselâ Ahmed Emin Yalmanın, hattâ Nadir Nadinin kânun muvacehesindeki fikirlerini belirtmeleri ve kanunun kabulünden bu yana kanaatlerinde değişiklik olduysa bunu açıkca bildirmeleri iktiza eder.

İspat hakkı tanımayan bir basın kanunu olamaz mı? Elbette ki olabilir. Fakat bizim elimizdeki kanun bu hakkı tanımazsa, basın hürriyeti ortadan kalkar. Doğrudan doğruya basın kanunu kaldırıldığı takdirde, mesele başka zaviyeden ele alınabilir. Fakat öteki maddeler kaldıkça isbat hakkının tanınma-

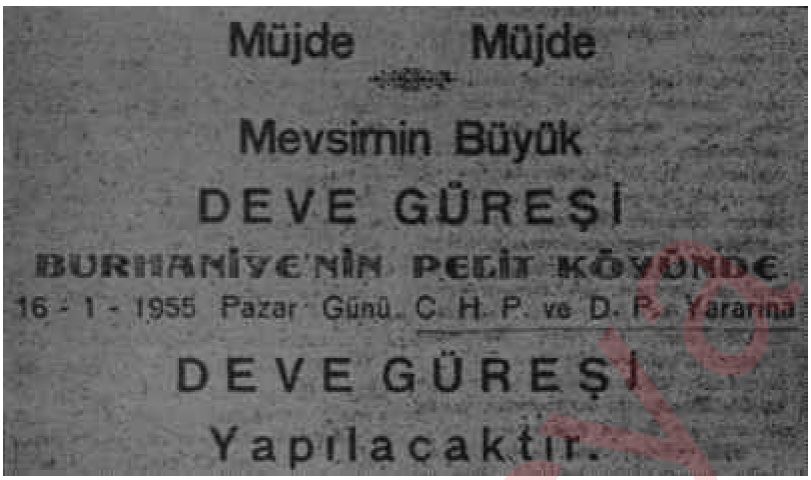
PARTİLERARASI MÜNASEBET

Partiler arasındaki işbirliği teşebbüsü tehlikeye düştü

C.H.P. meclisinin dün yayınladığı sert tebliğde bahsedile zorluklar giderilmedikçe Halk Partisi işbirliğine yanaşmıyo

Zafer'de muhalefete şiddetle hücum etti

İdare edenler arasında...

Müjde Müjde

Mevsimin Büyük

DEVE GÜREŞİ

BURHANİYE'NİN PELİT KÖYÜNDE

16 - 1 - 1955 Pazar Günü C. H. P. ve D. P. Yararına

DEVE GÜREŞİ

Yapılacaktır.

İdare edilenler arasında...

sı bir zarurettir. Hürriyetin kanunlarla teminat altına alınmasının başka yolu yoktur.

Tabii, bu kanunun müsbet meyvalarını vermesi için bir umumî mahzurun daha ortadan kalkması şarttır: hâkimlerin teminatsızlığı..

Ümid olunur ki bahis mevzuu tekliften sonra Demokrat mebuslar hâkimlerin durumunu da ele alırlar. Mecliste Adliye Vekâleti ile ilgili müzakereler göz önünde tutulursa Demokrat Parti gurubunda hava buna müsaittir. Böylece iki mühim mesele hal yoluna girmiş olacaktır.

Maarif

Yardımcı sıkıntıda

İhsan Hâmid Tiğrel heyeti umumiyeye şöyle bir nazar atfetti, sonra Maarif Vekili Celâl Yardımcıya baktı ve:

«— Bakan tenakuza düşüyor!» dedi.

Arkadan devam etti:

«— Bakana diyoruz ki: İstanbul'da, İzmirde yabancı dille eğitim yapan kâfi lise var. Bize buyuruyorlar ki: Onlar Türk lisesi değil. Bir arkadaş soruyor: Neden Tarsusta açmıyorsunuz? Bakan cevap veriyor: Orada Amerikan koleji var...»

Mebuslar gülmeye başladılar. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yabana dille tedrisat yapacak liseler hakkındaki teklif görüşülüyordu.

Mesele, Bütçe Komisyonunda enine boyuna tartışılmıştı. Celâl Yardıma bu liselerin İstanbul, İzmir, Konya ve Eskişehirde açılmasını istiyordu. Buna mukabil mebuslar İstanbul ve İzmir yerine Diyarbakır ile Samsunu teklif etmişlerdi. O zaman Maarif Vekili - aslına bakarsanız, gayet haklı olarak - Meclisin, teklifin tümü üzerinde red veya kabul hakkı bulunduğunu, fakat tahsisat verilirse liselerin nerelerde açılması gerektiğine vekilin karar vereceğini bildirmişti. Fakat Bütçe Komisyonunun, azalan, buna yanaşmamışlardı. Evvelâ İstanbul ve İzmirde yeniden yabancı dille tedrisat yapacak lise açılmasını doğru bulmuyorlardı. Bundan başka, AKİS'in daha evvelce de belirttiği gibi Celâl Yardıma ne umumi efkâr, ne de Meclis tarafından tutulan bir vekildi ve itirazların bir kısmına, bu husus yol açıyordu. Sonra, doğrusu istenilirse hükümetin bir takım icraatından memnun olmayanlar kızgınlıklarını zaman zaman Celâl Yardımcıdan veya Osman Şevki Çiçekdağdan alıyorlardı.

Fakat Bütçe Komisyonunda, reis, liselerin yerlerini değil, teklifin tümünü reye koyunca mesele hal yoluna girer gibi oldu. Ancak mebuslar, Meclisin umumi (heyetinde davalarının müdafaasına devam edeceklerdi.

Yaylım ateşi

Teklif umumi heyete gelince, yaylım ateşi başladı. Aleyhte konuşan sadece İhsan Hâmid Tigrel olmadı (Diyarbakır mebusu). 'Hikmet Bayur, Muhlis Ete, Halit Ağanoğlu, Mehmed Ünaldı, Burhanettin Onat, Fethi Ülkü, Bahadır Dülger teklifi şurasından veya burasından tenkit ettiler. Doğrusu istenilirse Celâl Yardımcı da sinirlenip sözlerinin kontrolünü kaybettiğinden ister istemez tenkidi celbedecek beyanlarda bulundu. Maarif vekili nedense, kürsüye bir türlü alışamamıştır ve kendi ifadesile «politikadaki acemiliği» zail olmamıştır. Mebuslardan tasarıyı kabul etmelerini isterken öyle bir eda ta--ndı ki sanki bütün hazırlıklar olup bitmişti. Dedi ki:

«— Liselerin açılacağı yerlerde hazırlıklar yapılmış, binalar satın alınmış, öğretmenler yola çıkarılmıştır. Eğer Meclisi âliniz, İstanbul veya İzmir yerine başka vilâyetleri tensip ederse bu kuranın tahakkuku kolay olmayacaktır..»

İşte bu lâf üzerinedir ki Burhanettin Onat kürsüye çıktı ve:

«— Bu ne demektir, dedi.. Bakan daha tasan kanunlaşmadan bütün hazırlıkları yapmış; şimdi de gelip bizden tasvip istiyor. Peki, nereden biliyor bizim tasarıyı kabul edeceğimizi? Ya reddedersek ne olacak?»

Antalya mebusunun mutadı veçhile trafik bir eda ile söylediği bu sözler hararetle tasvip edildi. Evet, Meclis sanki kaale alınmamıştı. Bu, Celâl Yardımcıya karşı duyulan infiali arttırdı. Tenkidler şiddetlendi. Bahadır Dülger Meclisin sadece tasarının heyeti umumiyesi üzerinde değil hükümet icraatına taallûk eden maddeleri üzerinde de tasarruf sahibi olduğunu ifade etti.

Celâl Yardımcı bundan başka, gelecek öğretmenlerin memleketimizin her tarafında çalışmayı isteyip istemeyeceklerinin de düşünülmesi gerektiğini bildirmişti. Bu garip tez de beğenilmedi. Samsun veya Diyarbakırın nesi vardı? Öteki liseler de Konya ve Eskişehirde açılacaktı.. Mutlaka İstanbul şart değildi ya..

Mehmed Ünaldı ise, tetkiklerin iyi yapılmadığı hususuna dikkati çekti. İfadesine göre Adana Belediyesi böyle bir gaye uğrunda üç milyon liralık bir binayı devre hazırdı. Buna mukabil Hikmet Bayur, İstanbulda satın alınan Gazi Ahmet Muhtar paşa konağının kifayetsiz bulunduğunu bildirdi.

Yaylım ateşi şiddetli olmuştu.

Komisyona iade

Riyaset kürsüsünde bulunan Tevfik İleri (Eski Maarif Vekili ve liselerden birinin açılması istenilen Samsunun mebusu) verilen takrirleri okuttu. Bunların İlkinde tasarının komisyona lâdesi

Celâl Yardımcı

Yardımcıya muhtaç

isteniliyordu. Bu, heyeti umumiyenin Yardımcıyı tasvip etmediğinin delili idi. Komisyon sözcüsü bu takririn oya konulmamasını istedi. Konulursa kabul edileceğinden şüphe yoktu. Tevfik İleri, tüzük gereğince reye koydu ve tabii kabul olundu. Bu suretle tasarı, bir defa daha tetkik olunmak üzere Maarif Komisyonuna gidiyordu. Meclis, teklifi red etmişti. Fakat bu, kat'i bir red değildi. Mesele yeniden görüşülecekti.

Celâl Yardımcı kürsüden şöyle demişti:

«— Tasvip ederseniz, tahsisat gereken yerde kullanılır, reddederseniz ilgili mesuliyet mevkiinde bulunan kimsenin verine yenisi getirilir..»

Bakalım, ne olacak..

Mamafih, eğer mesele Meclise Başvekil Adnan Menderes'in Bağdattan aydetinden önce getirilirse Maarif Vekâletine mutlaka yeni bir vekil bulmak gerekecektir.

D. P. grubu bir ademi memnuniyet işareti vermişti.

Bütçe Komisyonunda

F akat Celâl Yardımcının çilesi burada sona ermedi. Mebuslar kendisini Bütçe Komisyonunda Maarif Vekâleti bütçesinin müzakeresi sırasında yeniden yakaladılar ve adamakıllı hırpaladılar. Tenkid eden mebusların başında gene Tevfik İleri geliyordu. Samsun mebusu ve eski Maarif Vekili, kelimenin tam mânasile dört başı mamur bir konuşma yaptı. Vekâletin bütün meseleleri hakkında tam bir vukuf sahibi olduğu anlaşılıyordu. Fakat son dakikada bir hata işledi ve işe demagoji karıştırdı. Yaptığı hata şuydu: Muhsin

Bu buhran ne vakte kadar sürecek?

Cemil Sait BARLAS

Geçen hafta iç, politika bakımından hareketli geçti. Partilerarası münasebet, Cumhuriyet Halk Partisi Meclisininin bu konuda alacağı karar ve Cumhuriyet Halk Partisi içindeki tartışmalar umumi efkârı işgal etti.

Bilindiği üzere Cumhuriyet Halk Partili Müdafai Hukuk Cemiyetinin bir temadisi, bir istihalesidir. Mustafa Kemâl memleketin kurtuluşundan sonra yapacağı inkılâplar için bir siyasi teşekkülün kurulmasına lüzum görmüş ve Müdafaai Hukukta kendisiyle beraber yürüyen arkadaşlarını alarak Cumhuriyet Halk Partisini kurmuştur.

Büyük Şef Cumhuriyet Halk Partisini kurarken sevk ve idarenin daima kendi elinde bulunmasını düşünmüştür. Bunda da haklıydı. Zira yapacağı büyük inkılâpların evvelâ bu siyasi Partinin kabulüne mazhar olması lâzımdı. Hazmının kolay olmadığını uzaktan yalandan gördüğümüz bu inkılâpların kabulü için ise teşekkül azasının şefe inkıyat etmesi lâzımdı. İşte bu realite yüzündendir ki Cumhuriyet Halk Partisinin kuruluş gününden itibaren 1947 yılma kadar bütün yetkiler Genel Başkanlık Divanında toplanmıştı, orada da son söz Genel Başkanındı.

1945 yılında çok partili hayata girme teşebbüsleri başladı. 1946 yılında başka Partiler kuruldu. 1947 de Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayı tüzüğünü tadil ederek demokratik bir hüviyet almak istedi. Genel Başkanın ve Genel Başkanlık Divanının yetkilerini dağıttı. Böyle olmakla beraber buna tam muvaffak olamadı. C. H. P. çok partili hayata girerken iktisadi doktrinde de sarih olmadı. Devletçiliği sulandırmak suretiyle bilâkis doktirin fedakârlığı yaptı. Bugün Cumhuriyet Halk Partisinde sevk ve idare nazari olarak Genel Başkanla, Genel Merkez ve Genel Sekreter arasında paylaşılmıştır. Fakat tatbikatta gayet acaip bir durum vardır. Genel Başkan Kurultayı bir nutukla açar. Bunda Partinin politikası hakkında görüşünü belirtir. Fakat bu nutuk üzerine münakaşa yoktur. Bundan sonra Merkez Heyetinin raporu okunur. Bu rapor ayrı ayrı yollarla seçilen Genel Sekreterle, Merkez İdare Kurulunun müşterek görüşünün ifadesidir. İşte münakaşalar Parti politikasını Genel Başkandan ayrı olarak izah eden bu heyetin raporu üzerine başlar.

Görülüyor ki bugünkü tüzükte de Cumhuriyet Halk Partisi üç başlıdır. Ancak geçmişteki nüfuzu ile Partide husuŝi mevkii elan Genel Başkanın işareti Partinin politikasını tesbitte hareketini çizmekte, müessir olabilir. Binaenaleyh Cumhuriyet Halk Partisi sevk ve idare bakımından henüz vahdete kavuşmuş değildir. Halk Partisinde «buhran» dediğimiz, zaman zaman olan hareketler bundan ileri gelmektedir. Bunları biz 1946 danberi gördük.

Demokrat Partinin kuruluşu ve geçirdiği istihale de batı memleketlerindeki gibi olmamıştır. Bu parti yukarıdan aşağıya doğru kurulmuştur. Kuruluş sebebi iktisadıideğildir. Dayandığı hürriyet mücadelesi ise aslında mekteplerdeki yurt bilgisinin maziye ait satırlarının adeta tatbikatından ibarettir. Çünkü ne seçim kanunu, ne de onu takip eden günlerdeki hareketler Demokrat Partinin zorundan ziyade Cumhuriyet Halk Partisinde uyanan çok partili hayata girmek hevesi ile elde edilmiştir. Demokratların Mücadele ettikleri devrede de Türkiye'de muhakeme olmadan hiç kimse mahkûm edilmez, karan veren hâkim de teminat altında olduğu için iktidarın hoşuna gitmese dahi ceza görmezdi

1950 de seçim yapıldı, iktidar değişti. 1950-1954 arasında geçen hâdiseler Demokrat Partinin iktisadi bir doktrine dayanmadan doğuşunun bütün neticelerini meydana çıkardı. Hürriyet mücadelesi denilen hâdiseler eğer ciddî olsaydı, Demokrat Parti o mücadelede çektiği sıkıntının acısını hürriyeti takviye için koyacağı müeyyidelerle sağlardı. 1946 ile 1950 arasındaki mücadelede elan hâdiseler ferdî zabıta vakaları mahiyetini aşmadığındandır ki bugün Türkiye'de hürriyet nizamı 1946-1950 arasından ileri değil, geri gitmiştir. İktisadi doktrin diye de bir şey olmadığı için iktisadî hamle de--len hareketlerde de bir devir farkı yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisinin Demokrat Parti ile müştereken çıkardığı liste sistemi üzerine dayanan seçim kanunu ve bunda yapılan son değişiklik ise Demokrat Partiyi de oligarşik sisteme götürmüştür. Aday göstermek yetkisi Merkezde olduğundan teşkilâta hâkim olan Merkez Milletvekili seçiminde son söz sahibi bulunduğundan sevk ve idare onların ve tatbikatta binnetice kurucuların elindedir.

Bugünkü durum şudur. Her iki Parti de Demokratik bünye taşımamaktadır. İktisadi programa inanmış insanlar topluluğu değildir. Bu Partiler zamanla iktisadi bünyeye sahip oluncaya ve demokratik ruh kazanıncaya kadar buhran devam edecektir.

Ertuğrulun 1934 senesinde yazdığı bir makaleyi ele alarak kendisini komünistlikle itham etti. Bu itham elbette ki gülünçtü ve Türkiyenin Mc Carthy'lere ihtiyacı mevcut değildi. Muhsin Ertuğrulun milli hislerinden şüphelenmeye hiç, ama hiç kimsenin hakkı yoktu. Memleketin yetiştirdiği aydın kafalardan biri ve kendi sahasının, bütün kusurlarına rağmen tek yerli şahsiyeti olan Muhsin Ertuğrula çamur atmak ancak memlekete zarar verirdi. Nitekim, Tevfik İleri'nin tenkidlerinden yüzde doksanına iştirak eden Kasım Küfrevi bu hareket tarzına şiddetle hücumdan geri kalmadı.

Celâl Yardımcı, yemden zor duruma düşmüştü. Zira tenkidler haldi tenkidlerdi. Nitekim, cevaplarında:

«—Tevfik İleri'nin ithamlarına gelince, bunlara Kasım Küfrevî mukabelede bulundu» deyip geçti.

Bilindiği gibi Kasım Küfrevi ile Celâl- Yardımcı aynı vilâyetin (Ağrı) mebuslarıdır ve Küfrevi arkadaşını daima kollar. Hâdise hatırlardadır; Hükümet programı hakkında D.P. gurubunda tenkidler yapan Kasım Küfrevi sıra- Maarif Vekâletine geldiğinde, Bakanlar sırasında oturan Celâl Yardımcıya bir nazar atfederek şöyle demişti: «— Maarif Vekâletine gelince... Onu, geçiyorum..»

O zaman bu söz gibi Bütçe Komisyonunda vekilin sözü de gülümsemelere yol açtı. Fakat Celâl Yardımcının maruz kalacağı hücumlar burada sona ermemişti. Nitekim onun gibi Osman Şevki Çiçekdağ hakkında da yeni oklar hazırlanıyordu. Bu mevzuda D. P. gurubunda belki 20 sual takriri sıra bekliyordu.

C. H. P.

Yollarını bulamayanlar

Günlerden bir gün Halkçı gazetesinde bir fotoğraf çıktı. Halkçı gazetesinde bir fotoğraf çıktı ve hemen o gün Halk Partisi içinde derin bir infial başladı. Fotoğraf normal gazete fotoğraflarının iki misli eb'adındaydı ve birbirlerine bakarak gülümseyen iki zatı gösteriyordu. Bunlardan biri Genel Başkan İnönü idi; diğeri Halkçı gazetesinin sahip ve başmuharriri Nihad Erim.. Nihad Erim, yerini İnönüye bırakmıştı ve kendisi, bir kenarda iskemlenin üzerinde oturuyordu. Bir kaç gün evvel Parti Meclisinin toplantıları sona ermiş ve tebliğ neşredilmişti. Bu tebliğ Nihad Erimin giriştiği hareketlerin mesuliyetini Partinin paylaşmadığını bildiriyor ve üstada mükemmel bir ders veriyordu. Fotoğrafın manâsı ne idi? Zira Nihad Erimin tezini İnönü de tutmamıştı ve fikrin fiyaskosunun bir âmili bu menfi tavır olmuştu. Nitekim bu suali, Halk Partisi ileri gelenlerinden bir kısmı kendi kendine sordu, bir kısmı ise doğrudan doğruya İnönüye müracaat edip hareketi beğenmediğini sebepleriyle izah etti. Gerçi ikinciler ekalliyetteydi, zira medenî cesaret ve hoşa gitmeyecek dahi olsa samimi kanaatleri söylemek şarkta henüz yer etmiş bir âdet değildir. Büyüklerin hareketleri hakkında büyüklere ancak methiye okunur. Fakat bu yol, İsmail Rüştü Aksal gibi bir adamın —güvenilir bir adam— tutacağı yol değildi. Genel Başkana şahsi menfaatin kollandığı bu derece aşikâr olan bir manevraya girişen adamı hâlâ koruyor görünmenin parti bünyesinde yaptığı hasarı anlattı. Bu hasar hakikaten mevcutta. Yalnız İsmail Rüştü Aksal değil. Faik Ahmed Barutçular, Cahit Zamangil'ler, Hamdi Orhon'lar yani her hangi bir şahsî rekabet veya infial gütmekten uzak bulunup partilerine ivazsız bağlı olanlar da Genel Başkanın hareketini beğenmemişlerdi. Hepsi Nihad Erim'i pek çok şeyden mes'ul tutuyorlardı.

Nihad Erim, Genel Başkanın hassas tellerini tesbit etmiş bir insandır ve o

İsmail Rüştü Aksal

Resmi beğenmedi

tellerden ses çıkarmayı gayet mahir şekilde becermektedir. İnönünün şövalye tarafı mevcuttur. Karşısında «herkesin hücum ettiği eza gören insan» pozunu takındınız mı, sizi mutlaka müdafaa edecektir. Hattâ çok zaman bu hücumların haklı sebeplerini dahi unutarak.. Bundan başka İnönüde, liderlerin klasik hastalığı mevcuttur: kendisine bağlılığını gürültülü şekilde izhar edenlere karşı silâhsızdır. Nihad Erim senelerdir bunlardan istifade etmekte ve kendi şahsî kudretiyle değil -İnönü bir manevrasında kendisini desteklemeyince o manevrası nasıl fiyasko verdi, misali meydandadır— Genel Başkanın müzahereti yoluyla partiyi bazı istikametlere sürüklemektedir. Son teşebbüsü bunun bir yenisidir.

Manevrası müsbet netice vermeyince Nihad Erim, o hassas tellerden bir defa daha istifade lüzumunu hissetmişti. Evvelâ ortaya, Partiden istifa ettiği yolunda haberler attı. Halbuki buna, Ankaranın kargaları bile gülerdi. Nihad Erim, Partiden istifa etsin!. Bu, onun bütün ihtiraslarının sonu demekti. Şimdilik böyle bir şeyi hatırına dahi getirmezdi. Fakat rivayetler hakkında fikri sorulduğunda, şefe bağlılığının en gürültülü ve en şarkkâri numunesini verdi:

«— İnönü Partiden istifa mı etti ki?.»

Sonra izah etti: İnönü Partide oldukça, Erim de partide kalacaktı..

Ne laf!

Müteakiben, İnönüyle beraber resmini gazetesinin başına yerleştirdi. Bu suretle muarızlarına :

«— Lider hâlâ benim tarafımda..» demek istiyordu.

İşte, Partilileri kızdıran bu oldu. Kanaatlerince tebliğ ile ortaya bazı prensipler konmuştu. Şimdi Genel Başkanın, o prensiplerin tamamile aksini, hatta prensipsizliği savunan bir zatı ziyaret edip onun gürültülü reklâmlarına âlet olması bu prensipleri zayıflatmıyormuydu?

Genel başkan ziyaretinden maksadın «kırılan bir haysiyetin tamiri» olduğunu belirtti. Bu, İnönünün eski âdetiydi İktidarı zamanında da umumî efkârın hücumuna uğrayanları yanına alır ve seyahatlere götürürdü. Böylece o zatların kırılan haysiyetlerine merhem olurdu. Hareketin şövalye tarafını inkâra imkân yoktur. Fakat sadece haksız değil, haldi hücumlara uğrayanları da himaye etmesi Halk Partisi iktidarına çok zarar vermiştir. Tıpkı bugün, Menderesin aynı şekilde davranmasının Demokrat Parti iktidarına zarar verdiği gibi.. Şimdi, yeniden haysiyet tamirciliğine kalkışmak Halk Partisi muhalefetine zarar verecekti. Hem şahıslar, kendi haysiyetlerine bizzat göz kulak olsalar çok daha iyi ederlerdi. İşte İsmail Rüştü Aksalın belirttiği, bilhassa bu son fikir oldu.

Kompleks içinde bir grup

Bu sırada Halk Partisinin Meclis gurubu, ne yapacağını bilemeyenlerin şaşkınlığı içinde bulunuyordu. Son aylar zarfında bir çok, mühim hâdise olmuştu. Bunlar memlekette demokrasinin istikbali ile alâkalıydı. Bazı toplantılara müsaade edilmemişti. Gazeteciler tevkif olunmuşlardı. Bu hâdiselerin onda biri 1950'den evvel cereyan etse idi o zamanki muhalefet partisi yeri göğe karıştırır, Meclisi sözlü sorularla allak bullak eder, miting yoluyla bütün bu meseleleri milletin gözü önüne serer, mücadele ederdi. Adet itibarile o zamanki Demokrat Parti gurubu bugünkü Halk Partisi gurubundan pek fazla değildi. Fakat arada galiba keyfiyet farkı vardı. Keyfiyet ve zihniyet.. Zira şimdi Halk Partili mebuslar Mecliste bir meydan muharebesi vermekten çekinmektedirler ve bir takım kompleksler içindedirler. Evvelâ kendilerine, sonra dâvalarına güvenememektedirler. İçlerinden pek çoğu, mazinin partileri için

bir handikap olduğu kanaatindedirler. Halbuki bunlar beyhude endişelerdir ve 1946'da olduğu gibi büyük şehirler iktidardan alabildiğine şikâyetçidirler. Yalnız 1946'nın münevveri Demokrat Partide arzuladığı mücadeleci ruhu buluyordu; 1950'nin münevveri ise Halk Partisinde ne yapacağım bilmezlerin tereddüdünden başka şey sezemiyor. 1946 ile 1950 arasında Halk Partisinin politikasında Demokrat muhalefetin tesirini — müsbet tesirini — sezmemek imkânsızdır. Aynı şekilde, bilhassa 2 Mayıstan bu yana Demokrat iktidarın politikasında da Halk Partisi muhalefetinin tesirsizliğinin rolünü görmemek mümkün değildir. Demokrasilerde iktidarın gidişine bir mukavemetin mevcudiyeti şarttır. Bizde görülen ise, mukavemetsizliktir.

İşte Halk Partisinin Meclis gurubu Sah günü toplandığında nihayet bir karar almak lüzumunu hissetti. Ancak bu karar, daha ziyade istikbale muzaf oldu. Toplantıya bizzat İnönü başkanlık ediyordu. Basın kanunu hakkında tadilât teklif edilecek ve bir ihtisas komisyonu faaliyete geçecekti. Hâkim teminatı bahsinde de bir komisyon incelemeler yapacaktı. Hattâ seçim kanununda nisbi temsile gidilmesi yolunda da çalışmalar olacaktı. Nihayet, milletvekilleri maaşına yapılacak zamma itiraz edilecekti. Hayatın pahalılaştığını anlayanlar, hissedenler sadece mebuslardan ibaret değildi. Bir ayarlama gerekiyorsa, topyekûn ayarlama yapılmalıydı.

Fakat Meclis içinde hakikî bir mücadele açmadan bahis bile edilmedi.

Bir politika peşinde

Vakit geç olmadan Halk Partisinin, kendisine bir politika tesbit etmesi gerekmektedir. Kendi istikbali gibi demokrasimizin istikbali de ona bağlıdır. Parti Meclisi bir takım prensipler koymuştur; bunların halli için iktidarla işbirliği bahsinde bir de açık kapı bırakmıştır. Prensipler Mecliste ve memlekette şiddetle ve azimle müdafaa edilirse muvaffak olur. Zira bunlar hakikaten bir demokrasinin temel şartlarıdır. Hâkim teminatından dert yanan Halk Partisi bu dâvasını milli bir dâva haline getirememiştir. Basın hürriyeti mevzuunda, seçim rahatlığı ve endişesizliği bahislerinde de durum başka türlü değildir. Fakat bir mevzuda başkalarım inandırmak için evvelâ insanların o dâvalara bizzat inanmaları lâzımdır. Halk Partisi, yürüdüğü yolda samimi olduğuna milleti ikna etmelidir. Bunun çaresi ise elbette ki Nihad Erimi ziyaret değildir. Bu, aksine, opportünist bir gidisin delili yerine geçer. Merhametten marazın doğmamasına dikkat etmek de liderlerin vazifesidir.

Memlekette kuvvetli bir muhalefet için vasat hazırdır. Karşısında mukavemet bulmayan iktidar bunu ellerile hazırlamıştır. Şimdi Halk Partisi, yepyeni bir ruhla mücadeleye girişmelidir. Başında bu işi mükemmelen yapacak bir lider, içinde bu isi mükemmelen yapacak elemanlar mevcuttur. Halk Partisinin talihsizliği o elemanlar ile lider arasında paravanaların mevcudiyetidir.

Monarşi ve Cumhuriyet
Dış *debdebe* - Dış *sadelik*

O lider ile o elemanların senelerdir bir türlü ivazsız elele verememeleridir. Kabahat kimdedir? Bunu araştırmak ancak vakit kaybına yarar. Olan olmuştur. Fakat bize öyle geliyor ki lider, hele bazı kimselerin hakiki hüviyetlerini anladıktan sonra bahis mevzuu elemanları yanına çağırmanın zamanı geldiğini anlamalıdır. Zira ara bozmakta menfaati olanlar hâdiselerin tesiri ile maskelerini indirmek zorunda kalmışlardır. Hâlâ bir takım garip tereddütler ancak C. H. P. ye zarar verir.

Dış politika

Yeni bir pakt

Ogün Irak Meclisi heyecanlı bir gün yaşadı. Başvekil Adnan Menderes ve Türk misafirler Parlamentoya resmî bir ziyaret yapıyorlardı. Hâdise bundan ibaret değildi. Amerika'nın davetlileri Washington'da Kongre önünde söz aldıkları gibi Türkiye Başvekili de ilk defa Irak Meclisi önünde bir yabancı olarak konuşacak, «Meclise ve Irak milletine hitap» edecekti.

Hakikaten her şey son derece şaşaalı geçti. Adnan Menderes alkışlarla karşılanan bir konuşma yaptı ve bu konuşmayı 'refakatindeki başmuharrir Burhan Belge Arapça'ya çevirdi. -O marifeti de varmış..»

Fakat asıl mühim haber, aynı akşam neşredilen resmi tebliğdeydi. Tebliğde belirtildiği üzere iki memleket Birleşmiş Milletler Anayasasının 51 inci maddesinde derpiş edilen meşru müdafaa hakkına dayanarak aralarında tedafüi bir pakt imzalayacaklardı. Paktın esası şu olacaktı: Taraflar gerek bulundukları bölgeden, gerekse bu bölge dışından yani her nereden olursa olsun kendilerine vuku bulabilecek tecavüzlere karşı konulması için aralarında işbirliği yapacaklardı. Bu suretle Irak, Türkiye'ye yakınlaşmakta Pakistandan da bir adım fazla atıyordu. Üstelik andlaşma, hem hazırlık devresi boyunca, hem de imzalandıktan sonra başka memleketlerin iştirakine açık bulundurulacaktı. Andlaşma «vakit kaybedilmeksizin» imzalanacaktı.

Şimdi, başvekil Adnan Menderes Beyrutta bulunuyor. Orada Lübnanlı liderlere Iraklı meslekdaşlarına anlattıklarını tekrar edeceğinden şüphe yoktur. Eğer Lübnan da Türkiye-Irak paktına katılırsa bundan doğacak fayda elbette ki büyük olacaktır. Nihayet Türkiye'nin Pakistanla paktının bu yeni andlaşmalarla tevhidi de imkânsız değildir. Tabii Araplar, yeni bir endişe ortaya atmazlarsa...

Tebliğde, «Orta şark bölgesinden gelecek tecavüz ihtimali»nin derpiş edilmesi elbette ki İsraili endişeye düşürecektir. Zira Iraka, Rusya'dan başka ancak İsrail mütecaviz emeller besleyebilir.

Andlaşmanın esasları böylece ortaya konduktan sonra, imzası adeta gün meselesi haline gelmektedir. Fakat unutulmaması gereken nokta, batı âleminin ve bilhassa Amerika'nın yeni andlaşmaya ne kadar müzahir olacaklarıdır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Tekel

Ege tütün piyasası açıldı

Türkiye bir ziraat memleketidir ye zirai faaliyetlerin her türlüsü üzerinde çalışmağa müsait bir memlekettir. Ziraat mı' yapmak istiyorsunuz hudutsuz ovalar geniş bozkırlar göz alabildiğine, çalışmak istiyen herkese açıktır, denizlerimizdeki balıkların çeşidi, miktarca bolluğu her memleketin sahip olmadığı bir varlıktır. Meyvecilikten Dört yolda ve Mersin'de yıllık emeklerinin karşılığı olarak zengin olan vatandaşlarımız gün geçtikçe artmaktadır. Fakat bu değişik sahalardaki ziraî faaliyetlerin hiçbirisinin şöhreti Türk tütünü kadar değildir. Osmanlı İmparatorluğu zamanından bu yana bir ziraat memleketi olan Turkiyenin tütünleri dünyaca tanınmıştı. Alman, İngiliz, Avusturyalısı hep Türk tütünü içerdi. Bugün Türk tütününe rekabet eden tütünler vardır. Amerika Birleşik Devletlerinde Virgima tütünü, Yunanistan'da Garbi-Trakya tütünleri gibi, Fakat buna rağmen Türk tütünü bugün gene dünyaca şöhrete maliktir.

Tütüncülük ipekçilik gibidir, hiçbir mahsûl tütün kadar narin, tütün kadar hassas değildir hattâ ipek bile. Onun, dikim zamanında bir fidan tedariki vardır, bir dikilişi, çapalanışı, sonra dallarından yaprak toplanması «kırılması», sonra uzun iğnelerle inci gibi dizilmesi vardır. Yağmur, sergi zam arımda, çapa mevsiminde ne kadar dostsa o kadar düşmandır, çünkü ıslanmış tütünün kalitesi ve rengi bozuktur. Tütünün meşâkketi altı ay sürer, son merhale kalıpta' biter. İşte çok el emeği istiyen böyle bir ziraatten gelirlerini sağlıyan vatandaşlarımızın istismar edilmemeleri lâzımdır. Bunun için muayyen bir zamanda muayyen bir mekânda, aynı evsaftaki malın tek bir fiatı vardır, diye vazolunan iktisat kanunundan istifade ederek, tütün ziraatı yapanlar korunmak istenmiştir. Gümrük ve Tekel Bakanlığı kendi fabrikasyon ihtiyacı için ve destekleme alımları için tütünü satın alanlar arasındadır ve bu Bakanlıkla Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı tütün piyasasının ne zaman açılacağını birlikte tayin ederler. Bu yılki Ege tütün piyasasının açılış tarihi de iki Bakanlıkça 10 Ocak olarak tesbit edilmişti. 29 Aralık sabahı bazı Amerikan firmalarıyla yerli firmalar tütün mübayasına başladılar ve 3-4 gün içinde Akhisar, Soma, Bergama, Kırkağaç gibi daha ziyade tütün ziraatine ehemmiyet veren kazalarımızda 20 milyon kilodan fazla tütün mubayaa ettiler. Fiatları da hayli yüksek tuttular 250 - 340 krş.

Bu durum karşısında evvelce tesbit edilmiş olan 10 Ocak tarihini 1 hafta öne almak gerekti ve 3 Ocakta Ege tütün piyasası açıldı. Buna sebep olarak bu yılki tütün mahsulünün kıtlığı ve kalitesinin yüksekliği gösteriliyor ve yüksek fiatla malları toplıyanlar da karaborsacılıkla itham ediliyorlar. Bu tavsif doğru mu değil mi onun üzerinde münakaşa yapacak değiliz. Yalnız gerçek olan birşey varsa o da bir ay kadar evvel tekel maddeleri üzerinde yapılmış olan zamların ham madde fiatları üzerinde inikas etmeleridir. Bazıları müstahsilin eline daha fazla para geçecek diye sevinmektedirler. Daha fazla para geçecektir ama daha fazla satmalına gücünün geçip ğeçmiyeceği şüphelidir. Yıllardır Toprak Mahsulleri Ofisinin fiat baremi tenkid edildi buğdayı otuz kuruştan almıyalım; alırsak da bu müessesenin finansmanım Merkez Bankasının emisyonunu' kabartmak

Tütün ucuza alınıyor
Sigara pahalıya satılıyor

suretiyle yapmıyalım, denildi. Fakat söylenenler hiç kale alınmadı ve neticede otuz kuruşa buğday yıllık tütün istihsalimizin yüzde 25 inin kaşla göz arasında satılıvermesi hep aksayan para politikamızın değişik yönlerden tezahüründen başka birşey değildir.

Maliye

Merkez Bankasının yeni kanunu

Paranın iktisâdi hayatta oynadığı büyük rolü idrâk etmemiş kimse artık yok gibidir. İşte paranın haiz olduğu bu yüksek değerdir ki pek nazik olan bu müessesenin idaresini ve zamana göre gereken tadillerin yapılmasını devletin kendi eline almasını zaruri kılmıştır. Bugün devletlerin para ihraç eden müesseseleri Merkez Bankalarıdır. Bunlar yalnız para ihraç etmekle kalmazlar; aynı zamanda, diğer bankalar tarafından iskonto edilmiş senetleri yeniden Iskonto ederler. Bu iki ana hizmetten gayrı Merkez Bankasının deruhte ettiği diğer hizmetler: devlet hazine darlığı, devlete avans verme, ticari bankaların nakdi ihtiyatlarım 'muhafaza, memleketin madeni ihtiyatlarının muhafazası, takas ve transfer vazifesi, krediyi .tanzim ve murakabe Merkez Bankasını fiiliyatta «bankalar bankası» haline getirir. Bankaların iktisadı hayat üzerinde oynadıkları rol nazari itibara alınacak olursa denebilir ki bir memleket iktisadiyatının tedviri Merkez Bankasının üzerindedir, çünkü o bankalar bankasıdır. İşte bu husus Merkez Bankasının kurulduğu 1931 tarihinde de göz önünde tutulmuş, olacak ki mezkûr banka ile ilgili kanunun ikinci maddesi «Merkez Bankasının ğayesi memleketin iktisadî inkişafına yardımdır» *der.*

Bugün Merkez Bankası kanununda yapılmak istenen tadilatla getirilecek olan yenilikleri birkaç kalem içinde toplamak mümkündür:

1 — Merkez Bankasının 1960 yılında sona eren para ihracı selahiyetini 1999 yılına kadar uzatmak.

2 — Merkez Bankasının Hazine muammeleleriyle ilgili olarak diğer bankalardan kredi alabilme marjını sermayesinin yüzde 50'si nisbetinden kurtarıp bütçenin yüzde 15'i nisbetine çıkarmak;

3 — Ticari senetler reeskont müddetini 90 günden, 120 güne çıkarmak.

4 — Sanayi ve maden kredileri için 9 aylık reeskont müddeti ihdas etmek.

Acaba Merkez Bankası kanununda yapılacak değişiklikle banka esas gayesine, yani iktisadi hayatımızın inkişâfına ne dereceye kadar hizmet edecektir? Birinci maddenin getirdiği yenilik haizi ehemmiyet değildir. Zira bu imtiyaz nasıl olsa verilecektir. Ortada vadesi bitmek üzere olan bir imtiyazın temdidi vardır. İkinci maddede yapılan değişiklik hayli ehemmiyetlidir. Çünkü hazine ihtiyaçları için Merkez Bankasına diğer bankalardan bütçenin yüzde 15'i nisbetinde borçlanma imkânı vermektedir. Bu nokta, üzerinde durulacak bir meseledir zira yeni bütçeye göre üç milyarın yüzde onbeşi 450 milyon eder: Demek ki devletin dalgalı borçları Merkez Bankası kanalıyla bu sene 450 milyon artabilecektir. Zamanımızda para kıymetinin düşmesini intaç eden ana sebeplerin en başta geleni bu dalgalı borç denen meblağın gün geçtikçe kabarmasıdır. Zira dalgalı borcun kabarması ile Merkez Bankasının emisyon hacminin kabarmasının iktisâdi tesirleri bakımından birbirinden hiç bir farkı yoktur. Hattâ bazı iktisat ve maliyeciler ikisi arasında bir «correlation» münasebetinin bulunduğundan ve bu münasebetin «memleketimizde bir»e pek yakın olduğundan bahsederler. Reeskont müddetinin uzatılması da enflas-

Tasarıyı hazırlayan komisyon
Talimatı vekil verdi

yonun hâkim olduğu bir iktisadiyatta memnuniyetle karşılanacak bir durum değildir. Çünkü böyle bir devrede kredi musluklarının iyice sıkıştırılması gerekir. Sanayi ve maden kredileri için 9 aylık reeskont müddeti belki bu sektör senetleri için uygun bir müddet olabilir amma Merkez Bankasının milyarları aşan ticarî ve ziraî senetleri yanında yeni ihdas edilecek olan senetlerin Merkez Bankasının portföyünü ne derece kabartacağı herhalde düşünülmesi gereken bir keyfiyettir. İşte bu bakımlardan Merkez Bankası kanununun değiştirilmesi daha doğrusu üzerinde günün ihtiyaçlarına uydurulmak üzere tâdiller yapılması bizce çok ehemmiyetlidir. Çünkü yapılacak tâdiller iktisadî hayatı muvazene ve inkişafa götürmekten daha çok içinde bulunduğu ahenksizliği artıracak mahiyettedir. Bu münasebetle 1870 senesinde Fransa'da cereyan etmiş bir hâdiseyi hatırlamakta fayda vardır.

Üçüncü' Napolyon Sedanda esir düşüp Paris muhasara altına alınınca yaşlı Thiers Fransız Bankası Umum Müdürüne para basmasını ve kendisinin mukavemete devam edeceğini söyler, cevap olarak umum müdür «yapamam çünkü bu Fransa için daha yıkıcı olacaktır» diye cevap verir. Bunun üzerine Thiers balona biner ve Tours'a uçar başka bir finansman yolu arar. Bir memleketin para yoluyla iktisadi hayatının muvazene halinde tutulabileceğinin ve paradaki istikrarsızlığın bir memleket ekonomisini ne dereceye kadar tahrip edebileceğinin acaba bundan daha beliğ ifadesi var mıdır?

Durum 20 nci asrın ortasında daha da mühim bir hal almıştır ve Fransız Bankası Umum Müdürünün 1870'de gösterdiği titizliği bugünkü Umum Müdürler daha da fazla göstermelidirler.

İran

Yabancı sermaya peşinde

İran Maliye Vekili Âli Amini, İrana yabancı sermayenin gelmesini kolaylaştırma gayesini güden bir kanun lâyihasını Meclise getirmiş bulunmaktadır. İran Maliye Vekiline flöre, petrol meselesi halledildiğinden ve memlekette asayiş hüküm sürdüğünden dünyanın başlıca kapitalist memleketleri İranın kalkınmasına iştirak etmek üzere sermaye yatırmak arzusundadır. Kanun lâyihasının ihtiva ettiği hükümler şu noktalar' etrafında toplanmaktadır:

1 — Sermaye nakdî veya aynî sermaye şeklinde Irana girebilir.

2 — Yabancı sermaye yerli sermayenin istifade ettiği bütün imkânlardan istifade edecektir. Başka bir tâbirle yerli ve yabancı sermayeler aynı rejime tâbi tutulacaktır.

3 — Yabancı sermaye faiz ve kazanç tutarının yüzde 90'ını kendi memleketine nakledebilecek, geriye kalan yüzde onunu ise teminat akçesi olarak Iran Devlet Bankasına yatıracaktır.

4 — İrana yatırım yapma imkânı İranlıların yatırım yapmalarına müsaade eden memleketlerin vatandaşlarına tanınmıştır.

Komşumuz İran orta-doğu memleketlerinin hemen hemen hepsi gibi iktisaden az gelişmiş bir memlekettir. İktisaden az gelişmiş her memlekette olduğu gibi burada da bir sermaye kıtlığı var dar. Sermaye ise herkesçe bilindiği gibi her kalkınma arzusunda olan memleketin, başta gelen ihtiyacıdır. Tabii servetleri bakımından oldukça zengin olan Iran bu asrın başlarında dahili infilâklı motor sanayiinin inkişafından sonra petrollerinin işletilmesini yabancı şirkedere imtiyazlı olarak vermişti. Daha dün denecek kadar yakın bir tarihe kadar İran bu en büyük millî servetinin isletilmesinden pek az hisse alıyordu. Musaddıkı milli bir kahraman haline getiren hâdiselerin seyri ve vâsıl olduğu netice malûmdur. İşte şimdi İran vaktiyle millileştirme cereyanları ve dahili kargaşalıklar yüzünden ürküttüğü yabancı sermayeyi tekrar kendisine çekmek istemektedir. Yabancı sermaye Irana tekrar gelecek midir? İktisat ilmine göre buna verilecek cevap gayet basit» tir: kârlı bulursa gelecek, kârlı bulmazsa gelmiyecektir, lâkin bu iktisadî kıstas tek başına kâfi değildir, diğer şartların da mevcut olması gerekir. Bunların başında emniyet gelir. Iran iki bakımdan emniyet telkin etme durumundadır. Bunlardan birincisi millileştirme veya devletleştirme cereyanının tekrar doğmayacağı, ikincisi ise Iranın dış emniyetinin sağlandığı. Musaddıkın azlinden bu yana geçen müddet bu iki ana şartın temin edilmiş olduğuna dair sarih emareler göstermemektedir. Ama yabancı sermaye ithâlini yalnız iktisadi bir mesele olarak ele alıp yalnız iktisat zaviyesinden incelememelidir. Bilindiği gibi iktisat siyasetle beraber yürür onun için değil midir ki iktisat ilmine uzun yıllar iktisat siyaseti' adı verilmiştir. Demek oluyor ki İrana yabancı sermayenin gelip gelmiyeceğini tayin edecek husus İranın milletlerarasında siyasî bir rekabete mevzu teşkil edip etmemesine bağlıdır.

Hindistan

Rus yardımı

Hindistan Hükümeti Rusyanın Hindistanda senede bir milyon ton çelik istihsal edebilecek takatte bir çelik fabrikası kurmasına mütedair teklifi prensip itibariyle kabul etmiştir. Bugünlerde Hindistan mümessilleri birkaç haftadır Hindistanda bulunan Rus mütehassıslarıyla temas edecekler ve bir mutabakata varmak üzere müzakerelere bağlıyacaklardır.

Rus mütehassıslarıyla müzakereler başlamak üzereyken Hindistan mümessilleriyle İngiliz müteşebbüsleri arasında aynı mevzu üzerinde görüşmeler cereyan etmiş ve Nehru Hindistannın her iki teklifi de kabul edeceğim beyan etmiştir. Zaten Nehru önceden yardım teklifleri nereden gelirse gelsin Hindistanın bunları kabul edeceğini söylemişti.

Rusya ile Hindistan, Hindistan ile İngiltere arasında, Hindistan'da Çelik sanayimi kurma 'hususunda cereyan eden müzakereleri takip edince siyasî münasebetlerin, dış politika mülâhazalarının memleketlerin iktisadî münasebetlerinde ehemmiyetli derecede rol oynadığını görmek tekrar mümkün oluyor.

Bilindiği üzere Hindistanı idare eden Devlet adamları kapitalist alemle komünist âlemin yanyana «coexistence» yaşıyabileceğini iddia etmektedirler. Nehru da bu fikirdedir, onun içindir ki

Başvekil Nehru
Ara bulucu

geçenlerde Pekine giderek komünist Çini ziyaret etmiş ve bu ziyareti Yugoslav Cumhurreisi Mareşal Titonun Hindistanı ziyareti takip etmiştir. Şimdi Nehrunun Moskovaya gideceğinden ve orada Rus devlet adamlarıyla temaslarda bulunacağından bahsolunmaktadır. Acaba hakikaten komünist âlemle kapitalist âlem yanyana yaşıyabilirler mi? Bu hususta lehte ve aleyhte çok söz söylenmiştir, yalnız gerçek olan şudur ki kapitalistlerle komünistlerin tesis edebildikleri dostane münasebetler pek kısa ömürlü olmaktadır. Nehru «Coexistance» fikrinin müdafaasını üzerine almakla iki blok arasında şimdilik arabuluculuk yapmaktadır. İfa ettiği bu hizmet ve Hindistanın muhtemel bir harpte arzedeceği ehemmiyet dolayısiyle taraflar Hindistanı kazanma yarışındadırlar. Bu yarıştan bugün Hindistan istifade etmektedir, çünkü her iki tarafın yardımıyla sanayiini kurmaktadır. Hindistan için takip edilen politika herhalde isabetli bir politikadır. Zira o milletlerarası dış münasebetlerde taraflar dan biri olmaktan daha çok hakem olmak arzusundadır. Nehru da Kore harbindenberi bu arzuyu gerçekleştirebilmiştir. Her iki blokla temasları gün geçtikçe arttığına göre herhalde bundan sonra da gerçekleştirebilecektir.

Almanya

Rusya ile ticarî münasebetler .

Batı Almanya Federal Cumhuriyeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasındaki ticari mübadeleler 1954 yılının on ayı zarfında evvelki yıllara nazaran çek artmıştır. 1954 yılının ilk on ayında Batı Almanyadan Rusyaya yapılan ihracat kıymet itibariyle 417.710.000 mark civarındadır. Rusyadan Batı Almanyaya yapılan ithalât ise 60.465.000 marka baliğ olmaktadır. Geçen sene bu rakamlar, şöyle idi: Rusyadan batı Almanya'nın yaptığı ithalât 50 milyon 369 000 mark Batı Almanya'nın Rusya'ya yaptığı iharacat ise 972 000 mark değerinde idi.

Bir sene zarfında her iki memleketin karşılıklı olarak ithalât ve ihracat hacminde husule gelmiş olan inkişafi sarin olarak izah etmek güçtür. Buna rağmen bazı fikirler de ileri sürülebilir: 1954 senesinde doğu batı ticaretinde bir serbesti vukubulmuş, ihracı Rusya'ya Battle Act'la yasak edililmiş olan 80 kalem eşyanın ihracı serbest bırakılmıştır, saniyen Almanya Avrupa Tediyeler Birliğine üye memleketlerin hemen hemen hepsinden alacaklı durumda olduğu için Almanya'nın ticareti de EPU dışı memleketlere doğru bir kayma göstermiştir, salisen 1954 senesinde dış münasebetler bakımından Almanya, üzerinde en fazla konuşulan memleket olmuştur. Bu sebeple Ruslar istiyerek veya istemiyerek birinci halde iktisadî mülâhazalar, ikinci halde politik, mülâhazalar icabı Almanya ile mübadele hacimlerini genişletmekte bir fayda görmüştür. Almanya'nın ithalâtını genişletmesi ise tabiidir. Zira Rusya Almanya'nın tabii pazarıdır. Bizce üzerinde durulacak yön Rus - Alman -mübadele hacminin ulaştığı seviyenin büyüklüğü değil, 1954 senesinde Almanya'nın politik alanda elde ettiği muvaffakiyetler karsısında Rusyanın takındığı kötü tavra rağmen ticari mübadelelerin gösterdiği inkişaftır. Yoksa haddizatında Rus-Alman mübadele hacmi normal olarak şimdiki seviyenin beş on kat fevkindedir. Zira buğday ambarı olarak gösterilen Ukraynanın en başta gelen müşterisi Almanyadır, petrol memleketi olarak tanınan Rusyanın başta gelen müşterilerinden biri harpten evvel gene Almanya idi. Rusya ise çeşitli bakımlardan Alman mamullerine muhtaçtır, kimya sanayii, tıpla ilgili mamuller «produits pharmaceutiquees» teknik eşya ve makinalar Rusya'nın Almanya'dan kolaylıkla elde edebileceği ve Alman ihracatının başında gelen mallardır.

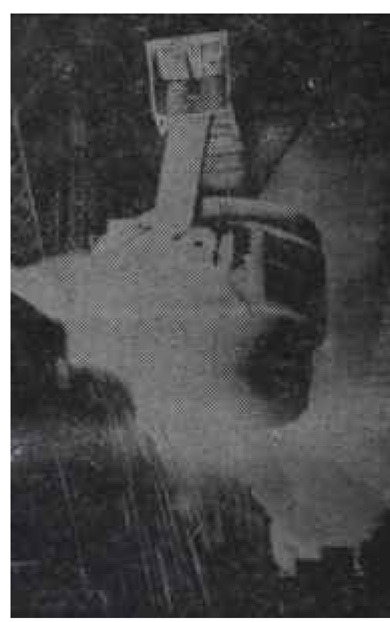
Amerika

Dünya çelik istihsali

Dünya çelik istihsali bu sene yüzde 5 düşmüştür. Bu düşme Amerikan çelik istihsalindeki yüzde 0,8 azalıştan ileri gelmektedir. Amerikan demir dergisine göre 1954 yılında istihsal edilmiş olan çelik 245 190 000 tondur 1963 senesinde ise 258 706 000 ton idi. Rusya'da çelik istihsalinde bu sene yüzde 7,7 nisbetinde geçen seneye nazaran bir artış vardır. Peyk devletlerle birlikte bu seneki istihsal geçen senenin 58.337.000 tonuna mukabil 62 milyon 825 bin tondur. Dünyanın geri kalan kısmında ise istihsal azalmıştır. Filhakika 1953'te istihsal hacmi 200 milyon 369 bin tondu bu sene ise 182 milyon 365 bin tondur. Amerika Birleşik Devletlerinde istihsalde bu sene yüzde 20 bir azalma" olmasına rağmen Amerika bu sene Rusya'ya nazaran iki defa da--a fazla çelik istihsal etmiştir, 1952 senesinde bu nisbet bire karşı üç idi.

Çelik sanayii birkaç bakımdan ehemmiyet arzetmektedir. İktisatçılardan bazıları bunu refah ekonomisiyle alâkalı görmektedirler, çünkü ağır sanayiin bir kısmı, otomobil, traktör ve saire sanayii geniş ölçüde çelik sanayiine dayanmaktadır. Bu sanayileri faaliyetlerine devam etmeleri deniyor ki, insanların otomobile, traktöre karşı olan taleplerinden ileri gelmektedir. Eğer bunlara karşı talep varsa iktisadi hayat hakikaten canlılık devresindedir. Saniyen çelik harp ekonomisinde oynadığı rol bakımından ehemmiyetli bir mevki işgal eder. Çünkü tank, top, tayyare gibi harp sanayiiyle ilgili faaliyetlerin hepsi çelik yutan ağızlardır.

Amerikan çelik istihsalindeki azalışı şöyle izah etmek mümkündür: 1963 senesiyle 1954 senesinin ilk ayları Amerikan ekonomisinin hafif duraklama «recession» devridir. Böyle devirlerde duraklama ilk önce ağır sanayide kendini gösterir, bu iktisadi bir izah tarzıdır. Meselenin bir de asker gözüyle tahlili yapılacak olursa denebilir ki 1954 senesi tamamen bir barış devresi olmuştur. Korede bir mütareke 1953 yılında imzalanmış olduğundan 1954 yılında milli savunma masrafları ve bu masraflar içinde harp sanayiine ayrılan kısım 1953'e nazaran daha az olmuştur ve bunun için de istihsali tayin eden unsur arz değil talep olduğundan talep azalınca arz ve arzı doğuran istihsal hacmi daralmıştır. Kapitalist ekonomilerde mevzu aksaklıklar herzaman rastlanan hallerdir.

Amerika'da çelik
Veya Çelik Amerika

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batı Avrupa

Hareketli bir hafta

İtalya'nın cenubundaki küçük kasabanın otelcisi, ne yapacağını bilemiyordu. Gerçi oteline ilk defa olarak turist gelmiyordu ama, bu Seferki hayli mühimdi. Fransanın ziyadesile meşgul başvekili Mendes-France hareketli olacak bir haftaya girmeden önce Poitano'da bir kaç gün geçirmek istemişti. Kendisine güzel zevcesi refakat edecekti.

Otelci en güzel daireyi ayırdı. Balkondan deniz görünüyordu. Yemek faslına gelince Başkanvekilin ve zevcesinin nelerden hoşlandıkları hakkında bir bilği yoktu. Fakat ihtiyatlı İtalyan, en alasından balık ve deniz mahlukatını bir köşeye koydu. Hakikaten de çok iyi etmiş; zira Mendes-France ve refikası nasılsa ele geçirdikleri tatilden pek memnun kaldılar, bol bol balık yediler ve denizi seyredip gezinti yaptılar. Yalnız talihlerine cenubi İtalya'nın bu küçük kasabasından güneş nimetini esirgedi.

Daha sonra başvekil, İtalyan Reisicumhuru tarafından Napolide kabul edildi ve yemeğe alıkonuldu. Başvekil şampanya içmiyordu ama etrafındakiler içmekten geri kalmadılar. Kaderleri yemekten açılmıştı; Reisicumhurun sofrasında da mükemmel bir yemek yediler. Fakat o pazar günü, Mendes-France'in son rahat Pazarı oldu. Ertesi gün Roma'ya geldi ve Salı sabahı saat 11'de Fransa Büyük Elçiliğinde Bütçe Nazırı Vanoni ile bir masa başına oturup müzakerelere başladı. Müzkereler Perşembeye kadar sürdü. Bu satırlar yazıldığı sırada Fransa Başvekili Almanya'ya hareket etmek üzeredir. Baden Baden'de Almanya şansölyesi Dr; Adenauer ile randevusu vardır.

Romadaki görüşmeler

Romada görüşmeler başlıca iki kısma ayrılıyordu. Bir ekonomik cephesi vardı, bir de politik. Doğrusu istenilirse iktisadî hususlarla siyasetin girift olduğu bir devirde zaten her hangi bir müzakerenin başka türlü cereyanına imkân yoktu.

İtalya, ekonomisini kalkındırmak için bir plân hazırlamıştı. Bu plân, bilhassa Maliye Nazırı bütçe nazırı da deniliyor. Vanoni tarafından tasarlanmıştı, İtalyan ekonomisi nasıl kalkındırılacaktı? Elbette, yabancı sermayenin iştirakile Nitekim Vanoni bu planını Washington'a, Bonn'a ve Avrupa İktisadî İşbirliği teşkilâtına tafsilâtile anlatmıştı. Plan, muvaffakat da almıştı. Şimdi, İtalyan. Maliye Nazırının gayesi Fransız sermayesini de bu kalkınmaya iştirak ettirmekti. İtalya'nın Fransa ile ticâret müvazenesi İtalya: aleyhinde açık veriyordu. Fransız sermayesi akını ile bu açık önlenebilirdi. O takdirde İtalyan ekonomisi yeni bir hamle kaydedecekti. Buna mukabil, İtalyan sermayesinin içeride kapanıp kalmasına lüzum yoktu. İtalya bir yandan yabancı sermaye temin ederken, diğer taraftan da dışarıya İtalyan sermayesi çıkarmaya hazırlânıyordu. Fransa, Kuzey Afrika'yı kalkındırmak üzere Almanya ile iktisadî bir işbirliği yapmak niyetindeydi. Alman sermayesi, Kuzey Afrikaya girecekti. Bunun yanında İtalyan sermayesi de pek âlâ' iş görebilirdi. Bundan başka Fransa'ya giden 'İtalyan muhacirler, gümrük tarifeleri, ve Mont-Cenis'deki elektrik santraline ait meseleler de ortadaydı. Roma görüşmelerinin ekonomik kısmında bütün bu hususlar, karara bağlanmasa bile yakından mütalaa edildi ve iş teknisyenlere kaldı. Bu bakımdan Fransa Başvekilinin ziyareti müsbet olmuştu.

Mendes-France
Nihayet tatil yaptı

Konuşmaların siyasî tarafına gelince, Mendes-France bilhassa Doğu ile Batı arasında yapılması düşünülen görüşmelerin üzerinde duruyordu. Buna mukabil -İtalyan liderler nisbeten çekingendi. Görüşmelerin fazla bir şey temin edeceğine kani değildiler. Mendes-France İtalyan Başvekili Mario Seelba'yi pek ateşli bulmadı. İki devlet adamı Chigi sarayında yaptıkları müzakerede, siyasî meseleler üzerinde anlaşmanın daha güç olduğunu farkettiler. Doğu ile Batı arasında bugün mevcut münasebat gözden geçirildi. Alman ve Avusturya barış andlaşmalarına temas edildi» Atlantik politikası ele alındı ve nihayet yeni kurulan Batı Avrupa Birliğinin nasıl işleyeceği hususu müzakere olundu. Bu son mevzuda en mühim nokta Silâh İmalâtı Komitesinin müstakbel faaliyeti idi. Fransa bu komitenin geniş selâhiyeti olmasını arzu ediyordu, İstiyordu ki Amerika tarafından Verilecek siparişler bu kanaldan muhtelif memleketler arasında taksim edilsin. Bundan başka Fransa, Almanya'nın bazı silâhları imal etmeye başlamasına aleyhtardı. Gerçi Londra konferansı sırasında bir takım silâhların imali yasak edilmişti ama, simdi Fransa bunların adedini ve cinsini arttırmaya çalışıyordu. Almanya ise, Londra'da kabul edilen esaslardan başka hiç bir kayıt tanımayacağım açık--a ilân etmişti. Bu bakımdan, durum karışık bir manzara arzetmekteydi ve Fransız Meclisinin Alman silâhlanmasını pek ufak bir ekseriyetle kabul etmiş olmasının mahzurları üzerinde duruluyordu.

Bahis mevzuu Komite (asıl adı: Silâh imalâtı Avrupa Ajansı) 17 Ocakta Pariste, Chaillot sarayında toplanacaktı. O zaman taraflar nasıl bir durum takınacaklardı? Fransa'nın tezi kabul edilecekmiydi? İşte Mendes France, Roma müzakereleri sırasında hiç olmazsa İtalyan desteğini temin etmeye çalıştı. Fakat pek fazla bir muvaffakiyet gösteremediği aşikârdır. Her şey, daha ziyade Amerika'nın tutacağı tavıra bağlı kalıyordu. İngiltereye gelince, o meşhur. Bekle ve Gör siyasetine devam ediyordu.

Bu suretle Fransa-İtalya görüşmeleri iktisadî sahada başarı kazandı, fakat siyasî -sahada o kadar parlak bir netice vermedi. Doğrusu istenilirse iki tarafın hem hükümetleri, hem de umumî efkârı meseleleri başka zaviyeden görüyorlardı. Alman korkusu, İtalya için o kadar mühim değildi.

Baden-Baden'de

Şimdi Mendes-France şansım Almanya şansölyesi Adenauer'in nezdinde deneyecektir. Baden-Baden - Fransa hududu civarında güzel bir Alman şehri- konuşmalarında başlıca iki mesele ele alınacaktır: Silâh Komitesinin yetkisi ve Saar işi. Zira Saar işinin de henüz yola girmediği bilinmektedir. Almanya ile Fransa arasında ihtilaf mevcuttur. Almanya Başvekili kendi memleketinde fena halde sıkıştırılmış, bunun ürerine Saar ile ilgili andlaşmanın yeniden tefsirinin kabil olduğunu ileri sürmüştü. Buna mukabil, Fransa, andlaşmanın her hangi bir tefsire müsait olmadığı noktası üzerinde ısrarla durmuştu. Demekki Saar meselesinde ve Silâh Komitesinde durum aynıdır. Bir taraf yeni tefsir istemekte, diğer taraf razı olmamaktadır. Belki de Mendes-France ve Adenauer birbirlerine taviz vermeye yanaşacaklardır.

Bütün bu görüşmelerden soma 17 Ocakta bahis mevzuu komite toplandığında tâbir caizse dananın kuyruğu tamamile kopacaktır. Almanya ile Fransa arasında iktisadi bir yakınlaşmanın temelleri atılmıştır. Bu, politik işbirliğini de ilzam edecek midir? Bu ayın sonunda, Batı Avrupa'nın cevabını ara-

yacağı sual işte budur!

Görülüyor ki Avrupa'ya ait bütün meseleler, hal olmuş bulunmaktan henüz hayli uzaktır.

Uzak Doğu

Haber alınamayan adam

Bir adamdan, dünyanın hemen bütün ajans Ve gazeteleri geçen hafta boyunca tek haber alamadılar. Halbuki bu adam, basın hürriyetini Ve dünyada serbest haberleşmeyi Anayasasına koymuş bir teşkilâtın Genel Sekreteriydi. Adı, tuhaf ve karışık bir isimdi ve pekçok gazeteci bu isimden şikâyetçiydi. O kadar ki nihayet İzmirli bir yazı işleri müdürü dayanamamış ve Genel Sekretere telgraf çekerek «eğer kısa bir adı varsa» onu bildirmesini ve onun kullanılmasına müsaade etmesini istemişti. Dag Hammarskjoeld!.. Birleşmis Milletler Genel Sekreterinin Çinde, kızıl Çinin başvekili Çu-En-Lai ile yaptığı görüşmelerden hemen hiç bir şey sızmamıştı ve her şey çok koyu bir karanlık içinde cereyan etmişti. Doğrusu istenilirse Demir Perde gerisi sayılan bir memlekette yapılan müzakerelerin daha açık cereyan etmesi de öyle beklenilecek şey değildi.

Dag-öteki ismini bırakalım, çünkü çok karışık oluyor- Çine giderken refakatine gazeteci almamıştı. Almamış mıydı, yoksa alamamış mıydı orası tabii başka ve mühim bir meseledir ama, her halde bilinen husus müzakerelere ait haberlerin ancak Çin radyo ve ajansı tarafından verileceği idi. Çinliler ise hiç bîr şey sızdırmamaya azami dikkat sarfetmişlerdi.

Genel Sekreter, bütün Amerika'yı son derece meşgul eden bir meselenin halli için Çine gitmişti. Çinliler, bazı Amerikan askerlerini casusluk suçu ile itham etmişler ve hapse atmışlardı. Bu havadisin duyulması büyük infial uyandırmış, hattâ bazı Amerikan çevreleri Kızıl Çine doğrudan doğruya harp ilânım istemişlerdi. Gerçi başkan Eisenhower ve Birleşik Devletlerin ihtiyatlı ve itidalli liderleri bu coşkun hareketlerin önünü almışlardı; hattâ bu yüzden Reisicumhur ile iktidar Partisinin Kongredeki gurup lideri Knowland'm arası bozulmuştu. Fakat ne de olsa mesele, silâhlar çekilmeden halledilmişti. Bu Amerikalı askerler Kore harbi dolayısiyle başlarını belâya soktuklarından, Kore harbi ise Amerikanın değil doğrudan doğruya Birleşmiş Milletlerin girişikleri bir harp olduğundan Teşkilâtın Genel Sekreteri Çinin yolunu tutmuştu.

Mr. Dag, Komünist Çinin başkentine geçen hafta Perşembe günü vasıl olmuştu. O gün derhal Başvekil Çu'yu ziyaret etmiş ve kendisile iki buçuk saat süren bir mülakat yapmıştı. Onu takiben iki Devlet adamı başvekil tarafından misafiri şerefine verilen kokteyl partiye gitmişlerdi. Parti ise son derece «dostane bir hava» içinde cereyan etmişti. Pekin radyosu bu malûmatı vermişti. Zaten iki Devlet adamı ne zaman

Çu - En - Lai
Esrarengiz adam

görüşseler radyo bunu derhal bildiriyordu. Nitekim, görüşmeler bu haftanın ortasına kadar devam etmişti. Fakat müzakere mevzuu hakkında radyo ve komünist havadis ajansı tam bir sükût muhafaza ediyordu. Çinliler Amerikalı mahpuslarla diğer esirleri -serbest bırakmaya yanaşmışlar mıydı? Yoksa. eski iddialarında ısrar mı ediyorlardı? Meçhul

Dag Hammarskjoeld
Ne *isim!*

Asıl mesele

Çin radyosu ister sussun, ister konuşsun herkes biliyordu ki Mr. Dag Pekinde Amerikalı mebuslarla beraber Kızıl Çinin Birleşmiş Milletlere alınıp alınmaması hususunu da müzakere ediyordu. Amerika Hükümeti böyle bir teşebbüse karşı cephe alacağını ilân etmişti. Komünist Hükümeti, Çinin meşru hükümeti olarak tanımıyor bilâkis-Çan-Kay-Şek ile andlaşmalar imzalıyordu. Fakat Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı içinde. Amerika'nın' bu bakımdan ekalliyette olduğundan haberdardı. Ancak ortada bir veto hak-' kı vardı. Üstelik bir takım delegeler, Amerikanın görüşünü umumî politika icabı destekliyorlardı. Bütün bunlar Kızıl Çinin Birleşmiş Milletlere alınmasının güçlüğünü gösteriyor, fakat imkânsız sayılmaması gerektiğini de ayrıca ispat ediyordu. Acaba Mr. Dag Kızıl Çinin liderlerine Amerika'yı memnun etmek için ne yapmaları lâzım geldiğini izah edebilecek miydi?. İşte, görüşmelerin başlıca mühim noktası bu idi.

Amerika

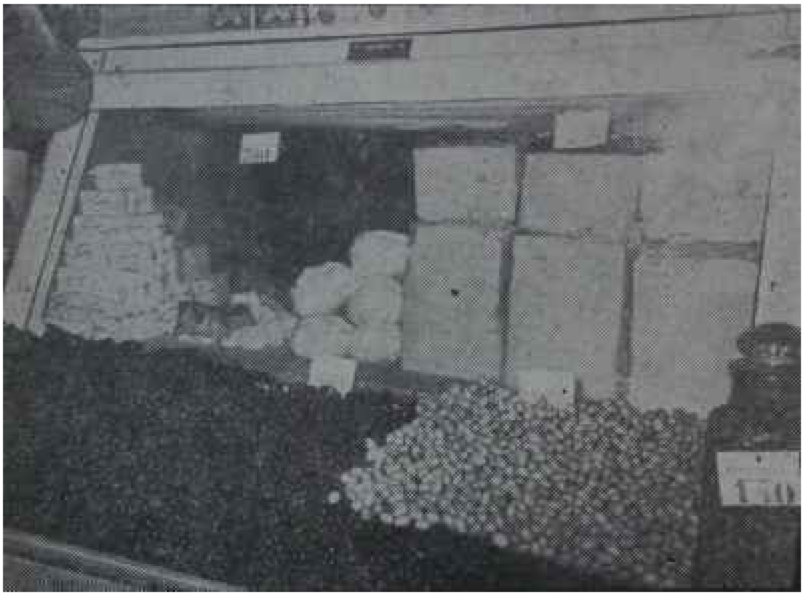
İbret alınacak bir levha

Başkan Eisenhower salondan içeri girdiğinde, bir alkış sesi yükseldi. Eisenhower Cumhuriyetçi Partinin namzedi olarak Cumhurreisi seçilmiştir. Girdiği salon ise Amerikan kongresinin salonu idi ve son ara seçimlerinden beri bu Kongrede ekseriyet demokratlara geçmişti. Buna rağmen Kongrenin bütün azaları Amerika Devletinin 1 numaralı adamını hararetle alkışladılar. Sadece kendisini alkışlamakla kalmadılar. Daha sonra söylediği nutkun da tam 17 yerini aynı şekilde tasvip ettiler.

Buna mukabil Eisenhower de beklenilen olgunluğu göstermişti. Kürsüye çıkar çıkmaz evvelâ Kongrenin yeni reisi Demokrat Rayburn hakkında sitayişkâr lâflar etti. Mr. Rayburn senelerden beri Teksas temsilcisiydi; başkan da bundan tam 64 sene. evvel aynı yerde doğmuştu. Eisenhower bu sebepten de memnuniyetim ifade ve senatörü tebrik etti.

Bu sırada milyonlarca Amerikalı televizyonlarında bu sahneyi sevredivorlar ve Amerikan demokrasisinin iyi ellerde olduğunu düşünerek seviniyorlardı. Hersey bir televzyon sahnesi olarak tertiplenmişti. Başkan Eisenhower'in renksiz plâstikten kenarları bulunan ve televizyona iyi giden gözlüklerine kadar...

- Nutukta başkan Birleşik Devletlerini durumu hakkında Kongreye malûmat veriyordu. Bu, bizim Mecliste Reisicumhurun nutkuna tekabül eder. Aradaki fark, orada her şeyin iki parti arasında son derece dostane bir şekilde. cereyan etmesi, Kongrenin ekseriyeti ile reisicumhur ayrı partilerden olsalar bile karşılıklı saygının ve iyi niyetin eksik bulunmaması, bizde ise ekseriyet partisinin kendi liderine ayağa. kalkmaması, muhalefete gelince elleri yanarmış gibi alkışlamamasıdır.

Bu da yağ fiyatları

Yaklaşan olursa

Pahalılık

Bir bilmece

Sokağa çıkarken, karısı:

— Evde ağıza atılacak bir şey yok.. demişti.

Adam, cebindeki parayı hesapladı... Tam on lira vardı. Şöyle bir düşündü: o gün idare edebileceklerdi. Kasaba girdi, bir kilo et aldı, sonra bakkala uğradı; bir kilo pirinç, bir kilo şeker, yarım kilo peynir, iki francala aldı... Yüz gram da kahve alayım dedi, kahveciye girdi, aldı. Kahveci:

— 180 kuruş, dedi...

Demek kahvenin kilosu da 18 liraya çıkmıştı... Adam, yol boyunca düşündü:

— Kim ne derse desin, hayat pahalı... işte 10 lira harcadık gene de elde bir şey yok!

Halbuki paranın para ettiği zamanlar, bu on lirayla neler yapılmazdı. Adam içini, çekti. Ayda 340 lira para geçiyordu eline, fena para değildi tabu... Gel gelelim, bunun içinde ev kiran var, çoluğun çocuğun yiyecek giyecek masrafı var, yol parası var. İnsanın neyine yeterdi bu para... Üç senedir, zar zor yaptırmış olduğu palto da eskimişti, bir yenisini de yaptırmaya gücü yoktu. Nasıl olsun, hesap meydanda: 150 lira kira veriyordu... Kaldı **190** lira. Bununla, ev mi geçindirsin, üstüne başına mı alsın, ne yansın?

Yolda, geri kalan 15 kuruşla bir de gazete aldı. Birinci sayfada bir haber; taksi fiyatlarına da zam yapılmıştı.

-Tabii, diye düşündü, arkasından dolmuşlara da zam gelecek...

İçini çekti:

— Hayat pahalı vesselam, dedi.

Bir acı tebessüm, sadece «hayat pahalı vesselam» demek işleri ne kökünden halleder, ne de karısının isteklerini, çoluk çocuğun taleplerini karşılardı. Fiyat murakabesi hususunda bazı tedbirler alınmış, esnafın zabıtanın dolaştığı yerlerde fiyatlara olağanüstü fiyat etiketleri koyması için sert kararlar ve cezalar tertip edilmişti. Şimdi esnaf, fiyat etiketleri üzerinde bir oynama yapmıyordu, yapamıyordu. Fakat, bu sefer de fiyatlar bir daimî «oynama» halinde idiler. Bir günleri, diğer günleri tutmuyordu. Adeta vatandaş ile alay ediyorlardı, Şu dedeler mirası kahve bile, her gün bir tereffü gösteriyor, bir gün elli kuruş, bir gün bir lira kendisine bir zam tanıyor ve ağıza alınamıyacak, ateş pahasında bir madde olup çıkıyordu. Bütün bu zamlar kimin işine yarıyordu, kimi tatmin ediyordu? Elbette vatandaşı değil. Dış memleketlerde kahve fiyatlarında bir yükselme oldu diyelim, bu yükselmenin, aksi bizim memlekette de görülecek diyelim. Fakat şunu da kabul edelim ki, kahve her gün dış memleketlerden uçak ile, taze taze gelmiyor. Mühim miktarda bir **ithâl** izni çıkıyor, ithalciler memlekete bol kahve getiriyorlar ve muayyen bir fiyat veriyorlar...

Bir müddet geçiyor - tıpkı geçen hafta olduğu gibi - kahve fiyatlarına 450 kuruş zam yapılıyor. Bu neden bu? Anlaşılmaz. Elde mevcut, satılan kahve aylarca evvel ithal edilen ve muayyen bir miktara mâl olan kahvedir, fiyat zammı yapılmak ve bu zam dış memleketlerdeki ile ayarlı şekilde olmak icap ederse, bu hallerde bugün elde mevcut olan kahveye değil, sonradan ithâl olunacak kahveye olmalıdır.

Çarşıya çıkan ve fiyatlarda bilhassa ithâl mallarının fiyatlarında - zam gören vatandaşın bunları düşünmemesi imkânsızdı. Vatandaş hiç bir zaman bu şekilde zamların hangi mucip sebeplerden ileri geldiğini bilemiyordu, bilemezdi. İzah eden hiç bir ilgili; hiç bir vasıta yoktu.

Karısının siparişlerini tamamlamış, bir günlük yiyeceği temin etmiş ve elinde bir gazete ile giden bir insanın düşündükleri işte bunlardı. Ve o vatandaş, gazetelerin derdi en belli başlı noktalarından ele almadıklarından haklı olarak şikâyet idi. Sadece, kahve fiyatlarına şu kadar zam, şu maddenin fiyatında şu kadar yükselmeyi kaydetmenin, bir âmme hizmeti gören gazete için kâfi gelmiyeceğini, gelemeyeceğini düşünüyordu ve bunda haklı idi.

Hayat neden pahalı

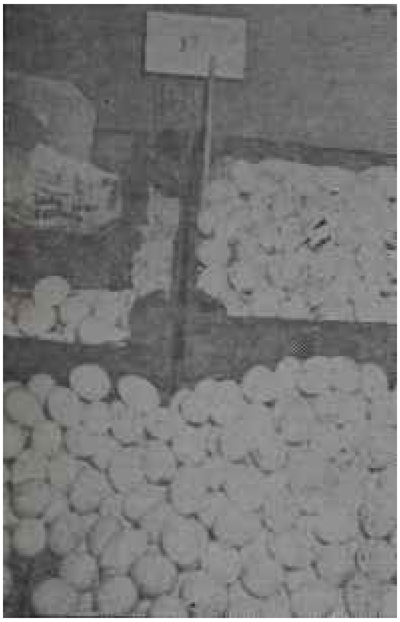
Hayat neden pahalı idi? Bu kadar geniş imkânları olan, ilgililerin nutuklarında büyük bir refahın ana hatlarını bulan bir kimsenin aklının alamadığı nokta bu idi.

Halbuki, bol para kazananlara pek çok rastlanıyordu, ikramiyeler almıyordu, maaşlara zam yapılıyordu. Buna rağmen ayın on beşinden sonra eldeki para mevcudunda bir daralma, geçinme imkânlarında bir kısılma görünüyordu. Para boldu da, niçin geçinme imkânları azdı. Bol miktarda yiyecek, giyecek maddesi vardı da, vatandaşın bunları alamamasındaki sebep ne idi?

Malî ve iktisadî sebeplerle meselenin içine bir neşter atıldığı zaman, para bol da olsa, geçinmenin zorlaşmamasına imkân olmadığı sonucuna vardırdı, varılıyordu da.

Muhtelif,. sebeplerle, tedavüldeki banknot miktarı artınca, elinde fazla miktarda para toplanan kimseler yeni mal ve hizmet taleplerinde bulunuyorlardı. Bu yüzden mal ve hizmet fiyatlarında bir yükselme meydana geliyordu. Bu yükselme tedavüldeki paranın artmasından meydana geldiği halde, hayat seviyesi grafiği ile ayni çizgiyi takip etmiyor ve bunlar daima birbirinden ayrı seviyelerde seyir ediyorlardı. Bunu bir misalle tesbit etmek icap ederse denilebilir ki, piyasadaki para miktarı yüzde bir nisbetinde bir artma gösterdiği zaman, mal ve hizmet fiyatlarındaki yükseliş yüzde beş olmaktadır. Bu duruma, ilgililerin verdikleri isim «paradan kaçma» dır. Diğer bir misal verelim ve hükümetin de önüne geçmeğe çalıştığı bir hâli izah edelim:

Ziraî istihsalin artması ile eline fazla para gecen müstahsil, bu parayı başka mal ve hizmetlere yatırmaktadır. Halbuki ziraatçılar hükümetler tarafından himaye edilmektedir. Tedavüle kısa vadeli bonolar çıkarılmak sureti ile fiyatların düşmesine mâni olunmakta, Toprak Mahsulleri Ofisi, mahsulü satın almakta ve ayrıca tahkim edilen

Bayat yumurta 13 kuruş
Gel de beğenmediğine at!

borçlar sebebi ile tedavüldeki para artmaktadır. Hem tedavüldeki para artıyor hem de ziraat yapanın eline fazla para geçiyor. Bu durum karşısında müstahsil parasını başka işlere, başka mal ve hizmetlere yatırmaktan kendini alamıyor.

Bu durum iştira kaabiliyetinin artmasına sebep olmaktadır. Bu suretle, refah seviyesinin doğurduğu bir pahalılık ortaya çıkmaktadır. Fakat fiyatların artışı ile ayni ahenkle kazançları fazlalaşmıyan kimseler ki bunlar geniş kitlelerdir zaruri bazı maddeleri fazla fiyatta bulduklarından, alamaz hale geliyorlar.

İthal rejiminin getirdikleri

İthal priminin nisbeti bazı mallarda yüksek tutulmuştur ve bu yükseklik ithâl mallan fiyatının tüccar eliyle değil, devlet eliyle yükselmesine ve tabiatile hayat pahalılığına yol açmaktadır. Bir yandan yüksek gümrük, öte yandan yüksek ithal primi, fiyatları astronomik seviyelere ulaştırmaktadır. Diğer taraftan, ihracattan prim vermek suretiyle fazla döviz sağlanması gerekirse, bu yapılmamakta, ihraç mallarımıza ihracatçılarımızın istediği nisbette prim verilmemekte, ihracat yapılamadığı için de döviz sağlanamamaktadır. Buna çare olarak, İthalâttan alınan primin aynen ihracata aksettirilmesi mutlaka lâzımdır. Ziraat Bankasına yatırılan primlerin bloke edilmesi ve ihracatçıya az nisbette ödenmesi memleket menfaatine de» ğildir.

Hükümet ne diyor

Fiyat hareketleri hakkında ise, hükümet şöyle demektedir:

«Memleket çok taraflı bir iktisadi kalkınma hamlesinin tahakkukuna çalışldığı ve yekûnu bünyemize ve ölçülerimize göre muazzam rakamlara yükselen büyük sermaye yatırımlarına girişildiği, bu yatırımların eski yıllarla mukayese edilemiyecek . bir vüsat ve azamette bulunduğu bir sırada piyasada bazı maddelerin arızî olarak miktarlarının azalmasından mütevellit münferit fiyat dalgalanmalarını ele alarak, bir hayat pahalılığı ve fiyat yükselişinden bahsedildiği ve bunun tenkit mevzuu yapıldığı müşahede edilmektedir.

1948 vasatileri 100 itibar edilerek, Türkiye'deki toptan eşya fiyatları -endeksi ile geçim endeksi diğer memleketlerle mukayese edildiği takdirde, Türkiye'deki fiyat yükselmelerinin ne derece mutedil kaldığı ve diğer memleketlerdeki fiyat yükselmelerini ne kadar geriden takibettiği açıkça görülür. Avusturya, İngiltere, Hollanda, Fransa, Yunanistan, İspanya, Meksika, Brezilya gibi birçok memleketlerde fiyatlar, 1948 veya 1949 vasatisi 100 itibariyle 134 ilâ 256 arasında muhtelif seviyelere yükselmiş bulunduğu halde, Türkiye'de toptan, eşya fiyatları endeksi, 1948 vasatisi 100 itibariyle 1953 vasatisi, 106,6 ya, 1954 senesinin 8 aylık vasatisi de 117,6 ya yükselmiştir.

Geçinme endeksleri de 1948 vasatisi Ve 100 itibariyle 1953 yılında Ankara'da 112,1, İstanbul'da 112,5 dur. 1954 yılının 8 aylık vasatisi ise, Ankara'da 120,5, İstanbul'da 123.4 dür.

Toptan eşya fiyatları ve geçinme endekslerindeki bu artışların, ferdi gelirlerdeki vasati, bir misli yükselme, her sahadaki istihlâk ve istihsal artışları hesaba katılır ve muvakkat sıkıntılar yaratması gayet tabii bulunan geniş yatarımlar yapılmakta olduğu da nazarı itibare alınırsa endekslerdeki artışın hiçbir şey ifade etmiyeceği kendiliğinden meydana çıkar.

Ferdi gelirlerde, istihlâk seviyesinde, istihsal ve iş hacminde kaydedilmiş bulunan muazzam artışlar, vatandaşların yaşama şartları ve seviyelerinde 1950 yılına nazaran yüzde yüz ferahlığa ve refaha kavuşmuş bulunduklarını açıkça göstermektedir.

Demek oluyor ki, vatandaşların hayat pahalılığına, geçim darlığına, zorluk ve mahrumiyetlere maruz bulundukları ve bu mahrumiyetlerin tazyiki altında bunalmış oldukları yolundaki iddialar tamamiyle yersiz kalmaktadır.

Hülâsa, hayat standardı ve refah seviyesi tek taraflı olarak fiyat rakamları ve geçim endekslerinden istihraç edilebilecek neticeler değildir.

Bu hususta ileri sürülen iddialar, meselenin vehleten aldatıcı tarafının ele alınarak muayyen rakamların hususi maksatlar için istismara çalışma gayretlerinden başka bir şey ifade edemez.

Bunlar güzeldi, iyi idi. Fakat iktidarın pek çok şikâyetçi olduğu «kitabî» kimselerin aklına pek güzel girebilirdi. On lira ile günlük yiyeceğini zor temin eden bir vatandaş tarafından asla ve asla kolaylıkla kabul edilir bir izah tarzı olamazdı. Çünkü o vatandaş aldığı gazetede şu satırları görürse, hele yaşadığı hakikati bilirse, şaşırmaktan kendini alamazdı. Gazetede şu satırlar vardı:

«Türkiye'nin en ucuz ve pahalı şehirleri yapılan istatistikler ve ortalama miktarlar ile tesbit edilmiştir. Bu hale göre, Türkiye'nin en pahalı şehri Niğ-, dedir. Ucuzluk bakımından Ankara ve diğer bazı şehirler birbirini takip etmektedir. Hattâ' o kadar ki, İstanbul dahi pahalılık ölçüleri içine alınamaz.»

O vatandaş gecenin bir saatinde ga-

Ayakkabı boyamak: 25 kuruş
İftira kuvveti artıyor

zeteyi bir yana bıraktı, arkasını döndü, ve biç bir şey düşünmeden, pahalılık üzerinde kafa yormadan gidip yattı.

Son *geçim endeksi*

Son Aralık ayının geçim endeksine bir göz atalım: Kasım ayına nispetle, uımuni artış yüzde 7.11'dir. 1938 senesi 100 itibariyle tanzim edilen endekste, yalnız gıda maddelerinde 003,3 ten, 624'5'e çıkmak suretiyle 3.48 gibi bir artış görülmektedir. Giyecek ve eşyalarda bir değişiklik göze çarpmamaktadır. Buna mukabil ev kiralarında yüzde 25 bir artış görülmektedir.

Endeksin, tek teselli edici tarafı ısıtma ve aydınlatma gruplarında 407.4'ten 395.4'e kadar olan düşmedir. Bu da havaların güzel ve sıcak gitmesi dolayısiyle yakacak maddelerinde yapılan tasarruftan ileri gelmektedir. Sizin anlıyacağınız bu düşme de Allahın inayeti ile olmuştur!

Ama para var:

Nitekim tedavüldeki para miktarı, bir hafta içinde 59.179.667,50 artarak, 1 milyar 533.289.735,50 liraya çıkmıştır.

Demokles'in kılıcı

Bir de vatandaşın başında, bir Demokles kılıcı asılı duruyor.. Ha indi ha inecek... Bu kılıç da ev kiraları. Bu yılbaşında serbest bırakılmasına ramak kalmıştı... Bu iş altı ay geriye bırakıldı. Ama herkesi bir düşüncedir aldı: Altı ay sonra ne olacak?... Kiralar serbest bırakılınca, ev sahibinin insafı hangi hadde varacak!. Ev sahipleri makul mu davranacak, yoksa ver yansın mı edecek?... Bu vaziyette olan bir vatandaş! nasıl ferahlık duyar! Hadi 100 lira kira ile oturduğu evden, iki misline çıktı dive, çıkıp gitse o fiyata başka bir ev bulabilecek mi? Ya bulamazsa, o zaman ne olacak... Bütçesinde ev kirası hanesine yüzde yüz zam yapacak. Tabii, bu vatandaşı dehşetli sarsacaktır.

KİTAPLAR

TERBİYEYE DAİR

(Yazan : Bertrand Russel. Çeviren: Prof. Hâmit Dereli. İnceliyen: Avni Givda. Ankara 1954 Maarif Basımevi. 288 sayfa. 280 Kuruş.)

Maarif Vekâleti Bilimsel Eserler serisinden İngiliz Bilim Eserleri başlığiyle çıkan kitapta bazı eğitim meseleleri incelendikten sonra, Karakter Terbiyesi başlıklı ikinci kısımda: ilk yıl, korku, oyun ve hayal, yapıcılık, bencillik ve mülkiyet, doğruluk, ceza, diğer çocukların önemi, sevgi ve sempati, cemiyet terbiyesi, ana mektebi, zihni terbiye başlıklı yazılar vardır. Kitabın diğer kısımlarında genel prensipler ele alınmakta, 14 yaşından önce okul programı, son okul yılları, gündüzlü okullar ve yatılı okullar, üniversite meseleleri incelenmekte ve kitabın sonunda ise bu incelemelerin neticesi özet olarak verilmektedir.

KÜÇÜK KÖY OKULLARINDA YENİ ÖĞRETİM ÖRNEKLERİ

(1946 basımından çeviren* A. Rıza *Tükel. Ankara 1954 Maarif basımevi. 168 sayfa, resimli. Fiyattı 160 kuru». Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Kitapları : 29)

İçindekiler: Ahmet Rıza Tükel: İlk Öğretim problemlerimiz ve yıllığa dair birkaç söz. Eserin muhtelif muharrirler tarafından yazılmış, olan diğer başlıkları: Giriş - Resim - iş Öğretimi - Sağlık çalışmaları ve teknikleri-Anadolu sanatlarının öğretimi ve faaliyetleri Sosyal incelemelerde yeni öğretim örnekleri- Köy okulunda modern müzik çalışmaları - Öğretim materyali bakımından bir kaynak olan mahalli çevre - Köy okullarında ferdi öğretim -Köy okul programının, sosyalleştirilmesi Sonunda kitabın kaynakları.

ÇOCUK BAKIMINA GÖZLEMLER

(Yazan: Dr. Ceyhun Atuf Kansu. Ankara 1954 Buket Matbaası. 82 sayfa, 100 kuruş.)

Sosyal Pediatri Araştırmaları «I.» Etüd, sonuçlara varmadan ilmî yollarla Turhal dolayları köy ve kasabalarındaki sütçocuklarının sağlık, beslenme durumlarım ve bunlarla ilgili bazı çocuk meselelerini ele almaktadır. .

YENİ ŞİİRLER 1955

(İstanbul, Aralık 1954 Yeni Matbaa, 123 sayfa, 100 kuruş. Varlık Yayınları, Sayı: 315)

1949 da başlıyan (1951 yılı atlanmıştır) «Yeni Şiirler» serisinin 1955 yılma ait olan bu kitapta 93 şairin 123 şiiri vardır. Şiirler ilk olarak yayınlanmaktadır.

TARİH ATLASI

(Hazırlıyan : Faik Reşit Unat. İstanbul* 1954, *4. basım. Kanaat Yayınları. Fiyatı: 400 kuruş.)

48 haritayı ve bir indeksi içine alan atlas iyi cins kartona basılmıştır ve haritalar tamamen renklidir. Sonundaki Türkiye haritası yeni idari taksimata göre yapılmıştır. İndekste yer, memleket ve devlet isimleriyle; kavim, millet, şahıs ve hanedan adlan ayrı karakterde harflerle yazılarak belirtilmiştir. Yer adlarının yazılışında mahalli kullanışlara ve devirlere uyulmuştur. Taşıdığı diğer özellikler ve tertibindeki ikili zihniyet ve itina sayesinde Tarih Atlası bilhassa ortaokul ve liseler için faydalı olacaktır.

TÜRK DİLİ ÜZERİNDE ARAŞTIRMALAR

(Yazan A. Nabi Özerdim. Ankara 1954 Akın Matbaacılık Ltd. Ort.* 37 *sayfa 100 kuruş.)

1939 yılından bugüne kadar Türk dili üzerindeki çalışmaları bu kitapta anlatılmakta, Türk dilinin ana ilkelerini İhtiva eden bir girişten sonra I. bölümde: «Türk dilinin gizemlerini», 2. bölümde «damak sesleriyle öteki üç takım sesler arasında olagelen değişmeleri» örnekleriyle incelemektedir.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

(Türk Ansiklopedisi 7. cildinin* 55. *fasikülü. Fiatı: 200 kuruş.)

Bu fasikül «Boston» la başlamakta «Botticelli» ile bitmektedir. Bu iki madde arasında en çok yer işgal eden Boşnak ve botanik maddeleridir.

BÜYÜK FELSEFE LÜGATI

(Mustafa Namık Çankı tarafından hazırlanmakta olan Büyük Felsefe LÛ» Katının* 5. *fasikülü. İstanbul 1954 Cumhuriyet Matbaası. 321-400* S. 3 *Fiyatı: 300 kuruş.)

10-12 fasikülü bir cilt itibariyle iki büyük cilt tutacak olan eserin fasikülleri 1,5 ayda bir yayınlanmaktadır.

TÜRKİYE MAKALELER BİBLİYOGRAFYASI

(Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü yayınlarından olan dergi 1953 yılı Nisan - Haziran aylarına ait olan 4-6. soydan bir arada çıkmıştır. İstanbul 1954 Maarif Basımevi.)

Bibliyografya, beynelmilel onlu tasnifin İlk iki rakamına göre hazırlanmaktadır. İslâm dini, Türk dili ve Türk edebiyatına ait bölümlerde bu rakam zaruri olarak aşılmıştır. 1135* gazete ve derginin taranmasiyle meydana gelmiştir. Makale adlarının Fransızca karşılıkları da verilmektedir. Sonunda yazarlar için indeks vardır.

TÜRK VE DÜNYA BÜYÜKLERİ SERİSİ

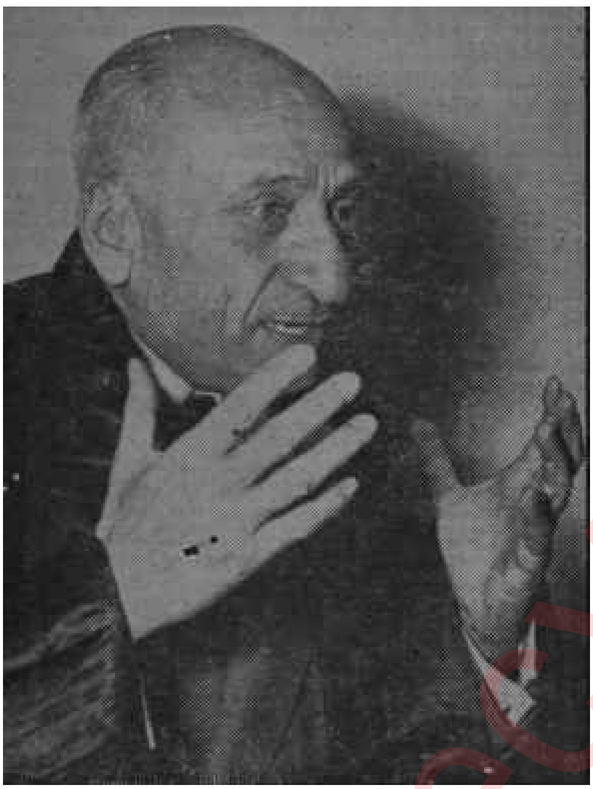
Hazırlıyanlar: Ferit Ragıp Tuncor - Salâhattin Arıkan, Ankara. Öğretmen Dergisi Gençlik Yayınları.

Bu seriden şimdiye kadar 11 kitap çıkmıştır. Her kitapta ikisi yerli, ikisi yabancı olmak üzere dört büyük adamın hayatı verilmektedir. Her fasikül 64 sayfadır; 50 kuruşa satılmaktadır. Tanıtılan büyük adamların resimleri de verilmektedir. İlk sekiz fasikül ile birinci cilt tamamlanmış; bu cildin başına bir bibliyografya eklenmiştir. Bu bibliyografyada, büyük adamların kendi eserleri ile haklarında yazılmış eserler bulunmaktadır. Eser, İlerledikçe, ciltler çoğaldıkça elimizde küçük bir ansiklopedi olacaktır.

SAROL DAVASINDA
M Ü D A F A A M I Z

Basın işlerini tedvire memur Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'un muvafakatile Ankara Müddeiumumiliği tarafından mecmuamızın sahip ve Başmuharriri Metin Toker aleyhinde açılan dâvanın üçüncü celsesi Perşembe günü yapılmıştır. Bundan evvelki iki celsede müddeiumumi ile davacı vekilinin iddiaları dinlenilmişti. Son celsede başmuharririmizin avukatı Faik Ahmed Barutçu müdafaamızı okumuştur.

Bu müdafaayı, aşağıda aynen bulacaksınız.

Faik Ahmed Barutçu
Müdafaa avukatı

Muhterem Hâkimler!

Savcılık makamının iddialarını ve müdahil vekilinin de tefsirlerini geçen celsede dinlediniz. Dâvayı ve ithamı biliyorsunuz:

Cumhuriyet Savcısı 25/11/954 tarihli iddianame ile: «AKİS Mecmuasının Ekim ve Kasım ayları zarfında yayınlanan 21, 24, 25, 27 ve 28 saydı nüshalarında Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol tarafından çıkarılan Türk Sesi gazetesi için ilkokullara abone kaydolunması hâdisesini vesile edip sıfat ve hizmeti dolayısiyle mumaileyhin itibarını kıracak ve şöhretine zarar verebilecek şekilde neşriyatta bulunulduğunu» iddia ederek mecmuanın Yazı işlerini o tarihlerde fiilen idare eden ve aynı zamanda AKİS ortaklığı adına imtiyaz sahibi bulunan müekkilim Metin Toker'in duruşmasının icrasiyle 6334 saydı kanunun birinci maddesinin ilk ve son fıkraları ve Türk Ceza Kanununun 80 inci maddesine göre cezalandırılmasını ve imtiyaz sahibi sıfatiyle de hakkında adı geçen 6334 sayılı kanunun 5 inci maddesinin uygulanmasını istemiştir.

Amme davacısı, bu iddianamede mübhem bıraktığı dâvasının isbat unsurları hakkında da duruşmanın ilk celsesinde şu açıklamada bulunmuştur:

«Suç konusu olduğu ileri sürülen nüshalardaki yazılar açıkça galiz ve müstehcen küfürleri ihtiva etmemektedir. Ancak 6334 sayılı kanunun birinci maddesine giren suçlarda bu kabil elfazı galize ve hattâ alelumum Türk Ceza Kanununun hakaret ve sövme fiillerinde aranması mutad olan unsurların dahi tamamen vücudu meşrut değildir. Yazılar müteselsil bir mahiyet arzetmekte, Devlet Vekilliği ile alâkalı herhangi bir haber ve hâdise ele alınarak iğneleyici bir şekilde sistematik olarak neşriyat yapılmaktadır.» Bu bakımdan tetkike şayan olan bu neşriyat «Türk Sesi gazetesi ve dolayısiyle o zamanki sahibi bulunan Devlet Vekili Sarol'un şöhret ve servetine zarar verebilecek mahiyette olan bir yazı vasfım taşımakta» ve «hep aynı mahiyetteki ima ve iğnelemelerle 8334 saydı kanunun birinci maddesinin maksudu olan suçu ihtiva etmektedir.»

İlk duruşmada yapılan bu kısa açıklama dâvanın istinad ettiği faraziyeleri belirtmiş oluyordu. Sayın Savcının geçen celsedeki tafsilâtlı beyan ve iddiaları ise bu dâvanın mecazî «lan delillerine müsbet bir unsur ilâve etmemiştir. Ancak iddianamedeki 6334 sayılı kanunun birinci fıkrası yerine bu defa başka bir suçun mevzuu olan aynı maddenin 2 numaralı bendinin hâdiseye uygunluğu ileri sürülmüştür ki, bu da açılan davada sonuna kadar muhafaza edilen bir tereddüdün ifadesi olabilir.

Amme davacısının son mütalâalarına göre, «Devlet Vekili Mükerrem Sarol'a, makamının nüfuzunu suiistimal ederek sahibi olduğu gazeteye fazla resmî ilân verdiği ve bu gazeteyi ilkokullara resmen abone kaydettirdiği hususları isnad edilmiş bulunmaktadır.» Bu isnad ise, «Afaki mâna ve mahiyette şöhret kırıcı ve servete zarar vericidir.» Görülüyor ki servete zarar vermek iddiası da dâvaya sonradan ilâve edilmektedir.

İşte iddia makamının talep ve iddialarının hülâsaları bunlardır. İddianın istinad ettiği delilleri teferruatiyle tahlile girişmezden evvel, müsaadenizle burada, müdahil vekilinin, savunmasına da kısaca bir göz atalım:

Demokratik küfürler

Sayın Apaydın, daha evvel, bize bu dâvaya niçin iltihak etmiş olduklarının sebebini anlatmıştır. İzahlarına göre, «bu dâva demokratik bir anlayışın ifadesi altında açılmıştır. Hedefleri bir şahsın mahkûmiyeti değildir. Bir mecmuanın neşriyatında temsil edilen tecavüz ve isnad zihniyetinin mahkûmiyetidir. Dâvanın hukuki cephesine gelince, müdahil vekili «AKİS mecmuasının yeni bir hakaret usulü» ihdas ettiğine kanidir.«AKİS mecmuasının yazılarında gerçi galiz kelimeler yoktur, küfürler de savrulmuyor ancak yazılarda küfür zihniyetini hâkim kılarak kelimelerin ve cümlelerin mânası itibariyle şeref ve haysiyetlere tecavüz ve isnadlar vardır», diyorlar. Tarif ettikleri bu «küfür zihniyetiyle tecavüz» sucunun debilerini meydana çıkarmak için de mecmuanın iki aylık yazıları üzerinde ince tetkik ve derinliğine taharrilerden sonra bulduklarının veciz şekilde adını koyuyorlar: Demokratik küfürleri

İşte, müdahil vekili de bu farazi küfürlerin suçlandırılmasını istemektedir. Fakat acaba, hangi akustik içinde sadalandırılmak istenirse istensin yani ister devamlı iğneleyici neşriyat ister demokratik küfürler densin, bu yazıları demokratik memleketlerin kanunlarından iktibas edilen gerekçelerle muayyen fiilleri suçlandıran bir kanunun esprisi içinde faraziyelerle suç saymak ta mümkün olabilir mi? Dâvanın ruhu bu noktadadır. 6334 saydı kanunun cevaz vermediği ve icrasını suç addettiği hususlar hangileridir? Kanunda yazdı olan tecavüz ve hakaret suçlarının belli unsurları yok mudur? Sübjektif kanaatlerle mi bu suçlar tayyün eder? Ve gerçekte AKİS'deki yazıların mahiyeti nedir? Yoksa 6334 sayılı kanunun yeni bir politik adalet getirdiği mi farzolunuyor?

MÜDAFAAMIZ

Müdafaanın birinci vazifesi

Muhterem Hâkimler! Bu noktaların, AKİS mecmuasında çıkan yazıların 6334 sayılı kanun muvacehesinde suç sayılıp sayılmıyacağını tetkik zaviyesinden olduğu kadar adalet ihtiyacında olanlarla fikir emniyetine ihtiyacı olanların da iyilik ve menfaatleri bakımından, vücuh ile aydınlanması esaslı bir ihtiyaçtır. Çünkü haysiyetlerimiz gibi hürriyetlerimiz, ve hürriyetlerimiz kadar şereflerimiz ve her ikisi kadar da Türk topluluğunun itibarı olan demokratik nizamımızın itibarı muvazi surette kanunun ve tarafsız adaletin himayesinde olduğuna şüphe yoktur. Bu bakımdan yukarıdaki suallerin cevaplarını müsbet şekilde araştırmağı ve tenkit ile tecavüz arasındaki mesafeyi son derece daraltan ölçülerle iddianın suç konusu diye ileri sürdüğü yazıları tarafsız adaleti temsil eden Yüksek Heyetinizin nüfuz eden objektif tetkiklerine şümullü olarak arzetmeyi müdafaanın birinci vazifesi saymaktayız.

AKİS'in gayesi

Vakıaları gözden geçirmeden, daha önce bir vesvesenin delilini bertaraf etmek lâzımdır. AKİS bir aktualite mecmuasıdır. Mecmuanın gayesini gösteren şu satırları ilk sayısından nakletmemize müsaadenizi rica ederiz:

«Gayemiz bir aktualite mecmuası meydana getirmektir. Bir aktualite mecmuası ki, onu okuyan münevver, kendisini alâkadar eden her mevzuu bulabilsin ve bir hafta içinde yurtta olup bitenleri toplu halde gözden geçirebilsin. Sayfalarımızı açınız: İç politika da bulacaksınız dış politika da, iktisadî, mali ve ilk... kısımlar da. AKİS bu mevzularda en ciddî meseleleri en cazip tarzda kaleme alacak ve hâdiseleri gazetelerde okuduğunuz kuru şekillerinden kurtarmağa çalışacak, onları kendine has bir tarzda işleyecektir. AKİS size haftanın en alâka çekici meselelerinde fikirleri memlekette bir kıymet ifade eden şahsiyetlerin makalelerini verecektir. Bizim tuttuğumuz bir taraf yoktur. Onun için siyasî bakımdan karşı karşıya bulunan kimseleri sütunlarımızda yanyana göreceksiniz.»

Bu satırlar ve bu dâva ile ilgili olarak tetkik buyuracağınız mecmuanın hemen bütün nüshalarındaki diğer neşriyat da gösterir ki haftalık iç politikaya ak hâdiselerin mecmuadaki akisleri aktualiteye taallûk etmelerindendir. Ve mecmuanın hâdiseleri işleme tarzı da kendinin bir karakteristiğidir.

Bu, demokrasi memleketlerinden getirilen Avrupai bir mecmuacılık tarzıdır. AKİS yeni olarak bunu getirmiştir.

Bu noktayı da bu suretle belirttikten sonra şimdi müsaadenizle vakıaları birer birer gözden geçirelim:

Çelikbaşın beyanatı

Amme davacısı, 25 Kasımda açtığı bu dâva için iki ay kadar geriye giderek, evvelâ, mecmuanın 2 ekim tarihli sayısını ele alıyor. Bu sayıda Devlet Bakanının gazetesi için ilkokullara abone kaydı vesilesiyle herhangi bir yazı çıkmış değildir. Devlet Bakanının gazetesiyle alâkalı başka bir yazı mevcuttur. Bu yazı haftanın aktualitesi arasında İşletmeler Vekili Fethi Çelikbaş'ın beyanatı etrafındaki olayları bildiren bir yazıdır. İşletmeler Vekili bir basın toplantısında gazetecilere memleketteki kömür buhranının sebeplerim anlatmıştır. Gazeteler bu beyanattan dolayı hakikatleri umumî efkâra bildirmekten çekinmeyen bir Vekil diye Fethi Çelikbaş'ı övmüşlerdir. Bu havadisi verirken «AKİS» de açık kalbli, açık fikirli Vekil diye kendisinden takdirle bahsediyor. Ancak Vekilin beyanatım beğenmiyen bir gazete ile bu beyanatı tenkid eden bir başmuharririn telini de karilerine tanıtıyor:. «Bu gazete Türk Sesi'dir ve gazetenin başmuharriri de Burhan Apaydın'dır» diyor. Ve muharririn makalesinden şu satırları da naklediyor:

«Mesuliyet mevkiinde bulunan bir Vekilin bedbin bir görüşle meseleyi vazetmesi hatâdır.. Fethi Çelikbaş'ın konuşması kömür ihtiyacının karşılanmasında halkı heyecana sevkedecek mahiyet taşıyor. Bunun inikasları geniş olabilir.. Bir Vekil, istihlâkin artışım darlık şeklinde göstererek gölgelendiremez..

Mecmua, Burhan Apaydın'ın bu satırlarını naklettikten sonra diyor ki: «Bu yazının Türk Sesi'nde çıkmasının ehemmiyeti yoktur. Fakat bu gazete Dr. Mükerrem Sarol'un gazetesidir. Neşriyatı onun direktifi ile tesbit olunur. Sarol'un Çelikbaşa hususi bir muhabbet beslemediği bilinmektedir... Ancak bunu gazetesinde bir kampanya açtıracak kadar ileri götüreceği sanılmıyordu. Halkı heyecana getirmek.. Piyasa üzerinde telâş havası yaratmak.. Fiyatlarda temevvüç husule getirmek.. Bütün bunlar halkı heyecana düşürecek neşriyat olarak Basın Kanununun cezalandırdığı suçlardır. Şimdi bir Vekilin beyanatını neşreden gazeteler de ayni akıbete mi maruz kalacaklardı? Fakat Allahtan ki Türk Sesi okunmuyordu ve Burhan Apaydın savcı değildi.

Yazının esası budur. Bu yazıda bir vakıanın havadisi olara'k aynı hükümette yer alan iki Vekilden birinin gazetesinde diğer Vekil aleyhine neşriyat yapılması tenkit edilmektedir, iddia makamı bu yazının içinden üç cümleyi dâvasının delili olarak seçmektedir. Cümlenin biri şu: «Doğrusu istenirse ne Türk Sesi mühimdir ve ne de meçhul şöhretlerden biri olan başmuharriri. Fakat Türk Sesi İşletmeler Vekili ile aynı kabinede bulunan Devlet Vekili Mükerrem Sarol'un gazetesidir ve gazetenin neşriyatı onun direktifi ile tesbit olunur». İkinci cümle de şudur: «Mükerrem Sarol'un Vekilliği daha düşünüldüğü an pek çok itiraza yol açmıştır..» Üçüncüsü de: «Fakat Allahtan ki Türk Sesi okunmuyordu ve Burhan Apaydın savcı değildi» cümlesidir.

İlk okul lafı yok

Halbuki âmme davacısının esas iddiası, Devlet Vekilinin gazetesi için ilkokullara abone kaydedilmesini vesile ederek mumaileyhin itibarını kıracak ve şöhretine zarar verebilecek şekilde neşriyat yapmaktır. Ve geçen celsede okunan son yazılı iddiası da mecmuadan naklettiği yazılarla Devlet Vekili Mükerrem Sarol'un makamının nüfuzunu suiistimal ederek sahibi olduğu gazeteye resmî ilân verdirdiği ve bu gazeteyi ilkokullara resmen abone kaydettirdiği hususlarının kendine isnad edildiğidir. Seçilen yukarıki cümlelerde ise her iki iddiaya da mesned olacak tek bir satır mevcut olmadığı gibi herhangi şekilde şöhrete veya servete zarar verebilecek mahiyette hiç bir isnad veya hakaret de mevcut değildir. Filhakika, birinci cümlede, Türk Sesi gazetesinin Vekilin gazetesi olduğu yazılıyor. Bu bilinmeyen bir şey değildir. Bir gazetenin neşriyatının in' sahibine maledilmesi kadar tabii bir şey olamaz. Nasıl ki biraz aşağıda Cumhuriyet gazetesinden naklettiğimiz bir fıkrasında Doğan Nadi de zarif nükteleriyle aynı telâkkiyi belirtmektedir.

O zaman kızmamıştı

İkinci cümlede de söylenen nedir? Doktor Mükerrem Sarol'un Vekilliği düşünüldüğü zaman pek çok itiraza yol açtığını bu mecmua, ilk defa söylemiyordu. Ve bu haber gazetelerde ilk defa görülmüyordu. AKİS, birinci sayısının 3 üncü sahifesinde «Kabine» başlığı alımdaki yazıda bunları daha evvel de yazmıştı. Mezkûr nüshadaki yazıdan şu satırları müsaadenizle okuyalım:

«Temennilere bir misal, Başvekilin yakını Doktor Mükerrem Sarol'un sahibi olduğu Türk Sesi gazetesinin (dikkat buyurulsun gazetenin sahibi olduğunu da daha evvel söylüyordu) Mayıs nüshasında bir yerli ajansa atfen çıkan ve Başvekil Menderes'in İstanbul'da Sarol ile beraber yeni kabinenin azalarını tesbit ettiğine Sarol'un da kabineye mutlaka gireceğine dair olan havadisidir. Bu neviden havadisler daha evvelce de çıkmıştı. Ve Sarol'un Vekillik arzusu bilinmeyen şey değildi. O zaman Menderes Meclis Grubunda hücumlara maruz kalmış; nihayet kendi arkadaşlarını bizzat seçme hakkım ileri sürerek şahsî dostluklara karışılmamasını, Sarol'u Vekil yapmak niyetinde bulunmadığını bildirmişti. Sarol yerli veya yersiz üzerine fazla şimşek çeken bir paratonerdir.»

Bu yazı 15 Mayıs 954 tarihlidir. Bu yazıdan sonra ise Doktor Mükerrem Sarol 19 Haziran 1954 tarihli AKİS

mecmuasında kendi imzasiyle makale neşretmiştir. Mecmuanın zikri geçen yazısı şeref ve haysiyet kırıcı mahiyette telâkkiye müsait olsaydı, bırakınız başka yollara başvurmağı, öyle bir yazıyı yazan mecmuaya Doktor Mükerrem Sarol kendi imzasiyle sonradan yazı yazar mıydı?

Partiler içinde tebarüz eden şahsiyetlerin politik ve psikolojik türlü saik ve sebeplerle aleyhtarlıklar toplaması ise politikanın (tabiatı eşya) cümlesindendir. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı gibi herkesin kendini herkese sevdirmesi de mümkün değildir. Buna kadîm bir ahlâkçının şu sözünü de eklemek doğrudur. Çünkü «bir şahıstan her zaman memnun olmak da müşküldür.» Politikada ise bazan şiddetli veya egoist mizaç ve bazan yumuşak veya ciddî mizaç, bazan gurur ve bazan fazla ihtiras insanı sevdirmiyeceği gibi bu vasıfları kendisine bazan da müsait olur. Bu yolan aşılması güç merhaleleri vardır. Politikacının ortaya geçmek için gayret sarf ederken uğrayabileceği mukavemeti, yadırgamamak ve bunu şeref ve haysiyetle asla ilgili görmemek zaruridir. Bunları yazmak veya söylemek ise şahsî idarelerde veya demokratik olmayan idarelerde veya umumî hizmet mevkiindeki şahıslara hürmetsizliği rejime itaatsizlik telâkki eden zihniyetler için suç farzedilebilir. Fakat demokratik memleketlerde demokratik küfür dahi sayılamaz. Sarol'dan nakledilen espri ise politik müşkül bir merhalesini veciz şekilde vuzuhlandırmaktadır.

Allahtan ki hâkim de değildi

Üçüncü cümleye geliyorum: «Fakat Allahtan ki, Türk Sesi okunmuyordu ve Burhan Apaydın savcı değildi» ve müekkilim şimdi daha zarif bir espri ile ilâve edebilir: Allahtan ki hâkim de değildi!

Bu cümlenin bir defa Doktor Mükerrem Sarol'un şahsıyla ilgisi olmadığı apaydındır. Bu cümle ile İşletmeler Bakanı Fethi Çelikbaş'ın beyanatnı, bedbin bir görüş vazedip halkı heyecana sevketmekle töhmetlendiren Türk Sesi gazetesinin yazısındaki huşunet yan mizahi, zarif, edebi bir üslûpla tenkit ediliyor. Ve o gazetenin hareket tarzıdır ki tenkit ediliyor. Bir Vekilin gazetesinde diğer bir Vekil aleyhine bu tarzda iğneleyici değil bir nevi töhmetlendirici neşriyat o Vekilin partisi içinde siyasi itibarını kırıp sandalyesinden düşürülmesine bile sürükleyebilir. Bununla beraber bu kabil neşriyat biç bir zaman tenkit hududunun aşılması mânasına gelmez. Demokratik bayatta da politikanın vefası yoktur. Siyasî hasımlarınız gibi siyasi dost ve arkadaşlarınızın da tenkitlerine, bazan hücumlarına ve hattâ tertiplerine dahi uğrayabilirsiniz. Siyasî mevkilerin sarsılması, şahsî şeref ve haysiyetlerin ve servetlerin kanunun kasdettiği mânada zarar görmesi demek değildir. Politik sarsıntılar, demokratik idarelerde yüksek hizmet mevkilerinin normal fırtınalarıdır.

Ve nitekim iddia makamı da Türk Sesi gazetesinin o yazışım tenkit hakkının hududu içinde görüp dâva mevzuu yapmağı hakkiyle bir an düşünmediği gibi AKİS'deki yazılan da haddizatında iğneleyici şekilde sistematik neşriyattan gayri bir hüviyetle vasıflandırabilmiş değildir.

Adı geçen yazıyı neşreden Türk Sesi gazetesinin 24 Eylül 1964 tarihli bir nüshasını takdim ediyoruz. Yazıların bir arada okunması faydalı mukayeselere hizmet edebilir.

«Okunmayan gazete» sözünde ise servete zarar vermek suçunun unsuru mevcut olmadığı bir bedahettir. Çünkü servete zarar vermek kastiyle bir uydurma, herhangi bir isnad mevzuubahis değildir. Biraz sonra takdim edeceğimiz bandları açılmayan gazeteler bu sözde nihayet bir vakıanın hikâyesinden gayri bir mânanın tevehhüm dahi edilemeyeceğini gösterir.

Konya'ya gelen otomobil

Bu nüshadaki yazılar arasında bir de «Konya'ya bir otomobil geldi» başlıklı bir yazı vardır. Subjektif istihlâllere dahi elverişli olmadığından âmme davacısı tarafından pek kaale alınmayan bu yazı üzerinde sayın müdahil vekili durmaktadırlar.

Bu yazıda havadisi verilen vaka, Almanya seyahati esnasında Başvekilin refakatinde gidecek matbuat heyeti arasında Türk Sesi gazetesini temsilen resmî ilânları tevzi ile vazifeli şirketin müdürü olan bir zatın bulunmak istemesinin hikâyesidir. Mumaileyhin bu niyetle Konya'ya vardığı gün Başbakanın o gece şerefine verilen ziyafete katıldığı ve orada duyulan bu havadisin türlü akisler uyandırarak hazır bulunan gazetecileri şiddetli hoşnutsuzluğa sevkettiği anlatılıyor. Sebebini de mecmua şöylece hikâye ediyor: «İlânlardan arslan payı alan bir gazeteyi ilânları tevzi eden şirketin müdürü temsil ettiği taktirde tevziin tarzı dedikodulara yol açmaz mıydı?» Ve bundan başka böyle bir seyahatin tahrik edebileceği mânalar belirtilerek yine o gece orada Almanya'ya gidecek matbuat heyetinde. Türk Sesi gazetesinin temsilcisi olarak adı geçen şirket müdürünün yerine Bahadır Dülger'in bulunacağının çok geçmeden açıklandığı hikâye ediliyor.

Necati Erdoğan
Reis

Bu yazı, bir gazeteyi resmi ilânlar şirketi müdürü temsil ettiği taktirde bu hâdisenin uyandırabileceği dedikoduları hatırlatmaktadır. Şarta ve istikbale muzaf ihtimaller söylenmektedir. Ve nitekim bütün bu mahzurlar gözönünde tutularak Başbakan'ın emriyle isim bizzat Devlet Bakam Mükerrem Sarol tarafından listeden çıkarılmıştır. Bu hâdisenin şahidi olan Doğan Nadi'nin dinlenmesini müdafaa namına rica ederiz. Bir gazetenin ilânlardan arslan payı alması ise ilân sütunlarının vakıası olarak zikredilmektedir. Bu yazıda ilân tevzii ile ilgili bir tenkit dahi esasen mevcut değildir.

İddiaya güre bu yazıda hakaret vardır. Ve çünkü bu yazıda bulutlardan bahsedilmiştir!

Bomba

Muhterem Hâkimler!

Amme savcısı tarafından bundan sonra ele alman 24 sayılı nüshadaki neşriyattır. Bu neşriyat 21 saydı nüshadaki yazılarla alâkası olmayan üç hafta sonraki iç politikaya ait yeni vakıaların havadisleridir. Bu havadisler arasında Türk Sesi gazetesi ile ilgili olanı şudur:

Irak Başvekili Nuri Said Paşanın şerefine yapılan askerî tatbikatta patlayan bir bomba ile yaralanan ve ölenler olmuştur. Milli Müdafaa Vekili, İstanbul gazetelerinin orada hazır bulunan muhabirlerinden bu elemli hâdisenin yazılmamasını rica ettiği için ertesi günkü gazetelerin hiç birinde

buna dair bir haber çıkmamıştır. Bir tanesi müstesna: Türk Sesi. Türk Sesi'nin bu haberi yayınlaması matbuatta akisler uyandırmıştır. Bu cümleden olmak üzere 19 Ekim 1954 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Doğan Nadi'nin şu fıkrası çıkmıştır;

«Millî Müdafaa Vekili rica etti ve kimse bir şey yazmadı. Tek bir istisna: Türk sesi. Türk Sesi? Mükerrem Sarol.

Mükerrem Sarol? Devlet Bakanı.

Aynı hükümetin iki Bakanının hareketi bu. Maşallah kabine âzası arasında amma da fikir birliği ha!»

Türk Sesi = Dr. Sarol

Burada herşeyden evvel dikkate şayan olan, Türk Sesi denince yâlnız AKİS mecmuasının değil herkesin hatırına hemen Devlet Bakanı Sarol'un gelmesidir. Ve bir gazetenin neşriyat tarzından sahibinin kanun bakımından olduğu kadar politik zaviyeden de herkes tarafından manen mesul görülmesidir.

İşte AKİS, haftanın aktualitesi olarak bunları naklediyor ve kendi tarafından da şu mütalâayı ilâve ediyor:

«Türk Sesi gazetesi, okuyucularımızın da artık öğrendikleri gibi Basın ve Yayın işlerini tedvire memur olan Devlet Bakanı Doktor Mükerrem Sarol'un gazetesidir... Doktor Mükerrem Sarol'un gazeteciliği mesleki değil tâbir caizse arızidir. Politika hayatına atıldıktan ve partisi iktidara geldikten sonra kendisi bir de gazeteye sahip olmuştur. Gazetenin bu vakası ilk defa olmuyor. Pek kısa bir müddet evvel de bir Vekilin aleyhine neşriyat yapmıştı. Mükerrem Sarol'un Vekil olmasına şahsı itibariyle hiç bir itirazımız yoktur. Başvekil kabinesine almıştır. Buna da hiç kimsenin itiraza hakkı yoktur. Ancak basın işlerini tedvire memur olan bir makama gazete sahibi bir zatın getirilmesi ne dereceye kadar doğrudur?» Mecmuanın bu satırlarındaki fikirlerin açıklığına dikkatinizi rica ederim. Tam bir objektivite içinde misal olarak da Amerika'da Milli Müdafaa Vekilliğine Wilson'un tâyininde mezkûr vekâletin iş yaptığı bir firmanın hissedarı olduğu için mumaileyhin sahip bulunduğu hisse senetlerini nasıl satmağa mecbur edildiğini anlattıktan sonra —aynen— şunları söylüyor:

«Tekrar ediyoruz. Mesele katiyen Doktor Sarol'un şahsı ile alâkalı değildir. Bu bir prensip meselesidir. Devletin ilân ve abone islerini şahsî takdiriyle tanzim eden bir Vekâlete gazete sahibi Vekil getirilemez... demokratik idarelerde tecviz edilemez. Hatırlatıyoruz diyor.

İddia makamı, ilk cebedeki izahatında bu yazı için de mahiyeti itibariyle «Devlet Vekili İle alâkalı herhangi bir haber veya hâdise ele alınarak iğneleyici bir şekilde sistematik olarak neşriyat» yapmaktır dediler. Bu doğru bir görüş olsa da iğneleyici neşriyat demokratik hudut içindeki neşriyat demektir. Bu, kanunun cevaz vermediği bir icra mıdır? Savcılık makamı geçen celsedeki iddialarına göre ise bu yazının içindeki: «Türk Sesi gazetesi Sarol'un gazetesidir.. Gazeteciliği arızidir. Partisi iktidara geldikten sonra gazete sahibi olmuştur» cümleleriyle «Dr. Mükerrem Sarol basın işlerini tedvire memur Devlet Vekâletine getirilmiştir» cümlesi ve bu cümlenin devamı Devlet Vekili Mükerrem Sarola sahibi olduğu gazeteye nüfuzunu suiistisal yoliyle fazla resmi ilân verdiği ve bu gazeteyi ilkokullara resmen abone kaydettirdiği» isnadının delilleri olmak lâzımgeliyor. Halbuki ne bu cümlelerde ne yazının tamamında bu yolda herhangi bir iddia mevcuttur. Deruhte edilen makamın hizmeti anlatılıyor ve bu hizmet ile Vekilin gazeteciliğinin mahiyet itibariyle ilgisi izah edilerek bir prensibin objektivite içinde müdafaası yapılıyor. Ve meselenin Mükerrem Sarol'un şahsı ile ilgisi olmadığı tekrar ve tekrar belirtiliyor.

Cüretli istidlaller

Buna rağmen sayın müdahil vekili ise bu yazıdan iddianın dahi vasıl olamadığı şu mânaları çıkarmaktadır:

«Türk Sesi gazetesi, Devlet Vekili Mükerem Sarol'un gazetesidir demek dolayısiyle hakarettir; gazeteciliği mesleki değil tâbir caizse arızidir demek doğrudan doğruya hakarettir. Bir avukata mesleğiniz arızidir denilebilir mi? Politikaya atıldıktan ve partisi iktidara geldikten sonra bir de gazeteye sahip olduğunu söylemek ise bir itham ve iftiradır; gazetenin alçak tirajından bahsedilmiştir. Alçak kelimesi hem hakareti ve hem de servete zarar verici bir isnadı tazammun eder; Mükerrem Sarol'un şahsının Bakanlığına itiraz edilmediğinin yazıda belirtilmesi sinsilik ve kurnazlıktır, esas maksat Sarol'un şahsının Bakanlığına itirazdır. Hile yoliyle suçtan kaçmak isteniyor. Fakat hukuk şekil değil mânadır; Millî Savunma Bakanı tarafından yapılan bir ricanın duyulamaması sebebiyle Türk Sesinde çıkan bir haberden dolayı mecmua siyasî atlatmadan bahsediyor. Bu da bir cürümdür. Bu Fethi Çelikbaş'ın Mükerrem Sarol tarafından atlatılması mânasına alınmalıdır. Bu da Mükerrem Sarol'un şeref ve haysiyetine taarruz hırsının ifadesidir.» Bu bir kaç cümlede (telhis) ettiğim cesaretli istidlallere ve yersiz isnadlara sayın müdahil vekili tam dört sahife tahsis ediyor. Bir avukata mesleğiniz arızidir demek sadece gülünç olur. Ama bir, avukatın veya bir doktorun gazeteciliği arızi olabilir. Devlet Vekili Doktor Sarol'un gazeteciliği ise hakikaten arızi imiş. Nasıl ki sonradan gazeteciliği terkeylediğini ilân etmiştir. Bir kimsenin partisi iktidara geldikten sonra gazeteciliğe başlaması ve gazete sahibi olması politika hayatında normal bir şeydir. Bu ne bir iftira yani bir yalanı yaymaktır ve ne de bunların beyan ve ifade edilmesi gayrimeşru bir kazanç isnadıdır. Bir kimse gazetecilikte ve her meslekte servet de yapabilir. Mesele bu noktalarda değildir. Ve bahis konusu olan bunlar değildir. Bahis konusu olan bir gazete sahibinin gazetecilik işleriyle meşgul bir Bakanlığa tâyin edilmesinin demokratik idarelerde tecviz edilemiyeceğidir. Doktor Mükerrem Sarol'un Devlet Bakanı olarak vazifesini iyi kullanmadığı veya nüfuzunu kötüye kullandığı hakkında ise hiçbir iddia yoktur. Devletin ilân işlerini şahsî takdirle tanzim salâhiyeti, Bakanlığın salâhiyeti olarak belirtiliyor. Kararnameye göre Vekilin salâhiyetini kullanmak kanunen kendi hakkıdır. Buna birşey denilmediği gibi nüfuzunu kullanarak kendi gazetesine hakkından fazla ilân verdirdiği yolunda herhangi bir isnad ise asla mevcut ve o derece varit değildir ki AKİS 15 Kasım tarihli nüshasının 8 inci sahifesindeki orta yazıda aynen şunları söylemekte ve tekrarlamaktadır:

«... Yine bu sütunlarda bizzat gazete sahibi olan bir kimsenin gazetelere resmî ilânı istediği gibi dağıtan bir Vekâletin başına geçin bu sıfatla kendi gazetesine fazla değil hattâ normal değil normalin altında da olsa menfaat sağlamanın —yani kararnameye göre meşruun da altında— bir demokraside âmme vicdanını rahatsız ettiğini hatırlattık..» Bu bir fikrin ve esasın müdafaasıdır. Gazete tirajının düşüklüğünü ifade eden bir kelimeden gazeteyi ve dolayısiyle sahibini tahkir mânasını çıkarmak ise masum kelimeler için fuzulî tehlike ihdas etmek olur. Günkü bu taktirde «alçak boylu adam» demek de tehlikeli olabilir. Ve hattâ tirajı düşük demek de tehlikeli olabilir. Çünkü düşüklük kötü manaya da gelebilir. Hakikatte ise kelimeler kullanıldıkları mevkilere göre mâna ve hüküm ifade edebilirler ve kıymetlendirilirler. Ve sonra, bir gazetenin tirajının alçaklığım veya düşüklüğünü söylemek veya satmayan, okunmayan bir gazete olduğunu beyan etmek servete zarar verici bir suç işlemek değildir. Cumhuriyet'e satmıyan bir gazete deseniz kari size güler. Satılmıyan bir gazete için de çok satan bir gazete deseniz karii yine güldürürsünüz. Servete zarar vermek kasdiyle bir isnad yapılmadıkça satmayan gazete, müşterisi olmayan bakkal, işi olmayan avukat sözleriyle servete zarar vermek suçu tekevvün etmez. Aksi taktirde konuşmak hürriyetini kaldırmış okuruz. Kaldı ki bu dâva Türk Sesi gazetesinin dâvası değildir. Ve Doktor Mükerrem Sarol da halen Türk Sesi gazetesinin sahibi değildir. Bununla beraber mezkûr gazetenin tirajının düşük olduğunu da ayrıca isbata hazır ve amadeyiz. Mesnedi olmayan faraziyelere kuvvet vermek için müekkilim hakkımda kullanılan kelimeleri ise yersiz, yakışıksız ve faydasız da bulurum. İyi niyet ifadelerinin altında mutlaka fenalık aramak hangi iyi huylara veya adalete mi hizmettir? Bir kimse suçtan kaçmak istiyorsa suç yapmağa niyeti yok de--ektir ve bir kimse suçtan kaçmağı biliyorsa suç yapmı-

Metin Toker

Sanık

yor demektir. Hukuk hakikaten mânadır. Fakat muhik ve âdil olan mânadır..

Millî Müdafaa Vekilinin ricasına rağmen Türk Sesi gazetesinde çıkan bir haberden dolayı mecmuanın kullandığı «siyasi atlatma» sözünden çıkarılan mâna ise bir nevi sabit bir fikrin her vesile ile zikre getirilmesine benzemektedir. Millî Müdafaa Vekili Ethem Menderes'le alâkalı bir haberin hâdisede ve yazıda hiç ismi geçmeyen ve vaka ile yakandan veya uzaktan ilgisi olmayan Fethi Çelikbaş'a ve oradan da Doktor Mükerrem Sarol'a ulaştırılması hissi ve havali oluyor.

Niçin istifa etmeli?

Muhterem Hâkimler!

İddia makamı bundan sonra mecmuanın 25 sayılı nüshasında çıkan «Bu vekil istifa etmelidir» başlıklı makaleyi ele alıyor. Mecmuanın bir evvelki nüshasında ortaya konan bir prensip bu makalede demokratik tatbikatın lüzumlu bir anlayışı olmak üzere şöylece müdafaa edilmektedir:

«Demokrasinin adı umumî efkârın rencide edilmediği rejimdir. Bu yüzdendir ki demokratik bir idarede tacirin ticaret vekâletine, fabrikatörün işletmeler vekâletine, bankerin de maliye vekâletine getirilip aynı zamanda kendi isine de devam ettirildiği işitilmiş şey değildir. AKİS geçen sayısında Amerika'da Charles Wilson'un Millî Müdafaa Vekilliğine getirildiğinde General Motors Şirketindeki hisse senetlerini nasıl devre mecbur bırakıldığını hatırlatmıştı. Sebep Wilson'un şahsına itimad edilip edilmemesi değildir. Sebep bu gibi hallerde umumî efkârın derin bir surette rencide olması ve rejime güveninin sarsılmasıdır. Siz sokaktaki adama ticaret yapan ticaret vekilinin bir mahzur olmadığını anlatamazsınız. Zaten aslına bakarsanız büyük bir mahzurdur ya...»

Mecmua bu durumu, görülüyor ki bir vekilin şahsına itimad edip etmemek meselesi olmadığını sureti mahsusada tasrihle sırf bir fikir ve esas olarak demokratik anlayışa uygun bulmamaktadır. Ve hakikaten de uygun değildir ve mahzurludur demektedir.

İddia makamı, bu yazının «Bizde böyle bir Vekil vardır..» söziyle başlayıp «hiç kimseye hesap vermek mevkiinde değildir» söziyle biten iki cümlesini ve yazının tamamını Vekile gazetesine fazla menfaat sağlamağı hedef tutan bir suiistimal isnadı şeklinde almaktadır. Halbuki o cümlelerde de ve yazının bütününde de bu mahiyette bir iddia ve mâna mevcut olmadığı gibi herhangi bir şekilde şeref ve haysiyet kırıcı mahiyette bir isnadda bulunmadığını yazının toplu bir halde okunması derhal göstermeğe kâfi gelir. Vekilin resmî ilânları şahsî takdiriyle tevzi ettiğinin söylenmesi kararnamenin tanıdığı bir salâhiyeti ifade etmektir. Bu babdaki 12/11/1953 tarih ve 6/1696 sayılı kararnamenin 2 ve 3 üncü maddeleri vazifeli Bakanlığa mutlak bir takdir hakkı tanıyor. Salahiyetli Bakan şahsî takdirile herhangi bir gazeteye ilân vermeyebilir. Ve bu nizamî ve kanunî salâhiyetini kullanmak olur. Bundan dolayı hesap vermek diye bir mükellefiyet konusu yoktur. Yalnız umumiyetle iyi vazife görüp görmemek noktasından icrayı temsil edenlerin ayrı ayrı ve toplu olarak Büyük Millet Meclisine karşı siyasî mesuliyet taşımaları tabiidir ve bu ayrı bir konudur. Yazıdaki maksat, sadece, maddî realiteyi belirtmek olduğu aşikârdır. Umumiyetle satılmayan gazeteler arasında gösterilen bu' gazetenin de ilân aldığı ifade edilmektedir. «Ayrıca tuhaflığı hususî ilânların bolluğudur» demek ise Vekile bir nüfuz suiistimali atfetmek de--ildir. Bazı hususî firmaların manevî istifade düşünceleri olabilir veya o gazetenin de kendine göre mevcut olan bir kari muhitinden istifadeyi düşünenler de olabilir ve ilân toplayanların gayretleri neticesi de olabilir. Tuhaflık yukarıda da söylediğimiz gibi sütunların vakıasına aittir. Bunlar kimseye bir kusuru veya gayrımeşru bir menfaat sağlamak diye bir isnadı tazammun edemez.

Kezalik mecmuanın ilkokullara abone kaydettirilmesi de Devlet Vekilinin emriyle veya nüfuzunu suiistimal ile olduğu söylenmiyor. Böyle bir iddia yoktur böyle bir kasıt yoktur ve yazıdan da böyle bir mânanın istihracı mümkün değildir. Nitekim 8.12.1954 tarihli nüshasında Türk Sesi gazetesi dahi bu yazıdan Ankara Maarif Müdüriyle Ankara Valisinin tenkidinden başka mâna çıkarabilmiş değildir.

Mahzurlar Demokratik idarede tenkid konusudur

Tenkitlerin aşikâr olan mihveri, ifa edilen bir âmme hizmeti ile ilgili bir hususî mesleği bir arada devam ettirmenin mahzurlu görülmesidir. Bu mahzurlara sayın müdahil vekili müstebat istidlallerle kendileri misaller yaratmaktadır. Bu mahzurlar demokratik idarelerde tenkit konusu 'olmaktan kurtulamazlar. Müdahil vekilinin dediği gibi Ticaret Vekâletine ihtisasından istifade edilecek bir tüccar getirilebilir. Fakat ticaretini de aynı zamanda devam ettirmek isterse bu hiç bir yerde tecviz edilmez. Bizde de misali geçmiştir. Çünkü bunun dedikodusu tahripkâr ve demokratik memleketlerde ise tenkitleri haşin olur. AKİS bunu sokaktaki adama anlatamazsınız deyip aslında da büyük bir mahzur olduğunu' ilâve ederken bir realiteyi ifade etmiş bulunmaktadır. Bunda mecazî bir mâna aramak tamamiyle vecihsizdir. Ve nihayet Vekilin gazetecilikten ayrılması efkârı rencide eden bir mahzurdan yerinde olarak kaçınmak değil midir?

Sayın müdahil vekili «umumî efkârı rencide eder» sözünde de hakaret buluyorlar. Çünkü bir Vekilin durumu efkârı umumiyeyi rencide ediyor demek o Vekili âmme efkârını rencide eden bir siyaset adamı olarak tavsif etmek olurmuş. Sayın avukat, «bu Vekil istifa etmelidir» başlığını da hakareti ağırlaştıran bir unsur olarak görüyorlar. Vekil midir? Şahsen devlet işleri için lüzumlu demektir. Aksini söylemek kifayetsizliğini iddia etmektir. Bu da hakaret olur demek istiyorlar. «Devlet Bakanlığına sıkı sıkıya bağlı bir kısım gazete ve ajansların» vekiller arasında fark gözeten havadis verme tarzlarının umumî efkârı rencide ettiğinden baha edilmesi de kezalik hem Vekile hem de matbuata hakaret oluyor. Bütün bunlar bir cürmün

mü yoksa vesvesenin mi delilidirler? Bunların mânası Vekiller tenkit edilemezler demeğe varmaz mı? Ve bunların mânası fikirlerin suçlandırılması neticesine varmaz mı? Vekiller tenkit edilirler. Hattâ tenkit edilmekle de kalmazlar. Hicivlere ve karikatürlere mevzu olabilirler ve hücumlara da uğrayabilirler. Bunlar demokratik idarelerin başlıca vasfıdır. Efkârı umumiveyi rencide eder sözü tenkidin en masumudur. Churchill'e sık sık demode olmuş adamdır diyorlar ve başvekillikten çekilmesini istiyorlar. Churchill'i, sesi işitilmeden sabah olmıyacağnı zanneden horoza benzetiyorlar. Kimse bu sözlerden itibarsızlık ve bir horoz kadar akılsızlık manasını istidlal etmeği aklından geçirmiyor. Devlet adamlarına musallat olmak diye bir suç yoktur. Vekillerin istifası her zaman istenebilir. Hamdolsun memleketimiz bunu suç sayan memleketler arasında değildir.

Muhterem davacılar, mecmuanın tenkit tarzından şikâyetçidirler. Bu tarzdaki tenkitlerle tecavüze uğramış olmak vesvesesinin tesiri altında görünmektedirler. Ve onun içindir ki delilleri faraziyelerden ve cesaretli istidlallerden ileri gidememektedir. Bu endişelerin yersizliğini ise biz üzüntü çinde söylemekle kalmıyarak müdafaa bakımından isbata da çalışıyoruz.

Nihayet ilkokullar meselesi

Muhterem Hâkimler!

AKİS'in bundan sonraki nüshasında davacıyı ilgilendiren bir yazı yoktur. —Hâdiselerin arkasına muayyen maksatla düşülmediğini gösteren bu nokta işarete değerdir.—' Mecmuanın daha sonraki 13 Kasım tarihli nüshasında, haftanın aktualitesi arasında, Çankaya ilkokulunda bandları açılmayarak rafların üstüne atılmış okunmayan Türk Sesi gazetelerinin resimleri mevcuttur. Ve İstanbul gazetelerinde çıkan bu resimle ilgili günlük gazete haber ve tefsirleri ve bu arada Türk Sesi gazetesinin devredildiğine dair Devlet Vekili Doktor Mükerrem Sarol'un ve abone kaydı hâdisesinin tahkik edilmekte bulunduğuna dair de Maarif Vekilinin demeçleri nakledilmiştir. Mecmua, demokrasi başlığını taşıyan sütunda «Mekteplerde hazine» başlığı altında kendi üslubiyle anlatıyor:

«Kenarda bir raf duruyordu. Rafın üstü ise gazete ile doluydu. Gazete ama üstlerinden bandları sıyrılmamış gazete.. Demek ki bunlar okunmamış gazetelerdi. Hüseyin Ezer bir tanesini eline alıp baktı:_ Türk Sesi yazıyordu. O zaman gazetelerin sun anlaşıldı. İlkokul, Devlet Vekilinin satılmayan gazetesine abone idi.»

Muhterem Hâkimleri Bu cümle de bu dâvanın bir delili olarak gösteriliyor! Bir gazetenin okunmadığını ve bandlarının açılmadığını söylemek cürüm müdür? İşte okunmadığı ve bandları açılmadığı fotoğrafla tesbit edilen gazetelerden bir ikisi. Takdim ediyoruz. Bu bir cürmün mü delili olur? Yoksa denildiği gibi gazetenin okunmadığının mı delili olur? Satılan bir gazetenin bir yerde karii bulunmaz olur mu? Mecmua bunları söylemiş oluyor. Ve çekilen resmin ertesi günkü İstanbul gazetelerinin bir kısmında çıktığı —o gazeteleri de takdim ediyoruz— ve bunlardan (Hürriyet) in büyük manşetlerle rakamını verdiği 35 bin ilkokula Türk Sesi gazetesi abone kaydedildiği taktirde tutabileceği mıkdar farazi olarak belirtildikten sonra mecmua diyor ki:

«Maarif Vekili, Türk Sesi gazetesine abone olunmasının faydalı olduğunu resmen beyan ediyordu. Bir gazete ki bedava geldiği yana parasını devlet, Devlet Vekili olan gazete sahibine ödediği halde ilkokuldan merak edip de bandını açan bir tek insan çıkmamıştı. Hangi fayda ve bilhassa, kime fayda?»

İddia makamı, bu satırlarda da Devlet Vekiline nüfuzunu suiistimal ederek gazetesini ilkokullara resmen abone kaydettirip menfaat sağlamak isnadını görmektedir. Bir defa, beyanat Maarif Vekiline aittir ve iş de Maarif Vekilliğine aittir. Abone kaydettiren Devlet Bakam değildir. Saniyen: Nakledilen satırlarda mecazî bir mâna da yoktur hakikî bir mâna vardır. Bedeli mukabilinde satın alman bir gazetenin kazancından sahiplerinin faydalanması kadar tabii ve makul bir şey yoktur. Bu bir ticarî işletme sahibinin meşru faydasıdır. Fakat bir ilkokulda bandları açılmayıp okunmayan gazetelerin o ilkokula faydası mutasavver değildir. Yazıdaki açıklık bunu belirtiyor. Bu yazılar da tenkit edilen hâdisenin politik çehresidir. Ve nasıl iki Devlet Bakanı da demokratik bir zaruretin anlayışı içinde umumi hizmet mevkiindeki vazife şuurunun icabı olarak gazete ile alâkasını kesip sahipliğini başkasına devreylediğini İlân eylemiştir. (AKİS) bu nüshasında bu devrin de haberini vermektedir. Ancak bunun her türlü dedikodudan salim kalmasını temin için aydınlanmasını lüzumlu bulduğu noktaları da belirtmektedir. Zira «Hiç kimse yüzbinlerce liralık bir tesisi ve orada çıkan bir gazeteyi durup dururken devretmez» diyor. Burada mühim olan nokta şudur: Bir Vekilin bir gazeteye sahip olması ve gazete sahibi olarak Vekilliğine devam etmesi hukukan caiz olmayan bir fiil değildir. Ancak demokratik mânasiyle tenkit edilen bir harekettir. Bu bakımdan tenkidi tahrik eden sebeplerin ortadan kalkması için yine demokratik anlayış içinde aydınlık isteyen yazılan hakarete yorarak haysiyet kırıcı bir isnad mahiyetinde telâkki etmek vecihsizdir. Her humma tifo değildir.

Sarol ne kaybedecektir?

İddia makamı tarafından bundan sonra ileri sürülen bu nüshanın 8 inci sahifesinin 3 üncü sütunundaki bir iş adamına ait cümlelerin de Devlet Bakanının hizmet ve vazifesiyle ne doğrudan doğruya ve ne dolayısıyle ilgisi mevcuttur. Ve hattâ o satırlar, ne ismi geçen o iş adamının ve ne Devlet Vekilinin bir aksiyonunun tenkidi dahi değildir. Bir iş adamı her yerde her işe teşebbüs edebilir. Bir iş adamı dostluk tesisiyle de menfaat düşünebilir. Bu bir "tehlike değildir. Umumî hizmet mevkiinde olanlara düşen, hususî iş alemiyle temasta sadece dikkatli olmaktan ibarettir. Bu yazıların bu bakımdan başka bir mânaya hamledilebilmesi varid olamaz. Çünkü esasen Devlet Vekiline müteveccih bir hizmet bahis konusu olmadığı gibi bu babta kimseye bir fiil izafesi de bahis mevzuu değildir. Tevehhüme ise itibar caiz değildir. Ve nihayet istenen işin aydınlanmasıdır.

İddia makamı yazının son maddesi üzerinde de durmuştur. Bunda, Nihat Erimle Mükerrem Sarol'un münasebetleri bahis konusu edilmektedir. «Nihat Erim, diyor mecmua, Halk Partisinden ayrılıp Demokrat Partiye elbette geçecek değildir. Çünkü Demokrat Partide istediğini bulamaz. Mükerrem Sarol da hükümete karşı Halkçı ile işbirliği yapamaz. Çünkü Demokrat Parti iktidardan düşerse Doktor Sarol da çok şey kaybedecektir». Bu son cümlede de mecazî bir mâna yoktur. Çünkü hangi siyasî iktidar düştüğü zaman o siyasî iktidarın ricali çok şey kaybetmez? Kaybolacak olan herşeyden evvel iktidar sandalyesinde hizmet imkânıdır. Ve işgal edilen umumi hizmet mevkileridir. Ve ancak meşru olan menfaatlerdir. Siyasî İktidardan düşenler az şey mi kaybettiler? Siyasî iktidar toplulukları gayrimeşru menfaat sendikaları değildir. Böyle bir iddia ne mevcut ve ne varit olabilir.

8 inci sahifenin ortasındaki «Madem ki istifa etmiyor..» başlıklı yazıya gelince: İddia makamı bu yazıdan da iki cümle seçiyor:

Biri şu: «Yine bu sütunlarda bizzat gazete sahibi oları kimsenin gazetelere resmî ilânı istediği gibi dağıtan bir Vekâletin başına geçip bu sıfatla kendi gazetesine fazla değil hattâ normal değil normalin altında da olsa menfaat dağıtmasının bir demokraside âmme vicdanını rahatsız ettiğini hatırlattık. Bu nasıl iştir dedik. Doktor Mükerrem Sarol hem alıcı hem verici.»

Bu, mecmuanın bir fikir ve prensip olarak müdafaa ettiği tezin delilidir. Bu masumiyetin delilidir. Vekilin gazetesine fazla ilân vermesi diye bir mesele olmadığını belirtiyor. Ve noksan da verilse işin prensibidir ki tenkit edildiği ifade ediliyor.

Yazının sonundaki suallerden çıkarılmak istenen mânalar ise, mantıkî görünürlüğü olmayan istidlallerdir. Umumi efkâr rejiminde bunlar ancak vakıaların aydınlatılmasını isteyen normal suallerdir. Umumî efkâra intikal eden mevzularda âmme hizmetini görenlerden her türlü açıklamayı istemek her vatandaşın hakkı olduğu gibi cevap vermek

de icrayı temsil edenlerin başta gelen vazifeleri olmak tabiidir. Matbuatın vazifesi, yerine göre teşrii mürakabenin de öncülüğünü yapmaktır.

Hususi hayat hakkında

Bu yazıda ayrıca sayın müdahil vekilinin istidlalleri ise asla yerinde olmayan faraziyelerdir, ilkokullara 35 bin abone yaptırıldığı mecmuanın yazılarında söylenmiş değildir. Ve Mükerrem Sarol'a isnad edilmiş gibi gösterilen hususların düşünülmesi dahi varit değildir. Bu dava delil istiyor, tasavvurat istemiyor. Eğer Doktor Mükerrem Sarol'un şahsiyle uğraşmak kasdı mevcut olmadığına dair olan satırlardan dahi kötü bir niyet istidlal edilmek istenir ve eğer bir Vekilin hususî hayatiyle asla meşgul olunmadığı sözünden hususî hayatın ayıpları bulunduğu mânası çıkarılarak Vekilin hususî hayatı teşhir edilmiştir denilecek olursa o zaman «adalet ihtiyacında olanlara adaletten titremek düşer. Ve o zamza bize de müdafaa namına yalnız bu kelimeyi ileri sürmek düşer. Güneşte leke yoktur deseniz vay lekeli güneş de olabileceği ima edilmiştir, bu ise güneşe leke isnadıdır denebilir. Fakat bu hangi prensibe hizmet olur?

Burada bir ibhamı daha bertaraf etmek lâzımdır. Bütün bu istidlallere sebep olarak «mecmuanın hemen hemen her sayısında ve olur olmaz şekilde müekkillerini hedef tutucu neşriyat mevcut olduğunu» söylüyorlar. Maddi realitenin de bu olmadığını Doktor Mükerrem Sarol'un lehinde olarak mecmuada çıkan şu satırlar göstermez mi?

«Yeni Devlet Vekili, kabineye girdiğindenberi turizm işini bir millî dâva halinde ele almak niyetini açıklamıştır. AKİS'e ve Zafer gazetesine yazdığı iki yazıda bu meselenin üzerinde ısrarla durmuş, tetkiklere başlamış, ilk olarak Bergamaya bir sefer yapmış -refakatine aldığı kimselere bakılırsa, bu daha ziyade iç turizm mahiyetinde olmuştur ama.., hiç olmazsa alâkasını ortaya koymuştur.

Bu hayırlı yolda, kendisini elden gelen kudret ve gayretle desteklemek herkesin vazifesidir. Zira, turizm dâvasının halledilmesi, herkesin işidir. Bu bir kanun meselesidir, bu bir teşkilât meselesidir, bu bir para meselesidir, bu bir kadro meselesidir, bu bir eleman meselesidir... Fakat hepsinden çok, her şeyden evvel bir zihniyet meselesidir.

Böyle bir zihniyete sahip olduğunu, Dr. Mükerrem Sarol göstermiş bulunuyor. Aynı zihniyeti, evvelâ Büyük Millet Meclisine telkin etmek hususunda Allah kendisinin yardımcısı olsun.

Herhalde bu dâvada, AKİS'i daima yanında bulacaktır.» (Mecmua sayı 8, sayfa, 28).

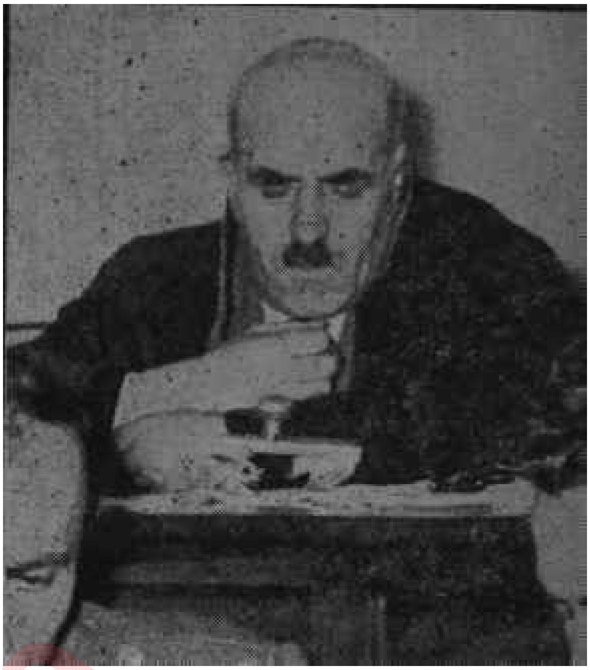
Savın müdahil vekili bir de müekkilinin AKİS mecmuası yazı ailesi içinde bulunmadığına dair evvelce yayınladığı bir tekzip yüzünden sönmez bir kin ve husumet içinde aleyhteki bu neşriyata girişildiğini söylüyor. İbraz ettikleri mecmuanın 9 numaralı nüshasındaki yazı karşılıklı ve bütünü ile okunduğu taktirde, dolaşan dedikodular arasında bir kimsenin adamı olmak mevkiinde görünmemek ve tarafsızlık imtiyazını herşeyin üstünde tutmak gayretinin o yazıya hâkim olduğu görülür. Ve nitekim yazıda aynı zamanda Doktor Mükerrem Sarol'un memlekette fikrî bir temayüle tekabül eden veya kıymet taşıyanlar arasında gösterilerek şahsına karşı mecmuanın düşüncesinin değişmemiş olduğu anlatılıyor.

Bu adam kim?

Muhterem Hâkimleri

Son olarak iddia makamının ele aldığı mecmuanın 28 sayılı nüshasıdır. Bu nüshanın evvelâ, «Akis okuyucuları» başlıklı ilk yazısı üzerinde durulmaktadır. Bu yazıda, aleyhine girişilen bir kampanyadan bahisle mecmua, okuyucularına diyor ki; «bu kampanyaya girişmiş bulunanlar daha düne kadar bizi her gördükleri yerde mecmuayı zevkle okuduklarını beyan edenlerdir. Aman Yarabbi kuyruklarına basılanlar nasıl da havaya fırlıyorlar ne de canhıraş çığlıklar atıyorlar! Bir adam birkaç gazeteyi birden üzerimize saldırtmış bulunuyor. Gerçi bunların topunun fiilî satışını ele alsanız tek başına AKİS'in satışını ya bulur ya bulmaz».

MÜDAFAAMIZ

Necmeddin Arvas
Aza

Yazının bu satırlarını iddia makamı ilk defa delil diye ileri sürüyor. Bu yazı ise mecmuaya karşı kampanya açan gazetelere aittir. Nitekim yazı şöyle devam ediyor: «AKİS bir mecmuadır onlar ise gündelik gazetedir...» Daha aşağıda da: «Belki satmayan bu gazeteler bir şahsiyat polemiği ile kendilerini kurtarmak gayretindedirler... Kiminle polemiğe gireceğiz?..» Yazının tamamı okununca, iddia makamınca ariyet alındığı anlaşılan yukarıdaki cümlenin Doktor Mükerrem Sarol'un şahsı ile ilgisi olmadığı hemen anlaşılır. Nasıl ki yazının başında daha düne kadar her gördükleri yerde mecmuayı zevkle okuduklarını beyan edenlerden bahsediliyor. Devlet Bakanının bunlar arasında olmadığını sayın müdahil vekili anlatmıyor mu? Nitekim iddia makamı da neticede bu cümlenin üzerinde durmağa lüzum görmüş değildir.

Sırça köşk hikâyesi

Amme davacısının bu nüshada üzerinde durmak istediği 7 nci sahifede çıkan Sırça köşk hikayesiyle Vekilin gazetesi başlığını taşıyan yazıdır. Sırça köşk hikâyesi Zafer gazetesindeki bir yazının başlığıdır. Zafer'e göre Dünya suça köşkte oturduğu halde başkalarına taş atmaktadır. Dünyanın neşriyatı devam ederse onun tesislerinin nasıl bir muvazaa ve tertip olduğunu açıklıyacağını bildiren Zafer, Dünya'nın susmadığını görünce tesislerinin muvazaa yolu ile meydana geldiğini iddiaya başlamıştır. AKİS, Zafer'in hu hareketini beğenmiyor ve hüzün verici buluyor. Çünkü diyor, iktidarın resmî organına düşen nerede bir yolsuzluk görürse onu bir tehdit vasıtası olarak kullanmak değil onu derhal ve hiç bir şey düşünmeden ortaya atmaktır. Demek Dünya Mükerrem Sarol'u diline dolamamı olsaydı Zafer, gazetesi bu muvazaa karşısında susmağa devam edecekti». Bu yazı su cümlelerle bitiyor:

«Merak ediyorlar: Münevverler niçin Demokrat Partiden uzaklaşıyorlar diye.. İçindeki idealistler niçin bir kenara çekiliyorlar diye.. Niçin bir zamanlar Demokrat Partiyi can ve gönülden destekleyenler artık ona küskündürler diye.. Nasıl uzaklaşmasınlar, küsmesinler? Bunca gayret ve emek ve fedakârlık bir Mükerrem Sarol için miydi?»

İddia makamı

Nuri Süer

İddia makamı, bu yazının ilk ve son cümlelerini iddia ettiği haysiyet kırıcı isnadın delili diye naklediyor. Ve Dünya'nın yazılarının müdafaası diye alıyor. Halbuki yazı heyeti umumiyesiyle Zafer gazetesinin polemik tarzının bir tenkidinden ibarettir. Prensipleri herşeye tekaddüm ettirmek lâzımgelmez mi? Mecmua bunu belirtiyor ve neticede de hareketlerin şahsileştirilmesinden umumî şekilde bir şikâyetin derin hüznü ifade ediliyor. Bu hayıflanmada isim zikri isnad değildir. Prensiplere bağlılık taassubunu gevşeten gidişatı teşahhus ettiren bir tenkittir.

«Vekilin gazetesi» başlıklı yazıya gelince:

(AKİS) bu yazıda karilerinden özür dileyerek yapılan tenkitlerde, iyiliği hedef tutan bir prensibin müdafaasından başka maksat olmadığım bir kere daha anlatıyor, «şimdiye kadar hiç bir sansasyon merakına kendimizi kaptırmadık daima hâdiseleri hakikî veçheleriyle aksettirmeğe çalıştık» dedikten sonra: «Devlet Vekili Doktor Mükerrem Sarol'un bir yandan hükümetin basın işlerini tedvir ederken diğer taraftan da sahibi bulunduğu Türk Sesi gazetesini işletmesini, kendi gazetesine devletin resmî ilânlarını bizzat vermesini tasvip etmediğimizi, bir demokraside böyle bir duruma asla müsaade edilmemesi gerektiğini aynı ölçüler içinde anlatmağa çalıştık..» diyor. Mecmua bununla bîr fikrin müdafaası -üzerinde olduğunu bir kere daha açıklamış oluyor.

Lehte bir delil

Bu onun aleyhinde değil, lehinde olan bir debidir. İddia makamının bundan sonra seçtiği ikinci cümlede de, band ları çözülmemiş Türk Sesi gazetelerinin bazı İstanbul gazetelerinde resimleri çıkması üzerine Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın Maarif Müdürlüklerine bu gazete için bir tavsiyede bulunmadığına ye Doktor Mükerrem Sarol'un da Maarif Vekilinden şifahen ve tahriren gazetesine abone olunmasını istemediğine dair gazetelerde çıkan tavzihlerinden bahsedilmektedir. Mecmua bu tavzihleri tevil addediyor ve «çünkü ikisi de ilkokullara Türk Sesi gazetesinin parası hükümet tarafından ödenmek suretiyle abone kaydedilmiş olduğunu inkâra cesaret edemedi» diyor. Ve filhakika abone kaydı esasen inkâr edilmemektedir. Nasıl ki mecmuanın bu nüshasında çıkan Ankara Maarif Müdürlüğünün muhasebe bölümü başlıklı ve 17/6/954 tarihli ilkokullara tamimi sudur;

«Yurt haberlerini en geniş ölçüde veren ve İstanbul'da intişar eden Türk Sesi gazetesine bir yıl müddetle okulunuz için abone olunmuştur....»

Ve nasıl ki Maarif Vekilinin bir nüshasını takdim etmekte olduğumuz 9 Kasım 1954 tarihli Dünya gazetesine verdiği beyanatta ve nihayet iddianamede bunun bir vakıa olarak kabul edildiği meydandadır. Mecmua da işte bu vakıanın üzerinde durmaktadır. Ve bunun tevil edilemiyeceğini söylemektedir.

Bundan sonra yazıdaki (Asıl tehlike) başlıklı şu satırlar geliyor: «Böyle bir hâdise her yerde olabilir. Gazeteler bunu haber alınca neşreder. Hükümet işe el koyar, Maarif Müdürü kimin emriyle bu tamimi yapmıştır? İlkokullara, abone kaydı mevzuunda ölçü nedir? Açıklanır. Halbuki durum nedir? Durum şudur: Basta Türk Sesi gazetesi ve bazı çevreler hükümete ve onun başındaki Adnan Menderes'e yapılan bütün neşriyatın kelle istemek mahiyetinde olduğunu telkine çalışıyorlar. Ve bu yolda kampanya açmışlardır. Ve isnadda bulunuyorlar.. Bu telkinin en güzel numunesini.. Türk sesi gazetesinde.. Burhan Belge'nin patronundan emir alarak yazdığı «Bizantinizmi hortlatmayalım» adlı baş makalesinde bulmak kabildir.» Mecmua evet Bizantinizmi hortlatmayalım dedikten ve Bizantinizm hakkındaki kendi görüşünü izahtan sonra da «Biz kimin kellesini istiyoruz? Eğer varsa irtikâp yapanların, nüfuz ticaretine girişenlerin, mevkilerini, makamlarını suiistimal edenlerin kellesini. Bunu o kellelerle alâkamız olduğundan değil ortaya hâdiseler koyuyoruz ve bunların en tarafsız şekilde tahkikini isteriz. Rica ederiz Türk Sesi gazetesini kim abone yapmıştır?..»

Kelle istemek kimin lafı?

Yazı heyeti umumiyesiyle okunduğu zaman görülür ki üzerinde durulan nokta bir vakıanın tahkikini istemektir. O da Ankara Maarif Müdürlüğü tarafından Türk Sesi gazetesinin ilkokullara abone kaydedilmesi hadisesidir. Bu işte bir nüfuz, bir tesir, veyahut vazifeyi kötüye kullanma olup olmadığının meydana çıkarılması istenmektedir.

(Kelle istemek) sözü mecmuanın değildir. Türk Sesi gazetesinindir. Sayın meslekdaşım Apaydın bu yeniçeri sözünden çıkarmak istediği mânaları, küs olduğu komşuya yanlışlıkla havale ediyorlar.

Türk Sesi gazetesinin 15 Kasım 1954 tarihli bu sayısından bir nüshayı takdim ediyoruz. Mecmua bütün bu yazılarda inandığı bir prensip dâvasının müdafaasına devam eylemiştir. Nasıl ki iddia makamının seçtiği bu nüshanın 9 uncu sütununun başındaki «istenilen nedir?» başlığını taşıyan satırlarda: «İstenilen şey bir demokraside yapılması gereken muamelenin yapılmasıdır» diyor ve «Türk Sesi gazetesi parası resmî makamlar tarafından ödenerek ilk okullara abone yapılmıştır. Bu gazeteyi ilkokullara sokan kinidir? Kim olursa olsun vazifesini ve makamım suistimal etmiştir» deniyor. Ve bu cümleyi takip eden «bu cesareti kimden almış, kime danışarak kimin emri üzerine böyle hareket etmiştir? Ankara Maarif Müdürü hangi ölçülerle Türk Sesi gibi bir gazeteyi ilkokullara abone kaydetmiştir?» cümleleri de açılması istenen tahkikatın Ankara Maarif Müdürünün hareketini hedef tuttuğunu sarahatle göstermektedir. Çünkü Maarif Müdürlüğü Devlet Bakanlığına tâbi değildir. Mecmuanın ilkokullar için uygun görmediği de, gazetenin Aşk Sarayı, Metres ve Seks kraliçeleri gibi klişelerini dercettiği yazılarıdır.

iddia makamının son olarak aldığı cümlede ise «hâdise sırasında Devlet Vekili Doktor Mükerrem Sarol'un gazetenin sahibi olduğundan tabiî ve kanunî olan bir kazançtaki alâkası sebebiyle tahkikatın neticesine kadar çekilmesi icap edeceği» söylenmektedir. Bu cümleyi takip eden satırlar da okunduktan sonra araştırılmak istenen noktanın, tahsisatsızlıktan kıvrandığı söylenen ilkokullara Türk Sesi gazetesinin Maarif Müdürlüğünce abone kaydının bir suiistimal olup olmadığının meydana çıkarılması olduğu apaşikâr olarak görülür. Ortada Devlet Vekilinin şahsına gazetenin sahibi sıfatiyle gayrımeşru bir menfaat sağladığı yolunda

bir isnad mevcut olmadığı gibi gazetenin ilkokullara abone kaydedilnesi mumaileyhin sıfat ve hizmetini de ilgilendirmez. Çünkü bu, Maarif Vekilliğinin işidir.

İşte âmme davacısının delil ve iddiaları bunlardır.

İstinadsızlığın delilleri

İddia makamının 21 inci sayıdan itibaren mecmuadan nakleltiği bu yazılarla «Devlet Vekili Mükerrem Sarol'a makamının nüfuzunu, suiistimal ederek sahibi olduğu gazeteye fazla-resmi ilân verdirdiği ve bu gazeteyi ilkokullara resmen abone kaydettirdiği hususları isnad edilmiştir» demesi şu bakımlardan istinadsızdır: ,

1 — Nakledilen hiç bir yazıda Doktor Mükerrem Sarol'un sahip olduğu gazeteye hakkından fazla resmî ilân verdirdiği söylenmemiştir. Bilâkis yukarıda gösterildiği üzere gazetesine normalin altında ilân da verilmiş olsa resmi vazife ile Vekilin gazetecilik mesleğinin ilgisidir ki prensip noktasından mahzurlu gösterilmiştir.

2 —Türk Sesi gazetesini ilkokullara abone kaydettirdiği de kendisine izafe edilmiş değildir ve bu esasen Devlet Bakanlığının işi değildir. Binaenaleyh Vekillik sıfat ve hizmeti dolayısiyle açılan bu dâva vücuh ile istinadsızdır.

Mecmuanın bu nüshasındaki yazılar üzerinde sayın müdahil vekilinin mütalâa ve iddiaları ise sübjektif faraziyelerdir. Masum kelimelere hayalî bir akustik içinde istediğiniz sesi verdirebilirsiniz. Tecavüzdür dersiniz tecavüz sesi alabilirsiniz. Bu bizim ne adlî metodumuzdur ve ne de politik metodumuzdur. Mükerrem Sarol hakkında düşünülmeyen şevleri vaki gibi göstermek, için müekkilim hakkında kullanılan kelimeler ise ne müdafaanın icabıdır ne adaletin isteridir. . . .

Adalet sükûnetli muhakeme içinde bulunabilir. Haklı olanlar, tecavüz etmeksizin hâdiseleri konuştururlar. Edib arkadaşımıza Hügo'nun bir sözünü hatırlatmak isterim: Bağıran haksızdır.

Âmme davacısı hâdiseleri konuşturmuştur. Ancak Gerçekte varabildiği netice, yazılar, her ne kadar, galiz cümleleri İhtiva etmiyorsa da Devlet Vekilliği ile ilgili her hâdise ve haberin ele alınarak Devlet Vekilinin şahsını iğneleyen devamlı ve sistemli neşriyat yapıldığıdır. Kanaatleri odur ki bu neşriyat 6334 sayılı kanunun tecavüz ve hakaret, için şimdiye kadar bilinen unsurları aramıyan birinci maddesinin maksudu olan suçu ihtiva etmektedir. Hakikaten 6334 saydı kanun o derece geniş hükümleri ihtiva eden objektif suç unsuru tanımayan bir kanun mudur? Ve yoksa bu kanunun yeni bir politik adalet kıstası getirdiği mi farzolunmaktadır?

Müsaadenizle bir defa da kanunun ne getirdiğini objektif olarak gözden geçirelim:

6334 sayılı kanun ne getirdi?

6334 sayılı kanun, hangi nevi efali suç saydığını tarafsız adaletin nüfuz edeceği bir vuzuhla tayin ve tarif eylemiştir. Bu kanunun birinci maddesiyle yeni olarak getirdiği maddenin 2 nci ve 3 üncü bendindeki suçlardır. Birinci maddenin birinci bendindeki hakaret suçu yeni bir suç değildir. Ceza Kanununda esasen mevcut olan ve unsurları bilinen bir suçtur. Ve sırf ahenk temini ve müeyyide itibariyle müessiriyetini artırmak için bu kanuna alınmıştır. (Adalet Encümeni gerekçesi ve 7/3/954 tarihli Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi sahife 388, sütun 2) Kanunun yeni olarak getirdiği 2 nci benddeki suç ise itibar kıracak veya şöhret veya servete zarar verebilecek bir hususun isnadı olup isnad unsuru mevcut olmadıkça bu suç da teşekkül etmez. Bir zabıta vak'ası farz buyurunuz. Vak'anın yazılması şöhrete veya servete zarar verebilecek mahiyette olabilir. Kanun bu mahiyetteki vakıaların havadislerini menetmiyor. Şeref ve haysiyet kırıcı telâkki edilen neşriyat suç olabilmek için ya maddenin birinci bendine göre mefhumları tatbikatla tâyin etmiş bulunan namusa, haysiyete tecavüz veya hakarette bulunmak şeklinde olmalı veyahut da ikinci bende göre şeref ve haysiyet kırıcı bir hususun isnadı mahiyetinde olmalıdır. Ve sonra okunmayan gazete, işlemiyen dükkân.. gibi kelimeleri de kanun lisandan teb'id etmiş değildir. Servete zararın unsuru, şerefe taarruz ve tecavüz misillû bazı fiil ve hareketlerle zarar irasıdır (7/3/954 tarihli Zabıt Ceridesi sahife 387, sütun: 2, satır: son)

Fethi Ünver
Âza

Hangi delil hangi ispat?

Muhterem Hâkimleri!

Tam bir objektivite içinde bu dâvanın bütün unsurlarını bu kubbenin güneşinin altına getirdikten sonra şimdi ben soruyorum;

Hangi suçu hangi delil ile isbat etmek istiyorlar? Ve edebilmişlerdir? Müekkilim aleyhine açılan dâva, 25/11/1954 tarihli iddianameye göre Türk Sesi gazetesinin ilkokullara abone kaydını vesile ederek sıfat ve hizmeti dolayısiyle Devlet Vekilinin itibarını kıracak ve şöhretine zarar verebilecek şekilde neşriyatta 'bulunmaktan ibarettir. 6334 saydı kanun muvacehesinde bu neşriyata suçtur diyebilmek için ya o kanunun birinci maddesinin birinci bendine göre, Adalet Komisyonunun gerekçesinde belirtildiği üzere, «namus şeref ve haysiyete ulu orta» yani bilinen şekilde tecavüz veya hakareti veyahut da ikinci bende flöre şeref ve haysiyeti kırıcı mahiyette bir hususun isnadım muhtevi olmalıdır. İddia makamı, bidayette birinci bende göre dâvasını açtığı halde, yazılarda o benddeki suçun unsurları bulunmadığım görerek sonunda talebini değiştirmiştir. Bu sefer, dâva konusu neşriyatın, Devlet Vekilinin makamının nüfuzunu suiistimal edip gazetesine fazla ilân verdirdiği ve gazeteyi İlkokullara resmen abone kaydettirdiği isnadiyle mumaileyhin âfâki şekilde şöhretine ve servetine zarar verdiğini iddia ederek adı edilen maddenin 2 nci bendine göre ceza tâyinini istemiştir.

Yukarıda, bir demet delil ile isbat ettik ki dâva konusu yazılarda her iki şekil ve mahiyette bir isnad, ne kelime ne ibare ve ne de mâna olarak mevcuttur ve ne de ortada Vekilin servetine zarar vermek suçunun hayal edilen unsuru vardır. Bir yazıdaki sözlerin suç olup olmadığını tayin için nasıl o yazının bütünü içindeki mânalarına bakılmak lüzumlu ise bir yazının bütününden, içinde bir mesned bulunmaksızın âfâki mânada suç çıkarmak adaletten sübjektif kanaatlerle hüküm istemek olur. İştişmam it-

Burhan Apaydın

Müdahil

hamın silâhı olursa bu, kanunun bünyesinde olmayan fuzuli bir ifratı tatbikata intikal ettirmek olmaz mı? Ve o takdirde bu tenkid hakkının mahkûmiyetine müncer olmaz mı? Elde hakikatin kriteri olmak lâzımdır. Hakikatin kriteri aşikârlıktır ve objektivitedir.

Hâdise nedir?

Hâdise aslında nedir? Hâdise aslında demokrasinin mevcut olduğu memleketlerde demokratik anlayışı, içindeki tenkitlerden doğmaktadır. Münakaşa ve tenkid edilen bir Vekilin gazetesinin neşriyatıdır. Tenkid ve münakaşa edilen umumî menfaat mevzuundaki aksiyonlardır. Umumî hizmet ve menfaat mevzuundaki bütün aksiyonların matbuatta reaksiyon göstermesi ise demokratik idarelerin başlıca vasfıdır. Bu reaksiyon bazan sert olabilir. Devamlı olabilir, iğneli' ve nükteli olabilir. Hattâ tarizlerle de dolu olabilir. Tecavüz kasdını taşıyan isnadları ve hakaretin unsurlarını ihtiva etmedikçe rahatsızlık veren neşriyatı yüksek vazife şuuru içinde umumî hizmet mevkilerinin iğneleri olarak kabul etmekten başka çare yoktur. Çünkü, fikir suçu diye bir suç yoktur. Ve çünkü fikir suçu yalnız demokratik olmayan idarelerin bir gadridir ve yalnız rahatsızlık veren fikir ve haberlerin yayılmasını istemiyen idarelerin gadridir. Bu bizim mevzuatımızın muktezası değildir. Demokratik memleketlerde matbuat, bakanları tahtından da indirebilir. Bunu yadırgamamalı. Demokratik memleketlerde nazır olmağa tahammül etmek için kuvvetli surette inşa edilmiş olmak lâzımdır ve sabırlı olmak lâzımdır.

Muhterem Hâkimler!

6334 sayılı kanun, şerefleri ve haysiyetleri basın yoliyle tecavüzlere ve hakaretlere karşı ağır müeyyidelerin çatısı altına almıştır. Bu fevkalâde ehemmiyetli bir esastır. Ancak bunun karşılığı olan diğer bir esas daha vardır. O da vesvesenin delilleriyle tenkid hakkını, haber verme hürriyetini ve umumi efkârın murakabesini zedelenmekten korumaktır. 6334 sayılı kanunun mucip sebeplerinde ve parlâmentodaki müzakeresinde her iki esas da aynı ehemmiyet derecesiyle belirtilmiştir. Adı geçen kanun ne yeni bir politik adalet, ne de yeni bir adalet kıstası getirmiştir. Ne hürriyetleri küfür ve tecavüz veya haysiyet kırıcı isnad vadilerine kadar götürüp başkalarının haklarına ve hürriyetlerine tasallut ve ne de kanunun maksadını hürriyetler aleyhine bir tatbik anlayışına zorlamak.. Tarafsız adaletin mümessili olan Yüksek Heyetinizin nüfuz eden tetkikleridir ki bir tarafın veya tarafların değil bütün adalet ihtiyacında olanların teminatıdır.

Bir Fransız mütefekkirinin bir sözünü bu vesile ile söylemek isterim. Anglo-Sakson hâkimleri diğer memleketlerin hâkimlerine manevî kıymet bakımından asla üstün değillerdir. Onların an'aneleridir ki müttehemi masum tutar. Suçluluğu isbat ithama düşer. Ve o zaman ancak bir demet delil toplamak lâzımdır. Bunu okuduğum zaman düşündüm. Hükmetmek hakkının mümtaz vasıflarını taşıyan Türk hâkiminin de an'aneleri vardır. O da delil ister. Biz bir demet delil istemiyoruz. Bir tek delil istiyoruz. Bize bir demet faraziye getiriyorlar. Ve biz. bir demet • delil ile masumiyeti isbata çalışıyoruz!

Neden iki ay beklendi?

Muhterem Hâkimler!

Şüphe yoktur ki âmme davacısını esasında bu dâvayı açmağa sevkeden kendi kanaati dairesinde haysiyetlerin korunması düşüncesidir. Fakat acaba bu dâvayı açmak için neden dolayı iki ay beklemişlerdir? Varsın bir taraftan haysiyetler kırılmakta devam ederek sonunda mesullerin cezaları ağırlaşsın diye beklenmiş olmıyacağı şüphesizdir. Haysiyetleri . korumak endişesi böyle bir mülâhazaya yer vermeğe elbette ki mânidir. O halde bunun mantıkî bir görünürlük içinde sebebi, dâva konusu neşriyatın ancak teselsül halindeki iğneleyici mahiyetinin suç teşkil edeceği yolundaki telâkki ve iddiadan ileri gelmiş olacağı söylenebilir. Halbuki bir taraftan da, her biri ayrı bir vakıanın havadisi üzerinde bir fikrin müdafaasından ibaret olan tenkid yazılarını esasen kanunî unsurları olmadığı halde birer suç addederek, neticede bir suçun teselsülü gibi göstermek İddiasındadırlar. Bu yazıların ne 6334 saydı kanunda işlenmesi memnu olan ef'al ile ne de Ceza Kanununun 80 inci maddesi ile ilgisi vardır. Bu tezadlı takdirler bu dâvanın, haddizatında, psikolojik bir şiddetin tesiri altında olduğunu gösterir. Vesvese deliline dayananan üzüntüleri dağıtmak bu dâvada biriken birçok endişelerin dağılmasını sağlayacak bir adalet hizmetidir. Tarafsız adaletin aydınlığına bu semanın ihtiyacı yardır. Ona evvelâ taraflar muhtaçtır. AKİS muhtaçtır çünkü ona tenkid hakkı muhtaçtır. Davacı taraf da ona muhtaçtır. Çünkü umumi hizmet mevkiinde sıhhatli zihniyetler ve sıhhatli prensipler için daima hoşlanılacak vehimlere ve her gün kullanılacak endişelere ihtiyaç olmamalıdır. Ve nihayet adaletin aydınlığına bütün adalet ihtiyacında olanlar muhtaçta*. Çünkü bu memlekette haysiyetler gibi hürriyetler de tarafsız adaletinizin himayesine muhtaçtır.

...ve beraat talebi

Muhterem Hâkimler!

Hükmetmek hakkının yüksek vasıflarını taşıyan bir heyet huzurunda konuştum. Ve bir demet delil ile bir hakikati göstermeğe ve bir masumiyeti isbata çalıştım.

Göstermeğe çalıştığımı hakikat şudur: İtham, haksızdır; dâva, delilsizdir; umumî hizmet mevzularını ilgilendiren olaylar üzerinde davacının haysiyetine leke düşürmek kasdı mevcut değildir.

İsbata çalıştığım masumiyet ise fikir hürriyetinin masumiyetidir. Ben şahısların da topluluğun da itibarım koruyan manevî varlıkların ve karşılıklı hakların müdafaasını yaptım. Müdafaada kimseyi itham niyeti yoktur.

Muhterem Hâkimleri

Haysiyetlerimiz gibi haklarımızın da melcei tarafsız adaletinizdir ve tarafsız vicdanlarınızdır. Baştan beri arz ettiğim sebeplerle açılan bu dâvada 'herhangi bir sucun maddî, kanuni ve manevî unsura mevcut olmadığından müekkilimin beraatine karar ita buyurulmasını samimî bir itminan içinde niyaz eylerim.

KADIN

Terbiye

Çocuklarımızın cinsi terbiyesi

Aşağı yukarı, her anne ve baba, imkânları nispetinde terbiyeli bir çocuk yetiştirmeğe, onları okutmağa, onlara istikbal hazırlamağa gayret ederler. Fakat bütün bu vazifelerinin yanında hiç olmazsa, bunlar kadar mühim bir başka vazifeleri olduğunu ekseri hatırlamak istemezler: Çocuklar m bir de cinsi terbiyesi vardır. Ve bu, onların hayatlarına, saadetlerine tesir edecek kadar mühimdir. O kadar mühimdir ki bugün, birçok muvazenesiz, bedbaht insanların ve ruh hastalarının tedavisine bu yoldan gidilmektedir. «— Benim çocuğum saftır, cinsi meselelerden haberi yoktur, bunları düşünmez» diyen anne ve baba, bile bile kendini aldatmakta ve tabiata karşı gelmektedir.

Çocuklar 2 yaşlarından itibaren erkek ve kadın arasındaki farkı meraka başlarlar, 4 ve 5 yaşlarına geldikleri zaman, dünyaya gelmenin sırrı, onların küçük kafalarım kurcalamaya başlamıştır bile... Fakat bu merak, ne aileyi utandıracak, ne de çocuğu kirletecek bir meraktır. Bu merak, dünyaya ait herşeyi öğrenmek merakıdır ki buna, kendi vücudunu tanımak ve hayatın başlangıcım bilmek de dahildir.

Çocuğunuz size «neden insanın evlenmeden çocuğu olmuyor?» diye bir sual sorduğu zaman emin olun, neden yağmur yağıyor? diye sorduğu zaman kadar temizdir.

Böyle bir sual sizi korkutmasın, bilâkis sevindirsin ki çocuk bunu okuldaki büyük arkadaşlarına sormadan size sormuş, size itimat etmiştir. Ona yalan söyliyerek itimadım kırmayın meselâ «çocukları zembille Allah gökten indirir» demeyin. Çocuk yalanınızı ergeç anlıyacak ve size karşı inancı sarsılacaktır.

Ona, büyüyünce anlarsın, gibi müphem bir cevap da vermeyin; çünkü bu, onun merakını fena yolda tahrik edecek, bu gizlilik kafasını işletmeye başlıyacak ve onu yoracaktır. En tehlikeli şey, körpe bir kafanın tatmin olmıyan suallerle kurcalanmasıdır.. Böyle huzursuz bir anında, çocuğun karşısına ne çeşitli akü hocaları çıkar bilir misiniz? Sınıftaki büyük çocuklardan tutun da, evdeki ahçıya, hizmetçiye fırsat kollıyan ahlâksızlara kadar.. Bu duruma düşen bir çocuk öyle hale gelir, ki, yalnız bu meselelerle meşgul olmaya başlar ve biç olmazsa, kendi kendinde tecrübeye kalkışır fakat gizli birşey yaptığı için de kendi kendinden nefret eder, kendi kendini menetmek istedikçe arzuları, artar..

Dikkat edeceğiniz bir üçüncü nokta da çocuğunuz size böyle bir sual sorduğu zaman onu cinsi hayattan iğrendirecek, ürkütecek şeyler söylememektir. Bu sebepten muvazenesini bulamamış, saadetini kuramamış ne çok insanlar vardır..

Madem ki her çocuk bu mesele ile meşguldür, ergeç her çocuk anne ve babasına sualler soracaktır. Yapılacak en doğru hareket, çocuklar bu sualleri sordukları zaman, onlara gayet tabii bir şekilde hakikati anlatmak, onları tatmin ederek, mesele haline sokmalarına mani olmaktır.. Bunlar çocuklara tabiî şekilde anlatıldıkları zaman, çocuklar bunları yağmur gibi, kar gibi tabiî bir hâdise' olarak karşılarlar, tatmin olur ve bir daha bu yolda kafalarnı yormazlar! Çiçeklerden başlıyarak ilkahı izah etmek hiç te güç bir mesele değildir.. Hayvanların çiftleşmesi de hiçbir çocuğun gözünden kaçmaz. Böyle bir hâdise ile karşılaşıldığı zaman aile, çocuklarını uzağa kaçıracaklarına onları seyretmesine müsaade edip şunu ilâve etmelidir :

Çocuğa cinsi terbiye

Usta bir hoca

— Hayvanlarla insanlar arasında mühim bir fark vardır.. Hayvanlar rastgele çiftleşirler. İnsanlar için zevk duymanın şartı eşini seçmek ve onu sevmektir.. Ve çirkin birşey olmadığını çünkü bundan en güzel bir meyvenin, çocuğun elde edildiğini bilmeli. Fakat bütün bunlar anlatılırken daima annelik, babalık, aile bağı gibi manevi zevkler üzerinde durulmalıdır.. Bilhassa kız çocuklarını doğumdan ürkütmemek tarttır..

Çocuklar ekseriya 8 - 7 yaşlarında iken anne ve babalarına mühimce bir sual sorar, şayet bunun cevabını alamazlarsa susarlar.. Bu sükut, yukarıda da, izah ettiğimiz gibi tehlikelidir. Çünkü çocuk muhakkak ailesinden başka bir hoca bulmuş demektir. Mamafih çocuklar, daha ileride 9 - 10 yaşlarında bir kere daha anne ve babalarını yoklar, bu en çok İnandıkları insanlardan en çok merak ettikleri şeyleri öğrenmek isterler. Bu ikinci fırsatı da kaçıran anne ve babalar çocuğun itimatsızlığım kazanmış demektir. Çocuk hem, ailesinin bazen yalan söyliyebildiğine şahit olmuş, hem de onların gizli ve çirkin birşey yaptıklarına kanaat getirerek onlardan tiksinmeye başlamıştır.

Size burada hakiki bir hikâye anlatalım: Cinsi soğukluktan, muztarip bir genç kadın şahsen, şunları, anlatmıştı:

«— Annem benim tamamile temiz yetişmemi arzu etmişti. İlk mektebi bitirirken ne ilkah, ne de babanım rolü hakkında en ufak bir fikrim yoktu.. Çocuk nasıl doğar bilmezdim. Ahumda bir yara izi vardı. Anneme, bunun neden olduğunu sorduğum zaman, -seni doğururken dişini alnına takılmış ve iz bırakmış- demişti. Annemin ağzından çıktığıma inanmıştım.. Halbuki bu iz forsepsle, doğarken olmuştu. Hiç unutmam, birgün sınıfta derse kalkmıştım. Yeni gelen bir hoca, «kızım alnına ne oldu?» diye sordu. Ben kahkahalarla gülen bir sınıfın önünde şu cevabı vermiştim;

— Annemin ağzından doğarken dişi takılmış!.

Bütün sınıf günlerce benimle alay etmiş ve nihayet bir arkadaşım bana hakikati anlatmıştı.. Çok ıstırap çekmiş, annemle göz göze gelemez olmuştum. Hele annemle babamın yatak odalarının önünden geçemezdim. Onlardan tiksinmeye, nefret etmeye başladım, bu hâl senelerce Ve senelerce devam etti..»

Şayet çocuklarınız hakikaten cinsi meselelerle alâkadar görünmüyorlarsa, onların sual soracağı ana kadar siz izahlara girişmeyin.. Ancak bu, çok gecikirse, o zaman suallere fırsat ve zemin hazırlamak icab eder. Çünkü bu taktirde, ya çocuklarınız, bunun gizli' birşey olduğunu düşünerek bilhassa susuyor ve alâkasız görünüyorlardır ya da onlarda bu hisler röfule olmuştur yani bunu o kadar içlerine atmış, şekil değiştirtmişlerdir ki artık mevcudiyetini hissetmez olurlar fakat bu, şuur altında mevcuttur ve birçok muvazene bozukluklarına sebebiyet verir: En tehlikeli durum budur. Buna nasıl mani olmak, çocuğa nasıl normal bir cinsi terbiye vermek icab ettiğini ikinci bir yazıda izah edeceğiz.

Sosyete

New-York'da bir rüya gecesi

Manhattan'ın WALDORF - ASTORİA otelinin büyük balo salonu beyaz boyanmış yapraklar ve yaprakların arasında parıldayan pembe ışıklarla süslenmişti. New York'un senelik, genç kızların sosveteye takdim balosu yapılıyordu. Smokinli delikanlıların refakatinde beyazlar giymiş genç kızlar, sahnede biraz acele yürüyor, reverans yapıyor ve bir bakıma ev sahibeleri addedilecek güzel bir kadının masasına doğru yollanıyorlardı. Sosyeteye takdim edilen genç kızları seyreden meşhur pilot ve iş kadını Jacqueline Cochran ise yanındakilere, «Ben 18 yaşımdayken on seneden beri çalışan ve bir sürü

insana bakmak mecburiyetinde olan bir işçiydim», diyordu.

Bu gün ise, Jacqueline Cochran Kozmetik Şirketinin reisi olarak Balonun kendi himayesi altında yapılmasına müsaade etmişti. Gerçi baloyu o tertip etmemişti ama masrafları karşılamak üzere 10.000 dolar ödemişti. Buna mukabil balo esnasında bir kaç defa Şirketin reklâmı yapılacaktı. Tabii ertesi günkü gazetelerde de bir iki satırla balodaki rolünden de bahsedilecek ve bu da ilâveten Şirketine reklâm olacaktı. Jacqueline Cochran bütün bunlardan son derece memnundu, fakat ufak bir tenkit yapmaktan da kendini alamadı: «Kızları Zigfield çılgınlıklarındaki kızlar gibi çok süratli geçirdiler. Aralarındaki yegâne fark bu genç kızların giyinmiş olmalarıydı. dedi.

Vaktile, Amerikanın sosyeteye mensup ailelerinin kızları kendi aileleri nezdinde Verilen balolarla sosyeteye tanıtılırlardı. Son zamanlarda ise, «toptan» denebilecek bir usul ittihaz edildi ve genç kızların sosyeteye tanıtılmaları adeta ticari bir hâdise haline geldi. Gerçi faturaların bir haylisini gene babalar ödemektedirler, fakat balonun tertiplenmesi tamamen baloyu himaye eden ticari müesseseye aittir. Amerikada, genç kızları tanıtma balolarının en muazzamı sayılan New-York Debutant Balosunu Jacqueline Cochran'dan evvel himaye edenler arasında Coty Kozmetikleri, Evyan Parfömleri ve Kayser Eldivenleri vardır.

O gece Jacqueline Cochran'ın bukadar büyük bir alâka ile seyrettiği geçitte 104 genç kız sosyeteye takdim edildi. Takriben 2000 davetli bilet satın almıştı. Balonun net kân 75.000 lira ise New York hastahanesine bağışlandı.

Gece, genç kızların misafirleri karşılamalarile başladı. Saat 11 den sonra hoparlörden verilen bir emir üzerine genç kızlar ve kavalyeleri büyük an için hazırlanmak üzere sahne arkasında bir odada toplandılar. Anneler telâş içinde kızlarının elbiselerini, saçlarını düzeltir ve babalar münasip espriler yaparken manzara büyük ve müşterek bir düğünü andırıyordu. Biraz sonra müftehir anne ve babalar localarına çekildiler, Meyer Davis orkestrası «Oyuncaklar Marşını» çaldı genç kızların takdim merasimi başladı.

Orkestra biraz yavaşlayınca esrarengiz ses gene hoparlörden sahneye ilk çıkan genç kızın ismini bildirdi. «Miss Elenita Ziegler!» ve azametli bir genç hanım kavalyesinin kolunda sağdan sahneye girdi. Alkış seslerine karşı derin bir reverans yaptı; sonra kavalyesi genç kızı kırmızı kadife döşeli dürt basamak merdivenden indirdi ve fotoğrafçıların arasından yerine götürdü.

Genç kızlar birer birer reveranslarını yaptılar. Bazılarının referansı çok derin ve dramatik, bazılarının dimdik ve sert, bazılarının çekingen, bazılarının ise müstağni idi. 104 genç kızın arasında bazı meşhur isimlere rastlanıyordu. Meselâ Laurence Rockefeller, İrving Berlin ve Howard Cullman'ın kızları bunların arasındaydı. Kızların arasında sırf bu balo için Minneapolis'den kalkıp New York'a gelmiş olanlar vardı. Kızların çoğu terbiyeli ve dağınık alkışlarla selâmlandığı halde bazıları sahneye çıkınca yer yerinden oynuyordu.

Sonuncu genç kız da yerine oturduktan sonra, orkestra Sosyeteye giriş valsini çalmıya başladı. Bunu onbir genç kızın iştirak ettiği «Dalgalanan Kadife» (Jacqueline Cochran'ın en son yüz kreminin ismidir) dansı takip etti. Genç kızlar bu dansı ellerinde kırmızı ve pembe kadifeleri dalgalandırarak ve «Dünyanın en' güzel kızı» şarkısının nağmelerine uyarak yaptılar. Arada profesyonel dansözlerin bir gösterisinden sonra kızlar bu sefer Kızak Polkası yaptılar. Finali ise gene Cochran'ın bir esansının ismine atfen «Parlak Saat» denilen şarkının hep beraber söylenmesi

Çarşafı yeniden yırtalım

Jale CANDAN

Bir kadın sokakta mayo ile dolaşırsa ne olur? Tabii bir polis bu kadının yanına sokulur ve nezaketle kendisini karakola kadar takip etmesini bildirir. Biz, hiçbirimiz de buna, demokratik kanuna aykırıdır diye itiraz edemeyiz: Herşeyin bir hududu vardır. Dünyanın en demokrat memleketlerinde bazı kıyafetler yasaktır: kimisi adaba aylan olduğu için, kimisi o memleketteki ananelere uymadığı için, kimisi de, daha sudan sebepler yüzünden.. Geçenlerde, Maltadan dönen bir arkadaş anlatıyordu» Herkesin, açık elbiselerle dolaştığı bir sahil şehrinde, bir hanım uzun pantalonla plaja giderken, polis yanına yaklaşarak:

— Yabancısınız, galiba madam demiş burada pantalonla dolaşmak yasaktır.

Hanım çok merak etmiş fakat sebebini, bir türlü öğrenememiş. Belki onlarsa kadının pantalon giymesinin bir manâsı vardı.

Bizim için de çarşafın bir manâsı, hem de ne acı bir manâsı vardır..

Son zamanlarda, büyük şehirlerin biraz kenar mahallelerinde ve küçük şehirlerin her yerinde, umacı kıyafetinde, çarşafa bürünmüş kadınlar görüyoruz» Türk kadınının bu manzara karşısında ıstırap duymamasına imkân yoktur..- Vakıa, büyük şehirlerde, bu hâl bizi endişeye düşüremez.. Muayyen bir medeni seviyeye ulaşmış olan cemiyetlerde, böyle, taassuba dayanan geri hareketler olsa da, cemiyet, hiçbir kanuna bile lüzum göstermeden bunları Çiğner, hizaya getirir.. Beyle cemiyetlerde geri adım atmak, ileri adım atmaktan adeta daha güçtür. Olsa, olsa bunlar bize geçmiş bir kâbusu hatırlatır, boş yere ufkumuzu karartır, bize ıstıraplı bir manzara arzeder...

Ancak, büyük şehirlerimiz için kendi kendimize verdiğimiz bu teselli, maalesef, küçük şehirlerimiz için mevzubahis bile olamaz! Hepimiz biliyoruz, bugün, Türkiye'de, büyük şehirlerle, küçük şehirler arasında uçurumlar gibi derin farklar vardır. Bu fark bilhassa içtimaî ye fikri sahada kendini hissettirir.. İstanbulda, Ankarada, İzmirde gülüp geçebileceğimiz bir manzara Anadolunun herhangi bir kazasında bir tehlike teşkil edebilir. Mutaassıp kocaların, çarşafa soktukları kadınlardan sonra, bu hâl, genç kızlara, daha da küçük çocuklara intikâl edebilir.. Çarşafa giren bir kız, muhtelit mektebe de gönderilmek istenmez, istedikleri gibi gezen memur hanımları taşlanabilirler..

Halbuki ne iç ferahlatıcı bir manzaradır o: Beş sene evvel, Van gibi Anadolunun en ücra bir vilâyetinde, bir tek eczacı vardı, o da Vanlı bir hanım, Dükkânı yalnız başına idare ederdi. İki Dişçisinden birisi, gene Vanlı bir hanımdı. En' meşhur lokantasını işleten gene yerli bir kadın.. Erkek gibi çalışır, hesabı toplamadan dükkânı kapamazdı.. Bugün Anadolunun her yerinde aileler, kızlarını seve, seve muhtelit mekteplere yolluyor, onların okumasına ehemmiyet veriyorlar. Fakat bir yandan da, çarşaf giyenler çoğaldıkça çoğalıyor, kadınları ve kızları evlere kapama temayülleri artıyor.. Halbuki Türk kadını cemiyetteki şerefli mevkiini, çarşaftan kurtulduktan sonra elde etmiştir.. Çarşaf ise, daima giyenlerin kalbini ve zihnini bozmuş, onları daima saklanmaya, korunmaya mahkûm, kafası işlemez bir biblo haline sokmuştur.

Günden güne çoğalan ve bize doğru yürüyen şu umacı kütlesi yalnız bizim, kadınların hürriyet ve saadetimizi değil, Türk cemiyetinin inkişafını da tehdit etmektedir. Bugün çarşafa sokulmak istenen genç kız, varının Türk anasıdır. Çocuk ilk terbiyeyi, ilk karakteri anneden alır.. Kadınları, geri kalmış milletler ilerliyemezler.. Şuur ve muhakemesini işletmeyi öğrenecek yerde, saklanmayı, gizlenmeyi Öğrenen ve gizli silâhlara müracaat etmeye mecbur kalan bir kadın nasıl bir çocuk yetiştirebilir?.

Bugün münevver Türk kadınına düşen bir vazife vardır: Heryerde çarşafla mücadele etmek, hükümetimizden çarşaf yasağını istemek ve bunu elde etmek!. Bu yazıyı okuyan her Türk kadınının bu mevzuda söyliyeceği ve istiyeceği birşey vardır.. Bu sütun sizindir, yazınız.

teşkil etti. Bu şarkı esnasında genç kızlar enerinde elektrik ampullü mumlar tutmuş oldukları halde yerlerde oturmuşlardı.

Bilâhere üç saat mambo, samba ve vals melodileri büyük balo salonunu çınlattı. Saat üçe doğru gençlerin çoğu New York'un meşhur gece kulüplerine dağılmışlardı.

Balodan sonra Jackie Cochran genç kızlar hakkında pek mültefit sözler söylemekteydi, ama gazetecilerden birine' «18 yaşında bir kızım olsaydı dünyada bu baloya yollamazdım. Ona evvelâ çalışıp hayatını kazanmasını öğretirdim», demekten kendini alamadı.

Moda

Biraz da erkek modası

İ stanbula gidenlerin en çok nazarı dikkatini celbeden şeylerden biri, birbiri arkasına açılan erkek mağazalarıdır. Kupon kumaşlar, kravatlar eşarplar, süeterler o kadar caziptir ki insan önlerinde durmadan geçemez. Fiyatları da kadın eşyalarını solda sıfır bırakacak kadar yüksek..

Demek ki, bu beyler de süslerine para sarf ediyorlar, onların da bir modası, bazen kaprisleri var.. Bir de durmadan kadınlara takılırlar.. Hatta Paristeki Dior gibi, Balmain gibi meşhur erkek terziler de mevcuttur, meselâ Krize, Dovian Guy, James Pile..

Erkeklerin bir hususiyeti varsa, modayı birdenbire değiştirmezler.. Bir erkeğin elbisesi hiçbir zaman demode olmaz, eskir.. Bu, onlara teslim edeceğimiz bir haktır.. Pantolon paçasının genişliği biraz azalır, veya çoğalır, kollardaki düğme miktarı değişir. Bazen siyah gömlek moda olur, bazen de renGarenk, çizgili gömlekler fakat böyle modaları daha ziyade çok gençler takib ederler. Erkeklerin fantezi yapabilecekleri yegâne yer kravatlarıdır.. Onun için 50, 60 liraya satılan kravatlar görünce şaşmamamız icab eder..

Erkekler için klasik birkaç giyim tarzı vardır.. Meselâ siyah çizgin bir kumaş, Edenvari kalkık bir şapka giyen bir erkek İngiliz tarzını seçmiştir..

Amerikalılar ise rahatlarını bırakamazlar,.. Geçen (baharda, Parise gelen artist «Kirk Douglas» tamamile şık olmaya karar vererek, Pariste kendisine nefis bir tuveed ceket yaptırmıştı. Fakat kalkık yakalı sueteri o kadar rahattı ki ve beyaz çizgili kadife pantolonunu O kadar seviyordu ki bunları hep beraber giyinmekte hiç mahsur görmemişti? Bu giyinişe Parisliler «Amerikanvari» deyiverdiler..

Meksika tarzı giyimi seven erkeklere de sık sık rastlamak kabildir. Öne doğru giyilmiş genişçe kenarlı bir şapka, geniş bir kravat düğümü bunların başlıca vasıflarıdır..

Fransız erkekleri daha ziyade ince ve zarif görünmek üzere giyinirler Eşarp bağlamayı severler.

Son modanın şekli de şudur:
Pantolon paçasının genişliği 23 santim.
En gözde renk : kahverengi.
Kollarda dört düğme var fakat ikisi kullanılmıyor!

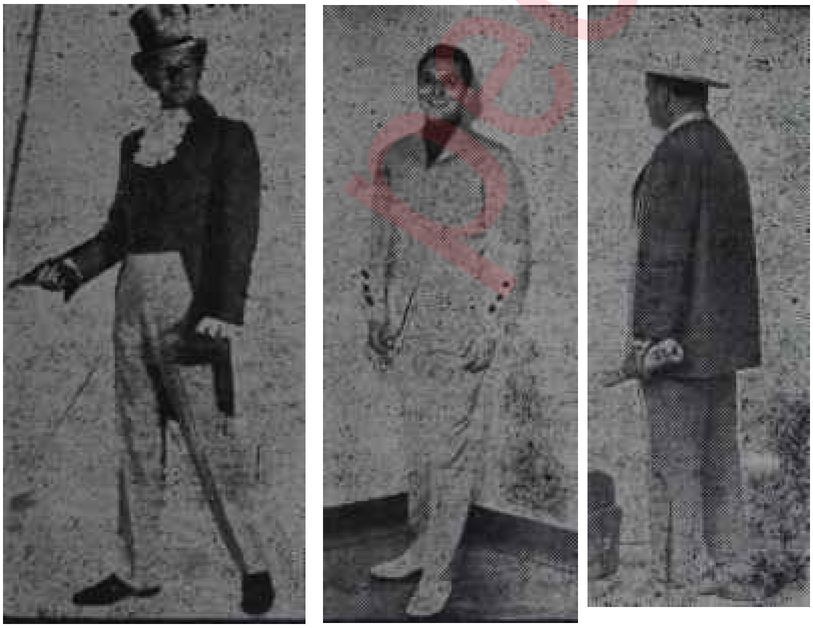
Gizli bir ihtilâl

B yaz değil, ne pembe, ne de mavi.. Son moda bir kadın çamaşırı ne renk biliyor musunuz? Vizon rengi tamamile soluk, açık bir vizon renginden başlıyor ve sıcak, koyu vahşi vizon rengine dayanıyor. Bu gizli ihtilâl önce herkesi şaşırtmış, sonra da hayran bırakmıştır. Şimdi Paris'in meşhur çamaşırcılan bu renklerden nefis naylon ve muslin gecelikler, iç eteklikleri, kombine zonlar hazırlıyor:.

Biz, bu renk bir geceliği daha evvel gördüğümüzü hâtırlıyoruz. Geçen sene, Ankarada, sanat mektebinin o meşhur defilesinde «rüya» veya «hülya» ismile teşhir edilmişti.. Pâriste daima ihtilâller yaratan terziler olduğu gibi muhafazakârlar da vardır.

Son günlerde açılan bir sergide, beyaz naylon perukalı güzel mankenler XVIII nci asrın kostümlerini teşhir etmişlerdir.

Bu serginin en enteresan tarafı Marie - Antoinette e ait bir kitaptır.. Bahtsız kraliçe, bu kitaba kostümlerinden eşantiyonlar koydurtmuştu. Hergün bu kumaş parçalarından birini iğneler Ve ertesi gün için nedimeleri ona bu elbiseyi hazırlarlardı.

Müstakbel erkek modası

Hem karnaval için değil

Sosyal Hayat

Ah şu hizmetçileri.

Genç kadın, çocuğunu adeta sürükliye sürükliye yürüttü, sonra arkadaşına dönerek:

Hizmetçi dün sabah kaçtı dedi.. Bütün iş üzerimde, üstelik de şu yumurcağın halini görüyorsun.. Sual üzerine sual.. Vallahi çıldıracağım. Evde yemek yok! Sokağa çıkacak değildim, fakat biliyorsun parka gitmek lâzımı Ancak orada derdime çare bulabilirim.

Çocuk hâlâ:

Neden o geçen amcanın rengi siyah diye soruyordu, çok mu çikolata yemiş?

Nihayet parka girdiler ve nihayet çocuk Sustu. Güneşli, güzel bir gündü. Hakikaten yazdan kalma bir gün; İki arkadaş bir sıraya iliştiler. Genç anne, etrafta biraz göz gezdirdikten sonra içini çekti:

— Elâlem ne iyi hizmetçiler buluyor.. Benim şansım yok! Şu kadını görüyor musun, tam bir senedir, yanındaki sevimsiz çocuğun kahrını çekiyor. Köylü, fakat eli, yüzü temiz değil mi? Hem de elli liraya çalışıyormuş!.

Hizmetçi kadın, uzaktan uzağa kendinden bahsedildiğini hissetmiş gibi, gülerek onlara doğru yürümeğe başladı.

— Nasılsın hanım.. Kış geldi gayri, bahçede görünmez oldun.

— Ne yapalım iş, güç.. Gine adamsız koldun Halime kadın.. Senin gibi sini Allah bana düşürmüyor kili.

Bu sefer,'hizmetçi kadın, içini çekti;

— Bari kıymetimi bilseler hanım. Vallahi gece yarılarına kadar bulaşık yıkıyorum. Hergün misafir.. Hanımın da yüzü, tam bir karış! Güler yüze hiç dayanamam haram.. Canımı alsınlar da bana gülsünler! Seni onun için seviyorum işte..

- Madem beni , seviyorsun, gel bende çalış.

—Ayıp okur hanım, ben sözümde dururum. Çocuğu büyütmeden çıkmam demiştim..

— Kaç lira alıyorsun.

— Altmış!

— Elli demiştin

— Arttırdılar.

— Bana bak, bugün hemen bana gelirsen sana altmış beş lira veririm. Senede iki entari de yaparım».

— Ah hanım, iyi hanımsın sen, yüzünden belli, böyle güler yüzlü hanı-ın yanında, parasız da dururum, ama ayıp olur..

Hizmetçi kadın aslında elli lira alıyordu. Fakat rahatı yerindeydi.. Derin, bir düşünceye daldı. Köydeki öküzlerden biri ölmüştü, o, ortağı olacak karı yok mu, ipekli bir entarilik, bir de salta istiyordu. Eh, Halime kadın da mecburdu onun gönlünü hoş etmeye, tarlaya o gidiyor, çoluğa çocuğa o bakıyordu.. Zaten kendisinin de üstü başı dökülüyordu.. Bir senedir, şu nankör hanım, ona bir eskisini bile vermemişti..

— Peki hanım dedi, ama bugün ayın sekizi, çıkarsam sekiz günlüğümü vermezler.. Ay başında haber vermeyince geçen günleri vermeyiz demişlerdi..

Genç kadın, adamsız kalmaktan müthiş korkuyordu..

— Sekiz günlüğünü de ben veririm dedi.. Ama bir şartım var: bu akşam işe başlıyacaksın, misafirimiz gelecek!.

Hizmetçi kadın

— Ben sözümden cayman diye yemin etti.

Akşam aynı parkta buluşmak üzere sözleştiler.

İki hanımla çocuk giderken, hizmetçi kadın ayda 15 lira farkla neler Tapabileceğim hesaplıyordu. Hem şimdiki hanıma yalancı bir mektup götürüp, çocuğun hastalandığına onu inandırırsa, hemen o akşam köye gideceğine remin ederse, belki oradan da, sekiz günlüğünü kurtarabilirdi!.

Piyango vurmuştu Halime kadına!.

Hizmetçi
Buhran var

T I B

Tedavi

Yeni bir ağrı dindirme tekniği

Bir çok cerrahlara göre, ağrısız ameliyat yapabilmek için biricik çare anestezi veya narkozdur. Bunun için az çok toksik bir madde, deri altından, damardan, veya koklatmak suretile vücuda sokulur. Cerrahın vazifesi bu anestezi maddelerinin, organizma için en az zararlı olanını seçmektir. Aksi gibi en az toksik olan anestezik madde çok zaman en az tesirlidir. Meselâ azot protoksid böyledir. Toksisitesi azdır. Vücuddan çabuk çıkar, gider. Fakat zaifdir. Yalnız başına cerrahî bir anestezi sağlayamaz.

Acaba toksik bir madde kullanmadan veya anestezi için seçilen ilâcın toksik olmayacak kadar az miktar ile ağrı gidermek mümkün değil midir? İlk bakışta bu fikir bir az garip görünür. Fakat Arthur Guedel'in fikirleri gözden geçirilirse insan biraz düşünceye dalar. Bu yazara göre bir hastanın çabuk veya geç anesteziye edilebilmesi onun bazal metabolizmasına tâbidir. Bazal metabolizma dediğimiz vücudumuzdaki yanış işi ne kadar yüksek olursa anestezi o kadar zor olur. Bazal metabolizma ne kadar düşük bulunursa veya kasden düşürülürse narkoz da ç kadar kolay olur. Bu yüzdendir ki çocuklarda ve Bazedow dediğimiz, metabolizmayı artıran bir hastalığa yakalanmış olanlarda narkoz zor olur. İhtiyarlarda ise metabolizma düşük bulunduğundan bu iş daha kolaydır. Şu halde, metabolizmayı yeteri kadar azaltabilirsek, az kuvvetli bundan ötürü de az toksik olan anesteziklerle veya toksik bir anesteziğin az miktarile müessir bir cerrahî anestezi sağlayabiliriz.

Bazal metabolizma bir çok faktörlere tâbidir. Bu arada iç salgı bezeleri ve vejetatif sinir sistemi vardır. İç salgı bezelerine hâkim olan da yine vejetatif sinir sistemidir.

Anestezi potansiyalize nedir

Yukarda söylediklerimizden yeni bir metod ortaya çıkmaktadır. Buna anestezi potansiyalize deniliyor. Laborit tarafından ortaya sürülmüştür. Bazal metabolizmayı düşürmek surenle ameliyat risklerini azaltmak ve narkozu kolaylaştırmak anlamına gelmektedir. Yukarda da söylediğimiz gibi organizmada yanışın azalması yani hekim dilile metabolizmanın düşmesi az miktarda kullanılan anestezik maddelerle şuur bulanıklığı ve uyku sağlamağı ve ağrı dindirmeği temin ediyor. Bu suretle kullanılacak anestezik madde klasik metodların îcab ettirdiğine göre pek az oluyor. Anestezik miktarının bu suretle çok kısılmış olması sonradan ortaya çıkacak arızalardan ve toksik belirtilerden hastayı koruyor.

Hibernasyon artifisyel

Hibenasyon soğuk kanlı hayvanların kış uykusuna yatmaları demektir. Bu terim şimdi bahsedeceğimiz tedâvi usulünü tamamen ifade etmekle beraber bir çok memleketlerde derhal yayılmış ve artık tamamen tıbbi bir mâna ve mahiyet almıştır. Bu yüzden de bu terimi olduğu gibi kullanmak ve muhafaza etmek zarureti vardır. Hibernasyon, deneyleri, kliniğe tatbiki, telâkki ve tefsirlerile tamamen bir Fransız buluşudur. Amerikalı Ailen de 1940da bu terimi kullanmıştır. Hafif ve klâsik bir narkozla beraber hastayı soğutmak suretile bu usulü tatbik etmiştir. Fakat hibernasyonu asıl geliştirrnek şerefi Laborit ve Huguenard'a aittir. (Tababette ve cerrahide hibernoterapi tatbikatı) adile 1954'de yayınladıkları 256 sayfa tutan eserde bu iki yazar hibernasyonu, bir yandan hastayı soğutmak bir yandan da nöro-andokrinyen blokajı temin etmek anlamına kullanmışlardır. Bu yazarların düşünüşlerine göre hibernasyon sadece yeni bir anestezi tekniğinden ibaret değildir. İntanı, toksik, travmatik her türlü tecavüzler karşısında organizmanın yeni ve ihtilâlci bir durumunu da anlatmaktadır.

Hibernasyonun ana prensibi

Sağlam bir organizmaya intan, travma, toksin gibi sebeplerle vâki olacak tecâvüzler ve saldırışlar onda bir takım savunma reaksiyonları uyandırır. Nabızda, aldamar basıncında, merkezi hararette, kanda şeker, albümin seviyelerinde, pıhtılaşdırıcı maddelerde, hormon salgılarında değişiklikler olur. Muvazene durumundan ayrılan bir pandül nasıl bir takım ossillasyonlardan sonra ilk durumuna ulaşırsa tecavüzlere uğrayan organizma da uyanan reaksiyonlar da bir seri titreşimlerden sonra normal hale döner. Bu reaksiyonların içinde en iyi bilinen ve en göze batan merkezî hararet değişiklikleridir. Bu savunma reaksiyonlarının, amacı evvelki fizyolojik durumuna getirmek suretile iç ortamın bütünlüğünü korumak ve onu yine çevresindeki ortamdan müstakil hale koymaktır. Sağlam bir organizma orta derecede bir tecavüze uğrarsa bu savunma reaksiyonlarının amplitüdü küçük olur. O varlığın yaşamasına zarar vermez, çabuk giderilir. Buna Laborit «ahengli reaksiyon» adım vermektedir. Fakat hekimlikte ve cerrahide vahim hattâ öldürücü agresyonlar da vardır, bunlar iki şekilde olabilir: ya tecavüze uğrayan kimse yorgun, düşkün ve yaşlıdır. Tecavüz az da olsa tesir şiddetli ve ağır olabilir. Yahut da sağlam bir organizma' düzenli ve ahenkli işlerden ağır bir hücuma uğrayabilir. Bu iki halde savunma reaksiyonlarının şiddeti vücuttaki ahengi ve düzeni bozar, alt üst eder. Başka bir deyişle savunma reaksiyonları vücudun yararına olacak yerde bütün dayanma imkânlarını yıkacak şekilde aşırı ve taşkın olur. İşte bu zaman Laborit'in dediği gibi hastayı tamamile sakin bir duruma, (vie ralentie) haline, yaşamanın en durgun şekline koymak lâzımdır.

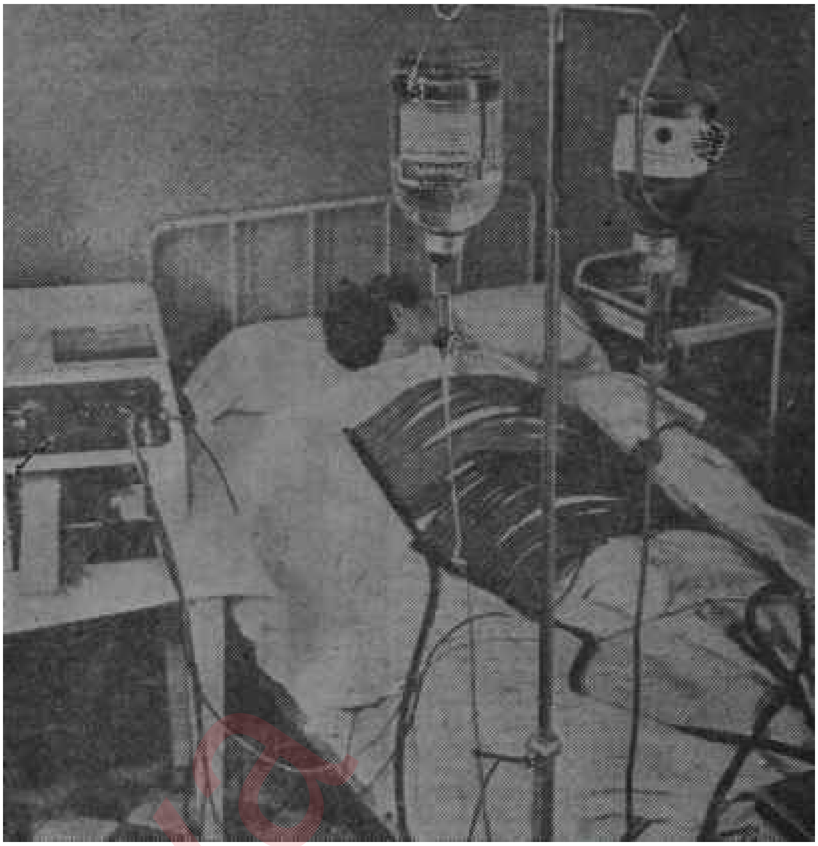
Bedendeki savunma reaksiyonlarını gözden geçirirsek bunların nöro-vejetatif sinir sistemile ilgili olduklarını görürüz. Bu sinir sisteminin sempatik ve parasempatik diye ikiye ayrıldığım biliyoruz. Eğer bu sinirlerin dürtülmesine engel olursak bu savunma reaksiyonları aşırı şiddetlerini kaybeder, ölçülü bir hâl alır, hafifler hattâ durur. Organizma da kudretlerini harcamaz, saklar. O halde hibernasyonun ana prensibi, vejetatif sinir sistemi, otonom sinir sistemi, sempatik - parasempatik sinir sistemi gibi isimlerle anılan bu sinir örgüsünün kontrollü bir şekilde baskı altına alınmasından ibaret olacaktır. Buna tıb dilinde inhibition veya deconnexion gibi isimler veriliyor. İlâç bu sinir sisteminin gangliyonlarına tesir ederek oralarda felç yapıyorsa o zaman da «gangliyopleji» diyoruz. Bütün bunları sağlamak kolay bir iş değildir. Çünkü bu sinirlerin birbirlerile geniş ölçüde bağlantıları vardır. Bu gün de bu sinirlerin vücutda ulaştıkları yerler, bu yerlere ulaşmak için geçtikleri yollar ve aralarındaki bağlantılar tamamen bilinmemektedir. Dekonneksiyonu başarabilmek için bütün bu yollarda, bu bağlantılarda engeller, barajlar kurmak lâzımdır. Bunun için de kullanılan ilâçlar pek çeşitlidir ve her biri sinir sisteminin bir noktasına- tesir etmektedir. Bir yandan da bu dekonneksiyon tehlikelidir. Çünkü organizmanın bu işleri düzenleyici mekanizması da iyice bilinememektedir ve çok karışıktır.

Cocktail lytique

Kokteyl sadece hariciyecilerin tertipledikleri ve hanımların 3000 liralık roblarını teşhir ettikleri toplantılarda kullanılan bir içkiden ibaret değildir. Hekimlerin sundukları kokteyller de vardır. Bizim kokteylimiz Paris'de ki bir terzinin ölümüne yas tutup ağlayarak ve billur kadehlerle içilmez. Enjeksiyon suretile kullanılır. Bu enjeksiyonlar ya bir defada yapılır. Yahud da damardan damla damla uzun süre ile verilir. Bu kokteyl keyif verici maddelerden hazırlanmaz. Uyuşturucu bir çok ilâçlar vücuda zarar vermiyecek miktarlarla birbirlerine karıştırılır. Hastaya alışkanlık yapmasın diye kokteyle katılan ilâçlar her gün değiştirilir. Bu ilâçları az miktarlarda birbirlerine katılması onların tesir kudretini arttırır. İlim dilile onları (Potentialise) eder. Kokteylimizin terkibi hastanın yaşına ve patolojik durumuna göre değişir. Henüz sabit bir formülü yoktur. Yeni ilâçlar bulundukça ve ilâçlarımızın zararlı tesirleri giderilerek şifalı tesirleri arttırıldıkça kokteylin terkibinde de değişiklikler yapılmaktadır. Bu kokteylleri hazırlamak için en çok kullanılan ilâçlar şunlardır :

Proceine: Ağrı dindiricidir. Kalbi besleyen koroner dediğimiz damarları genişletir. Kalbi anarşik takallüslere karşı korur. Hava yollarım açar. İdrarı arttırır. Hastada iyilik hissi, öfori yaratır.

Amin prokain: Aynı tesirleri haizdir. Vücudu geç terk ettiğinden pek kullanılamaz.

Hastaya kan veriliyor

Bankaları bile mevcut

Curarisant maddeler: Anestezik maddelere katılmaları, az miktar anestezikle narkozu temin eder. Toksikdirler.

Piridosal, Dolosal: Kötü tesirleri olmadığından morfine tercih edilir. Analjezik, anestezi, amnezi yapan, teneffüsü yavaşlatan, uyuşturucu maddelerdir.

Antihistaminiklerden Phenergan ile promethazine (3277 B. P.), Diparcol (2987 R. P.) de kokteylimizin içine giren maddelerdir. Bunların da çeşitli tesirleri vardır. Sempanik ve parasempatik sinirleri frenlerler. Teneffüsü kolaylaştırırlar. Hava yollarında ifraz birikmesine engel olurlar. Bir yandan da ağrı dindirici (analjezik), uyku getirici (hipnotik), unutturucu (amneziyant), Hipofiz bezesinin salgısını azaltıcı ve antibiyotikdirler.

En son olarak Largactil (4560 R.P.) bulunmuştur. Bu madde sempatik ve parasempatik sinirleri yatıştıran (sempatikolitik ve parasempatikolitik), spazmları gideren (spazmolitik), uyuşturucu (sedatif) bir ilâçdır. Bu hassalarından ötürü genel olarak gangliyoplejik ve nöroplejik denilen ilâçlar arasındadır. Largactil bulunmadan önce anestezi potansiyalize yapmak için ve hibernasyonda yukarda söylediğimiz kokteyller kullanılmakta idi. Bu gün sadece Largactil'i kullanmakla da bu amaçlara erişilmektedir.

Sonuçlar

Bütün bu açıklamalardan anestezi tekniğinde büyük bir değişikliğin arifesinde olduğumuz anlaşılmaktadır. Anestezi potansiyalize ve hibernasyon klinikte çok şeyler vaadetmektedir. Daha şimdiden parlak sonuçlar alınmaktadır. Bu gün bir çok karın, göğüs ve beyin ameliyatlarından önce koruyucu olarak hibernasyona başvurulmaktadır. Harp cerrahisinde yaralı, ileri hatlarda bu işler için yetiştirilmiş elemanlar tarafından hibernasyon hazırlamakta veya mümkün olan durumlarda hibernasyona tâbi tutulmaktadır. Böylece geriye emniyetle gönderilmektedir Fransızlar bu yeni metodları Hindi - Çini savaşlarında çok kullanmışlardır.

Hibernasyona tâbi tutulmuş hastalar yani soğuk kanlı hayvanların kış uykusunda bulundukları duruma sokulan, yaşayışları ağırlaştırılan, metabolizmaları düşürülen, uyuşturulan kimseler öldürücü mikrop ve toksin hücumlarınla, travmalara, şoklara; klâsik tedavilere tâbi tutulanlardan daha iyi dayanmaktadırlar. Bunun için hibernasyon ameliyat sonunda ortaya çıkan şok ve hipertermi hallerinde küratif olarak da kullanılabilir. Dr. E. E.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Amerikalı bir âlimin yaptığı tetkikler neticesinde zeytin, yumurta ve istiridyenin şimdiye kadar sanıldığı gibi kuvvet veren gıda maddelerinden olmadığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan bu maddelerin mide ve bağırsakları yordukları, bu uzuvların normal çalışmalarına engel oldukları ve bu yüzden vücudun, iktisap etmesi lâzım gelen kuvvetin israfına yol açtığı belirtilmektedir.

(New - York Times)

Tavuklara renkli yumurtalar yumurtlatmak için bir madde keşfedilmiştir. Bu madde kırmızı, yeşil, sarı olmak üzere üç renk yumurta temin etmektedir. Böylece tavuk, ilâçları yuttuktan bir hafta sonra renkli yumurtalar yumurtlamağa başlamaktadır. Bu kimyevi maddenin yumurtanın evsafına zarar vermediği de tesbit edilmiştir.

(News Week)

Bir müddet evvel sabık Kraliçe Nerimanla evlenmek isteyen Kuvayt Şeyhi Ezzat Gaffar aradığı eşi bulamadan memleketine dönmeğe mecbur kaldığını söylemiş ve Lozan'dan ayrılmıştır.

Kahire'de Çıkan bir takım rivayetlere göre ise Şeyhin, Emir Sarayında Vazifesi olmayan bir takım işlerle meşgul olduğu için Kuvayttan uzaklaştırıldığı söylenmektedir. Fakat Şeyh Gaffar'ın arkadaşları bu söylentilerin doğru olmadığını ve onun memleketine dönmesi ile bir çok hakikatlerin meydana çıkacağını anlatmaktadırlar. (A.P.)

Amerikanın bir çok yerlerinde ata binmeleri ile meşhur olan kovboyların artık at yerine motosiklet kullandıkları görülmektedir.

Bu kovboylar, iki beygir kuvvetinde motosikletli bir kovboyun, üç atlı kovboydan daha iyi iş yaptığını söylemektedirler. On bin dönümlük bir arazinin her tarafına motosikletle gidilebileceği de anlaşılmıştır. (A.P.)

İspanya Devlet Reisi Franco, Cebelitarık ile İspanya arasında bulunan bir kilometrelik bir «serbest bölge»yi idaresi altına almaktadır. General Franco'nun ayrıca İngiliz hududundaki kapılardan bir metre ileride demirden imal edilecek bir «Demir Perde» kurduracağı söylenmektedir. (New-York Times)

Hindistanın kuzeyinde mahalli bir seçime, partisi namına iştirâk edebilmek için, Kongre Partisine mensup bir üye, açlık grevine başlamış ve rakibinin seçimlerden çekilmeğe karar vereceği ona kadar kapısında bekleyeceğini bildirmiştir. (Reuter)

31 Aralık 1954 gününe kadar Oslo'da 5000 apartman inşa edilmiştir. Ayrıca 7.000 apartaman da inşa halindedir. (New-York Times)

Banyodan sonra

Oh!

Chicago şehrinde, 5 yaşında bir çocuk küçük bir noel ağacının yanına yaklaşmış, fakat ağaca elini sürer sürmez haykırmağa başlamıştır. Zira bunun bir ağaç değil henüz yıkanmış bir köpek olduğunu görmüştür.

William Jo ismindeki küçük çocuk sukutu hayale uğradığından değil, kuyruğunu çektiği köpeğin elini ısırmasından ötürü ağlamıştır. (A.P.)

Amerika'nın Chicago eyaletinde papağanlar arası bir konuşma müsabakası tertip edilmiştir. Bu müsabakada bir papağan çok güzel konuştuğu için birinciliği almış fakat ağıza alınmıyacak kadar galiz küfürler öğrettiği için sahibi disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. (News-Week)

Paristeki Fransız doktorları muayene ücretlerini arttırmak için teşebbüslerde bulunmuşlardır. Kendileri ile uzun bir görüşmede bulunan Maliye Vekili Edgar Faure tedavi ücretlerinde herhangi bir zam yapılamayacağını söylemiştir: (New-York Times)

Senenin en büyük aşk macerası bu sene de Fransa'da cereyan etmiştir; Aşıklar Marie Fleura isminde 68 yaşında bir kadınla 92 yaşında Louis Morris isminde bir erkektir. Darülacezede tanışan ihtiyar aşıklar üç seneden beri sevişmekte fakat evlenmeğe muvaffak olamamakta idiler. Nihayet yılbaşı günü muratlarına ermişlerdir. (News Week)

Amerikan ordusu Münih ile Fuerth şehri arasında bir hastahane treni ihdas etmişdir. Kışın hastaların kara yolu ile nakli güç olduğundan, Amerikan ordusu bu kararı almıştır. Bu tren hastaları, Münih hastahanesine nakletmektedir. (New-York Times)

Avustralyalı ve Danimarkalı iki adamın mektupla oynadıkları satranç iki senedir devam etmektedir. Sabırlı oyuncular iki seneden beri ancak 15 inci defa taşlarını oynatmışlardır.

(Daily Telegraph)

Avustralya ile İngiltere arasında sefer yapan yolcu gemilerinde, seyahat esnasında nişanlanmak istiyenler, nişan yüzüğü satın alabileceklerdir.

İngiliz Kuyumcular Cemiyeti, acentalara, gemilerde yüzük mağazaları bulundurmalarının lâzım olduğunu bildirmiştir. Yüzük fiatlari, her keseye elverişli olmak üzere 10 ile 5000 lira arasındadır. (News Week)

RADYO

Ankara

Çocuk saati

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar çocuk saati programını dinledikten sonra, yanındakilere «burada şahsiyet yetiştiriyorsunuz» dedi. Radyo idaresinin müdürü, program müdürü, müzik şefleri tebessüm ettiler, «evet efendim» dediler. Sevindiler. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar faaliyeti tetkik etmiş ve memnun kalmıştı.

Çocuk saatini tertip ve tanzim edenler ise bu sözler üzerine daha fazla çalışmak ihtiyacını duydular. Cumhurbaşkanına meseleyi uzun boylu anlatmak kaaibil değildi, vakit yoktu ve etrafı çok kalabalıktı. Çocuk saatini tertipliyen -Mükerrem Kâmil Su'dur- «fazla çalışmak» istiyebilirdi. Fakat çalışmak için fazla elemana, fazla eleman için de radyo idaresinin çocuk saatine ayırdığı tahsisattan daha fazlasına ihtiyaç vardı. Bütün bunlar bilinirken radyo idaresi, çocuk saatinin kısa temsilleri için dakikasına iki lira vermekte, diğer işler için gayet cüz'i bir miktar tanımakta idi. Bu hale, bu parasızlık haline rağmen, çocuk saati methedildiği zaman, eller uyuşturulmakta, teşekkür babında kelimeler söylenmekte, ancak hiç kimsenin aklına daha iyiye gidebilmek için, düşünülen imkânların tatbik mevkiine konulmasına yarıyacak gerekli tahsisatın koparılması gelmemekte idi.

Radyo çocuk saati her Cumartesi günü saat 17 - 18 arasında bir program takdim ediyor. Bu program bugün tahsisatsızlıktan, imkânların verilmemesinden gayet kısır hale girmek yolundadır. Radyo çocuk klübü, bu bir saat içinde dinleyicilerine bir «çocuk piyesi» takdim ediyor, bir kaç şiir okuyor, bir kaç şarkıyı koro halinde dinletiyor. Her halde, bugünkü hâli ile bu programın en canlı tarafı piyesin oynanması ile bazı şarkıların söylenmesidir. Geriye kalan kısımlar ise, ancak küçüklerin şahsi kaabiliyeti, Mükerrem Kâmil Su'nun himmeti ile bir şevlere benzetilmeğe çalışılmaktadır. Fakat bütün bunlar tatmin edici değildir, olamaz. Sebebleri ile yüzlerce, binlercedir ve birbiri arkasına sıralanabilir. En esaslarını ele ala--ak radyo çocuk saatinin eksikliklerinin neler olduğunu ortaya koyabiliriz:

Radyonun bugün bir telkin organı, öğretici bir umur olduğunda kimse şüphe etmemektedir. Hattâ o kadar şüphe edilmemektedir ki -Türkiye'de dahi iktidarların halk kitlelerine seslerini, işlerini ve istedikleri duyurabilmelerinde en fazla kullandıkları âlet, radyodur. Şimdilik, memleketimizde bu hâlin haksız taraflarına mani olmak imkânlarından mahrumuz, fakat radyo idaresi sadece, bu propaganda taktikleri ile saatleri dolduran bir müessese değildir, daha başka vakitlere de sahiptir. Bu boş vakitlerin birisi de çocuk saati olduğuna göre başka türlü işlere girişmek elzemdir, makûldur. Biz her makûl işin radyo evinde yer almadığını bile bile gene de söylemek isteriz. Radyo evinin mes'ul şahsiyetlerine bir saatin takdimi, durmadan tekrarı karşısında şikâyetler yapıldığı zaman verdikleri cevap şu kadar kısa, doğru ve iyi ölüyor: «Radyo kitlelerin âletidir, bunun için köylünün arzusuna uygun bir hale girmek en bedii başlı vazifelerimiz arasındadır.»

Bu söze bütün kalbimizle iştirak ediyor, fakat «fiil ile kavlin» radyo idaresi elinde biribirine uymadığım görerek üzülüyoruz. Madem ki, geniş kitle köylüdür, madem ki, köylüye inmek şarttır, radyo vasıtası ile gereken telkinleri, terbiyeyi, hareketleri tamamlamak lâzımdır. O halde nedendir, bilinmez ve anlaşılmaz; Çocuk saatini sadece şehirlinin anlıyacağı bir tartıp ile idare ettirilmesi cihetine gidilmektedir ve neden bu saatin tam bir kitle saati olması lâzım gelen imkânlar temin edilip, ilgililerine verilmemektedir? Bu günkü durumu ile çocuk saati, şehirli için tertip edilmiştir, sadece şehirlinin okullara giden, çocuk tiyatrolarına devam eden çocuğu için.. Şehirli çocuk -iyi veya kötü- ailesinin telkinleri altındadır, okumak imkânları bol bol mevcuttur. Ya köylü çocuğu ne yapsın ve köylü çocuğu iyiyi veya kötüyü tefrik edip doğru yolu nasıl bulsun? Her köye gazete, kitap veya öğretici unsur sokamayız. Bugün için, bu mümkün değil. Fakat köylü «eğlence var» diye, radyoyu kabullenmiştir, hemen her köyde radyo bulunmaktadır. Köylü çocuğunu -istikbalin esas temeli olarak- ele almak radyo vasıtası ile hiç değilse bir şeyler öğrenmesine doğru gitmek lâzımdır. Hakikatte diğer memleketlerde bu hâl yoktur, fakat diğer memleketlerde bu kadar okumamış geri kalmış sınıf da yoktur...

Bayar - Mükerrem Kâmil Su
Çocuk saatinde

Bizim radyo bu esasları düşünüp kendisine bir program yapmaz. Sadece bir saat ismi bulunur, meselâ çocuk saati: İsim bulunduktan sonra, çocuk saatinde ne söylenir ne yapılırsa, bu iyidir, denilir; bir istikâmet ve gaye tanınmaz. Bu saati tertip edenlere bu yanlış yolda çalışmaları söylenir. Ve bu saati hazırlıyanlara köylüye doğru gitmenin şartları üzerinde hiç bir söz söylenmez, hattâ bu saati tertip edenlere «işte bu kadar canım, idare edin» gibisinden bir el hareketi bir baştan savma cevap verilebilir; verilir.

Radyoda başka günlerde bir çocuk saati tertip etmek imkânı da tanınmaz. Sadece Cumartesi günü, denilir. Bu bile, bu saatin kitleler için, kitlelerin kalkınması için değil, şehirliyi eğlendirmek içi radyoda yer aldığının küçük bir delilidir. Ne zaman Yarabbi, ne zaman elimizdeki vasıtaları makamlarımızın sallanmaması için bir vasıta olarak kullanmaktan vazgeçip, değerini vere vere kullanabileceğiz? Acaba ne zaman radyoyu, bütün şark memleketlerinde dahi olduğu gibi iyi işliyen bir âlet olarak kullanacağız?

Radyo idarecileri, çocuk saatini hazırlıyanların tavsiyelerine kulak verip, iyi bir iş, müspete yönelmiş bir icraatta ne vakit bulunacaklar? Bunlar birer sualdir, fakat cevabı asla bugünkü icraat ve zihniyet ile verilmiyecek sualler..

Bugün için yapılacak işler vardır: Bunların başında çocuk saatini haftanın bit kaç gününde tertiplemek gelir. Hemen arkasında ve birincisi ile birlikte, çocuk saatinin bir telkin kudreti olarak kitlelere indirilmesi meselesi vardır. Çocuk saati bu hale sokulduğu takdirde ki Mükerrem Kâmil Su bu işi yapabilir buğdayların nevî, suların çeşitleri hakkında radyoda yer alan köylü saatleri konuşmaları kadar, hattâ bundan daha büyük bir hizmet görebilir.

İlâhi idare

*E*rdoğan Çaplı -radyonun batı musikisi şefi- telâşla büyük konser salonuna girdi, ertesi günü daldandala programı vardı, halk gelecekti, bu programı sadece dinlemiyecekler, ayrıca her şeyi göreceklerdi. Etrafında bir kaç ilgili şahıs daha vardı, onlara sinirli bir edâ ile çıkıştı: «İskemleler nerede, niçin getirilmedi, niçin yerine konulmadı?»

Herkes bilmediğini ifade etti, bu hâdise bir Cumartesi gününün gecesi cereyan ediyordu. Hademeler bir sürü iskemle getirdiler, Erdoğan Çaplı bu sırada etrafındakilere dert yandı, bir musiki şefinin, bir idarecinin, bir makam ve isim sahibinin iskemle yerleştirmek için geceleri radyoya gelmemesi gerektiğini yana yakıla anlattı. Hakkı vardı. Çünkü, radyo evinde hiç kimse ertesi günü bîr daldandala programının olduğunu düşünmez ve gerek orkestranın, gerekse dinleyiciler için fazla yer

Ayşe Onat

Çocuk saatinin yıldızı

bulmak gayesi ile getirilen iskemlelerin yerli yerine yerleştirilmesi hususunda gayret sarfetmezdi. Halbuki, mikrofon önünde orkestra üyelerinin nerelerde yer alacağım bu işleri bilen birisi yapmalı idi. Yapılması lâzımdır. Fakat bugün radyo evinde bu türlü ihtisas sahipleri yoktur, idareci âmirler bizim bildiğimiz idareci âmirler gibidir, kaç kilo sabun, kat kilo şerit gelip gittiğini hesaplamaktan başka vazifeleri yoktur. Halbuki, bir daldandala programında orkestra iskemlelerinin yerlerini Erdoğan Çaplı gelip tanzim etmemelidir. Erdoğan Çaplı düşünen bir mevkiin insanıdır; hazırlar, tertipler ve söyler. Ertesi günü geldiği zaman, sadece bakar; işlerin doğru olup olmadığım kontrol eder. Aslında mesele bu şekilde olmalıdır, olması da normaldir.

Derdin başı

Radyoevi sanatkârlarından birisi müdürün odasına girdi. Bir mesele hakkında şikâyet ve temennilerini bildirdi, Münir Müeyyet Bekman bir yazı ile meşguldü, masadan başını kaldırmadı ve sadece «program müdürünü görünüz» dedi.

Ayni sanatkâr program müdürü Naci Serez'i buldu, ayni şeyleri ona da tekrarladı ve aldığı cevap, «ilgili musiki şefini görünüz» oldu. O sanatkâr, -sanatkâr olmasına rağmen- sabırlı bir insandı, gitti, ilgili musiki şefini gördü, vaziyeti anlattı, o da dinledi.. Öbürleri ne dedi, diye sordu.. Sanatkâr oturdu anlattı:

«— Radyo müdürüne gittin, program müdürünü gör dedi. Program müdürünü gördüm, size gönderdi»

Son mes'ul insan da düşündü, düşündü ve nihayet şunları söyledi: «Ben onlarla konuşayım size haber veririm...»

Bu cevapları veren her makamın hakkı vardı. Radyo müdürü sadece tanzim edici bir selâlhiyete sahipti, program müdürünün her iki musiki nevinin şefleri dururken, bu işlerle uğraşması vazifesi icabı değildi. Musiki şefleri ise, aldıkları şikâyetleri, temennileri bir yazı ile üst makamlara, yani radyo müdürüne, program müdürüne iletmekle vazifeli idiler. Bu şekilde, kocaman radyoevinde kim mes'uldür kim değildir, belli olmuyordu.

Ankara radyo evinin eksik taraflarından birisi «istişari toplantılar» a ehemmiyet vermemesidir. Program müdürü, radyo programını tertip ve tanzim ederken, aylık veya haftalık toplantılara ehemmiyet verse, veya programdan başka, radyonun eksikliklerini, dertlerini tespit etmek için diğer «şefler» ile istişare etse, meselelerin halli hem çabuklaşır, hem de kolaylaşırdı. Herkes bildiğini tatbik eder, radyo program müdürü de bu işleri tanzim için gereken faaliyeti göstermezse, radyonun bu halden kurtulmasına imkân yoktur, olamaz da...

Mesuliyetten kaçmak

Radyoevindeki bu türlü anlaşmazlık, müdürlerin başbaşa vererek her işde ayni kanaate şahin mesul kimseler gibi hareket edememeleri, kimi ve nevi zararlı çıkarmaktadır? Muhakkak ki, radvoevinde şahsî iddia ve inatlardan vaz geçmek şarttır. Bu hâl tahakkuk etmeyince de herşeyden önce vatandaş zararlı çıkmaktadır. Türkiye gibi eğlence imkânı dar olan — pahalısı pek fazladır— bir memlekette radyonun daha iyi hale getirilmemesi ile dinleyici haklı olarak kızmaktadır, insan oğlu'nun kızgınlıktan sonra gösterdiği reaksiyonun neticeleri şüphesiz radyo idarecilerine yüklenmekle, hem de o mesul kimselerin bilmedikleri bu sözler şahıslan hesabına pek ağır olmaktadır.

Radyo idaresini bu idarî karışıklıktan kurtarmak, bir kol halinde hareket etmelerini sağlamak bir zarurettir. Bu zarureti kabul etmediğimiz müddetçe, herkes «bu işi ben ondan daha iyi yaparım ve bilirim» diye hareket ettikçe, garip ve yolsuz neticeler radyodan ses verecektir.

Allah için bütün vatandaşlar da bilmektedir ki, radyonun verdiği bu sesler, hiç de ismi ile mütenasip değildir. Akortsuz ve karışıktır. Demek ki, idarecilerin her meselede bir mutabakata varmaları şarttır. Radyo evinin müdürü, şefler arasındaki kargaşıklığa bir son verebilir, her ne kadar icraatlarına o kadar müessir olmamak gibi bir durumu vardır, fakat bu kargaşalığa hâli ile, şekli ile, makamının verdiği emniyet ile mutlaka bir son verebilir. Vermelidir de... Hem uzlaştıracak, hem de işlerin — belki de — radıyoevinin ismine mütenasip olarak mükemmel yürümesini temin edebilecektir.

Ve bir de telefon

Bütün bunları bir yana bırakalım. Diyelim ki, radyo gayet münasip ve iyi tarzda idare edilmekte, işler tanzim olunup, aksaklıklara meydan verilmemektedir. İyi niyetle bunları söyledikten ve radyonun yavaş yavaş mükemmele doğru gitmekte olduğunu kabullendikten sonra radyoya telefon ediniz. Santral numarası 10520'dir ve hattâ her nev'i müracaat buraya yapılabilir. Konuşmak istediğimizin ismini söylemeden bir hanım sesi cevap verir ve hattâ şöyle bir konuşma aramızda geçebilir:

— Radyoevi mi?

— Herhalde radyoevi...

Bu şekil sert bir cevaptan sonra, 10520 «meşgul» olunca başka numaranın çıktığını da ilâve eder ve telefonu bir güzel «çat» dîye kapatır.

«Biz, iyi düşünmeğe gayret edelim de, işlerin «santral» dan bozuk olduğunu —şimdilik— söylemiyelim.

MUSİKİ

Konserler

Gene Temcit Pilâvları

Smetana'nın Satılmış Nişanlı üvertürünü son bir yıl zarfında üç defa çaldılar. Birincisi bir Üniversite konserinde: en iyi de o gün çalmışlardı. Salonda Georges Duhamel vardı. Acaba ondan mı? ikincisi geçen mevsimin sonlarına doğru bir Filârmani konserinde; birinciye nisbetle seviye iyice düşmüştür. Nihayet, geçen haftaki konserde; gerilemenin üçüncü merhalesiydi bu.

Riyaseticumhur Orkestrası'nın, repertuarını asla zenginleştirmek istememesine üzülenler hiç olmazsa şöyle bir düşünce ile teselli bulabilirler: «Evet; hep aynı eserleri çalıyorlar ama, belki böylece o eserlerde tam bir tecrübe sahibi olurlar ve temiz bir icra çıkarabilirler». Maalesef orkestranın son zamanlarda verdiği konserler bu görüşü teyit etmiyor. Her orkestra konseri menfi tarafından bir öncekinin rekorunu kırıyor. Geçen Cumartesi günü gene, zevk vermek bir tarafa, rahatsız edici bir konser dinledik. Hele Dvorak konsertosunda orkestranın »liste refakati yürekler acısıydı. Hiç mi prova yapmamışlardı acaba? Şef eseri tanımıyor muydu? Bırakın bunları bir tarafa; orkestra üyeleri acaba sazlarım akord etmemişler miydi?

Konserin ikinci kısmında durum biraz düzeldi. Fakat kornolar o meşhur ve mahut kornolar gene dinleyicileri güldürmeğe -yahut hiddetlendirmeye- devam ediyorlardı. Haydi Eroica senfonisinin üçüncü muvmanındaki üç kornolu pasaj bilhassa güçtür diyelim. Pekâlâ bütün eserlerdeki korno partilerinin de mi falsosuz olarak çalınması imkânsız şeyler? Dinleyicilerin çoğu o hale geldiler iki kendilerini musikiye kaptırmış rahat rahat dinlerken kornoya sıra geldi mi yüzleri buruşuyor, tüyleri diken diken oluyor ve «ne olacak şimdi? Nedir bu başımıza gelen?» der gibisinden birbirlerine bakıyorlar.

Riyaseticuhmur Orkestrası bugünlerde, her zamandan fazla, sıkı ve ciddî bir çalışmaya ve iyi bir şefe muhtaçtır.

İlhan Özsoy
Dâhi derlerdi

Saha henüz boş

29 yaşında, İlhan Özsoy Devlet Konservatuarı'nın keman öğretmenlerindendir. Konservatuarda talebe iken onun için büyük ümitler beslenir, hattâ İlhan Özsoy ismi ile «dahî» kelimesi beraber kullanılırdı. Mezuniyetini takiben Liko Amar'la çalışmalarına devam etti. Birçok konserler verdi. Sonra Almanya'ya gitti; Köln Musiki Akademesi'nin keman kurlarını takip etti. İyi dereceler aldı. İki yıl önce Darmstadt'da yapılan Milletlerarası Oda Musikisi müsabakasına bir kuartet kurarak katıldı ve ikincilik aldı. Sonra memlekete döndü ve konserlerine devam etti. Fakat, herşeye rağmen, memleketimizin birinci sınıf bir viyolonist kazanmış olduğunu isbat edemedi. Geçen haftaki konserde Dvorak'ın keman konçertosunu çalarken umumiyetle güvenilen tekniği bile yer yer aksıyordu. Tonu renksiz, ifadesi belâgatten mahrumdu. Konser sahnesinin soğuk atmosferinden kurtulup musikiyi yaşıyamıyordu.

Bu konser İlhan Özsoy'un iyi bir öğretmen olabileceğini, fakat vasat bir konser sanatkârı olmaktan henüz ileri gidemediğini bir daha ortaya koydu.

Plâk Resitali

Musiki ile meşgul olan herkese sorulan bir sual vardır: «Ne çalarsınız?» İlhan Mimaroğlu bu suale «plâk çalarım» cevabını verir. Muhatabı şaşar. Alay ettiğini zanneder. Fakat Mimaroğlu ciddidir. Bu cevabını hem de gurur doyarak verir. Plâk çalmayı başlıca meşgalelerinden biri haline getirmiştir. Plâklarını sadece kendi oturup dinlemekle, veya yakın bir iki dostuna dinletmekle kalmaz. Üç senedir Amerikan Kütüphanesinde verdiği konserlerde mümkün olduğu kadar fazla insana plâklarla musiki dinletmeğe çalışır. Çaldığı eserler hakkında kısa, fakat özlü olmasına çalıştığı izahlar da verir. Programlan, bir konserde icracıları muhakhak surette sahnede canlı olarak görmenin şart olmadığına ve maksadın ne vasıta İle olursa olsun iyi musiki dinlemek olduğuna inanan musikiseverler tarafından büyük alâka görmektedir.

İlhan Mimaroğlu plâk konserlerine 1951 yılında İzmir Amerikan Kütüphanesinde başlamıştı. Musiki hayatı çok hareketsiz geçen İzmir'de bu konserler büyük rağbet gördü. Ertesi sene, konserler Ankara'da devam etti. Fakat programlar ve plâklar muntazaman İzmir, İstanbul daha sonra Adana ve Eskişehir- Amerikan Kütüphanelerine gönderiliyordu. Konserler iki sene daha bu şekilde devam etti. Fakat bu mevsim, aylar geçiyor, plâk konserleri bir türlü başlamıyordu. Sebep, konserlere devam edilmesi kararını verecek olan zatın, Amerikan Haberler Merkezi Müdürlerinden Mr. Argus Tressider'in Amerika'da bulunmasıydı. Avdetinde bir an önce kararım verdi. Geçen hafta Kızılay'daki kütüphanenin arka salonuna musiki meraklıları gene toplandılar; Mimaroğlu kendilerine, bu sene programlarda bilhassa çağdaş eserlere geniş yel verileceğini ve böylece «umumi arzuya uyulmuş olacağını bildirdi ve sonra Gershwin'in Piyano Konsertosunu ve Brahms'ın Dördüncü Senfonisini dinletti. Bu konserlerde dinleyicileri' bilhassa memnun eden hususlar, programdaki yeni olsun, eski olsun- eserlerin, çok defa birinci sınıf orkestraların ve icracıların iyi sese alınmış plâklarından dinletilmesidir. Her eser çalınmadan önce verilen kısa izahlar da musikinin daha başka bir alâka ile dinlenilmesini sağlamaktadır.

Dağıtılan programda da belirtildiği gibi konserler her hafta Pazar günleri saat 17.15 te verilmektedir. Bununla beraber aynı saatte başka yerde bir konser varsa plâk konserinin saati değişecektir. Meselâ bu Pazar günü Milli Kütüphanede verilecek olan Necdet Remzi Atak konseri dolayısiyle, plâk konserinin saati 18.45 olacaktır.

İlhan Mimaroğlu
Plâklarla konferans

Opera

«Porgy» Yugoslavya'da

Müteveffa Amerikalı bestekâr George Gershwin'in halk operası «Porgy ve Bess» geçenlerde Belgrad'da ve Zagreb'de temsil edildi. Eseri temsil edenler, Yugoslav sanatkârları değil, fakat Amerika'dan gelen yetmiş kişilik bir zenci grubu idi Operanın halk üzerine yaptığı tesir muazzam oldu. Belgraddan gelen haberlere bakılırsa hükümet memurlarından köylülere kadar herkes operanın melodilerini söylemektedir. Yugoslavlar, zenci grubun ve Gershwin'in musikisinin, Amerika'ma yaptığı askeri ve iktisadî yardımlardan daha fazla, halkı Amerikan hükümetine karşı minnettar bıraktığına işaret etmektedirler. Borba gazetesi şunları yazmaktadır: «Belgrad halkı, bu istidadı sanatkârların memleketimizde daha uzun müddet kalmamasını esefle karşılamıştır. Böyle sanatkârın Yugoslavya'ya sık sık ziyaretleri arzu ve temenni edilmektedir.»

Bir Yugoslav bestekârı, Porgy ve Bess'i seyrettikten soma, heyecanım ifade etmek için, bir eser bestelemeğe başlamıştır. Genç bir kız, temsilden sonra Gerehwin'in kardeşinin karısı Mrs. Ira Gershwin'e, minnettarlığını belirtmek için, bir hediye vermiştir.

İlk defa 1935 yılında Boston'da temsil edilen Porgy ve Bess, bugün bestekârın büyük rağbet gören eserlerinden biridir. Operanın metni Du Bose Heyward tarafından yazılmıştır ve fakir bir zenci mahallesinde, Catfish Row'daki hayata dairdir. Porgy ve Bess'in zenciler tarafından temsil edilmesi gelenek halindedir. Gershwin, musikisiyle, zenci ruhunu tam manasiyle ifade edememiş olmakla beraber melodik ilhamından bu operasında bol bol faydalanmıştır.

Menotti'nin yeni operası

Konsolos bestekârı Gian-Carlo Menotti şimdiye kadar daha ziyade, az sayıda âletli bir orkestrası olan ve koroya ihtiyaç göstermeyen -operalar bestelemişti. Evvelki hafta New-York'da temsil edilmeye başlanan yeni operası «Bleecker Sokağı Azizesi» nde bu yoldan ayrılmış, korosu ve orkestrasıyla tam kadrolu, İtalyan stilinde bir opera yazmıştır.- Münekkitler «Azize» nin, Menotti'nin şimdiye kadar bestelediği en iddialı eser ve en iyi opera olduğuna işaret ediyorlar.

Çocukluğunda Menotti'nin bir bacağı felce uğramıştı. Bir rahibe onu Meryem Ana tapınağına götürmüş ve bir müddet sonra da Menotti'nin bacağı iyileşmişti. Bestekâr elan, iyileşmesinin bir mucize neticesi olduğuna inanır. Bununla beraber dindar bir adam değildir. İşte ruhundaki bu tezat, yeni operasının meydana gelmesine amil olmuş ve onun ana temini teşkil etmiştir. 'Fakat bestekâr bu operasında hangi tarafı tutuyor? Aklı mı? İtikadı mı? Buna karar verilmiyor. Menotti bu hususta şöyle diyor: «Bir neticeye varmıyorum. İstediğim, şiddetli heyecanlar yaratmaktır. Biz İtalyanlar zaten böyleyiz. Hepimiz birer asiyiz. Ama gömleğimizin altında bir haç taşırız. Papazlardan nefret eder, kiliseyi severiz. Yahut kiliseden nefret eder, Allahı severiz. Bu operamda da sadece insanlardaki aşkların çeşitlerini göstermek istedim: ana sevgisi, karı koca sevgisi, kardeş, sevgisi, cinsi sevgi, hattâ akraba ile cinsi münasebete götüren sevgi.. İnsanlar neye inanırlarsa inansınlar, Allah sevgisinin ifsat edilemeyeceğini bilirler.»

George Gershwin

Genç kızların sevgilisi

Puccini'nin yolunda

Menotti'nin musikisinde dikkat çeken taraf, bilhassa melodileridir. Bundan başka, çok defa beylik usullere müracaat etmekle beraber, eserim tiyatro bakımından da seyirciyi ikna edecek şekilde vücude getirir, bilindiği gibi operalarının livrelerini bizzat yazar.

Bundan önceki operalarında olduğu gibi «Bleecker Sokağı Azizesi»nde de Menotti, Puccini tesirinden kurtulamamıştır. Bugün Menotti, Puccini'den sonra İtalyan operasının en şöhretli bestekârı sayılmaktadır. Yeni operası da, arya ve resitatif tefrikiyle, ananevi İtalyan operalarının devamı mahiyetindedir.

«Beecker Sokağı Azizesi» nde vaka, New-York'un İtalyan mahallesinde cereyan etmektedir. Operasını hazırlarken Menotti, birkaç defa New-York'un Mulberry Sokağını, yani İtalyan Mahallesini ziyaret etmiş ve bu mahallenin havasını içine sindirmiştir.

New-York'taki temsillerinde baş rolleri Tenor David Poleri, Soprano Gloria Lane ve Soprano Virginia Copeland teganni etmektedirler. New-York'tan soma eser, Berlin'de, Stocholm'da ve Milano'nun La Scala operasında temsil edilecektir.

İstanbul

Daha üstün

Ankaranın ve İstanbul'un senfoni konserleri arasında yapılan her mukayese, daima başkentin aleyhine çıkıyor. Ankara'nın Devlet Tiyatrosunda verilen bu silik konserin hemen ertesi günü İstanbul'da Şan Sineması salonunda Cemal Reşit Rey idaresinde İstanbul Şehir Senfoni Orkestrası zengin bir programla ve küçük kusurlara rağmen parlak bir icrayla, Belediye Konservatuarının onbeş günlük seri konserlerinden birini verdi. Konserin solisti, Yugoslav fagot'cusu İvan Tursiç idi. Mozart'ın fagot konsertosunu çaldı. Programdaki diğer eserler Mozart'ın 8 No. lu Serenade'ı, Faure'nın Shylock sahne musikisi ve Jacques İbert'ın «Hasır Şapka» Divertissement'ıydı.

Cemal Reşit Rey'i ve Türkiye'nin tek ciddi senfoni orkestrasını tebrik ederiz.

Tiyatro

Şaşkınlıklar komedisi

İstanbul'dan gelmişlerdi. Şehir tiyatrosu alışkanlığı ile, dokuza beş kala Büyük tiyatronun kapısından girdiler. Gardroptan ayrılıp salona girerlerken alışık oldukları gong sesini beklediler, halbuki Ankara'nın mutad zilleri çalınıyordu.

Sahne ile salonu ayıran yangın bölmesi sessizce kalktı ve ağır bir müzikle, kadife perdeler yavaş yavaş açıldı Sahne bir dağ başını gösteriyor, uzakta büyük bir yangının alevleri Köklere yükseliyordu.

Seyirciler hayretle birbirlerine bakıştılar. İstanbuldan geldiklerini söylediğimiz seyirciler iki kişi idi ve o sabah, trenden iner inmez doğruca Büyük Tiyatro da temsil edilmekte olan Shakespeare'in «Onikinci Gece» komedisine yer alabilmek için gişeye gitmişlerdi. iyi hatırlıyorlardı; «Onikinci Gece» için bilet istemişler, hattâ mümkün olduğu kadar önde olmasını rica etmişler, gişe memura da kendilerine komedinin rağbet gördüğünü, herkesin önden yer istediğini, fakat mümkün olanı -verdiği yerlerle- yaptığını söylemişti. Halbuki şimdi sahnede ağır, tarihi bir dram seyrediyorlardı. Müessesenin ciddiyetinden şüphe etmedikleri için, bir hata işlediklerini, yanlış tiyatroya geldiklerini zannettiler. Biletlerine bir kere daha baktılar, Büyük tiyatro yazıyor ye 8 Ocak tarihini taşıyordu. Ancak perde arasında öğrendiler ki, mühim railerden birini temsil eden Melek Gün hastalanmış bu sebeple Onikinci Gece yerine Tanrılar ve İnsanlar dramı temsil ediliyormuş, bunu bildirmek üzere tiyatro idaresi kapının önüne bir yazılı kâğıt da koymuşmuş...

İstanlbuldan gelen seyirciler, tiyatronun zarif fuayyesindeki rahat koltuklardan ikisine oturdular ve karşılıklı fikir 'beyan ettiler:

Bir devlet tiyatrosunda, bir sanatkârın hastalanıvermesi ile oyun değiştirilir mi? Opera olsa, bir dereceye kadar bu hata kabul edilebilir» o kalitedeki sesten bir tane vardı, o da hastalandı ne yapalım, denebilirdi. Bir sanatkâr hastalanırsa, dublörü oynar, eğer birincisi kadar muvaffak olamasa dahi hiç değilse seyirci aldanmamış olur.

Devlet tiyatrosu kadrosu, on kişilik bir eseri dublörleri ile tevzi etmeye yetmez mi? Tiyatro kadrosunda öyle gençler var ki, senede bir defa sahneye ya çıkıyor, veya çıkmıyor. Maaşım ise muntazaman, yaz kış alıyor. Neden eserler sahneye dublörsüz konuyor da, böyle hâdiselere meydan veriliyor? Bunu ariyan, soran, bu işi tetkik eden yok mu? Neden yok? Burası Kel Hasanın kumpanyası mı, yoksa hepimizin memnuniyetle ödediğimiz vergilerle yaşatılan bir müessese mi?

Telefonla yer ayırtma usulünü ihdas ettiğini bildirmek için yüzlerce lira ilân bedeli veren bu müessese, maddî bakımdan memleketimizin ölçüsünde, her imkâna sahiptir. O halde, proğramsızlık ve tedbirsizlik yüzünden hatalar yapılmaktadır. Kısacası tiyatronun ilmimi Müdürü değişmiş fakat idare «eski tas eski hamam» dan farksız kalmıştır. Tiyatroya mubassır değil, umum müdür lâzım. Bütün arızaları yerinde ve zamanında tesbit edip önleyebilecek bir Umum Müdür!

Avant - Garde peşinde

Ekrem Reşid Bey bir Avant-Garde tiyatro temsillerine düşdü. Avant-Garde deyince aklınıza «öncü tiyatrosu» filân gibi şey gelmesin. Meğer Ekrem Reşid'in Avant-Garde'ı kâğıttan okumakla oluyormuş. Teknik Üniversitenin güzel bir sahnesi var. Bu gösteriye 6 Ocak'da merakla gittik. Eser «Günler geçer her şey geçer» ve reji: Ekrem Reşid Rey. Oynayanlar Ayfer Feray, Mücap Ofluoğlu, Mümtaz Ener, Kenan Büke. Tabii oynayanlar demek doğru değil okuyanlar demek lâzım. İkinci piyes «Zengin olsak». Yine Ekrem Reşid Reyin rejisörlüğünde, yine Ekrem Reşid Rey'in eseri. Orhan Boran Rauf Ulukut, Uğur Boran, Ayfer Feray, Muallâ Bayraktarın isimleri var. Sahnede ilk defa Ayfer Ferayı görüyoruz. Heyecandan tıkanacak halde. S esini duyabilene aşk olsun. Ama bütün havası ile çok yakışıyor sahneye. Mücap Ofluoğlu, Kenan Büke yalnız okumakla kalmıyorlar, ufak ufak oynamaya kalkışıyorlar ki, bu hâl, Ekrem Reşid'i çileden çıkarabilir, çünkü o zaman temsil avant-gardelığını kaybediyormuş. Bir ara Ekrem Reşid acaba alay mı ediyor diye düşündük. Uzun seneler Avrupada kalmış, tiyatro ile uğraşmış bir insanın bir piyesi kâğıttan okutması, —yani bir nevi radyo temsili yapması— ile avant-garde'ın ne ilgisi var? Ama Ekrem Reşid o kadar samimi, o kadar heyecanlı ve yaptığından memnun ki, doğrusu alay ediyor demeğe insanın dili varmıyor.

Bu son hafta Küçük Sahnede bomba gibi bir piyes oynandı. Haftada iki kere — Sah ve Cumartesileri — aydınlara hitap eden piyesler oynamayı ötedenberi düşünürlerdi. Bu düşüncelerini nihayet bu sene tatbik edebildiler. Kadınsız bir piyes: Godot'yu beklerken. İrlandalı yazar Samuel Beckett'in bir eseri. Son yıllarda adını bütün dünyaya duyuran bir eser bu piyes harukûlâde güzel oynanıyor. Tercümesi belki daha itinalı olabilirdi. Ertuğrul Muhsinin daha çok vakti olsaydı, bu eseri daha güzel tercüme edebilirdi. Fakat başlı başına böyle bir eser bulup seçmek ve onu oynatmak az şey mi? Böyle eserler görmek istiyoruz, bu çeşit tiyatro piyeslerini seviyoruz. Ama diyeceksiniz ki, bu çeşit piyes yazarları da tümen tümen değil ki.. Bütün dünyada bir piyes kısırlığı var zaten. Küçük sahnede temsil edilen Godot'yu beklerken piyesinde hangi sanatçıyı övmek gerek bilmiyoruz. Dört arkadaş da harukûlâde güzel oynuyorlar. Şükran Güngör'le Kâmuran Yüce; Nihayet bilhassa bu iki arkadaş kendini bu piyesde göstermek fırsatını bulabildiler. Cahid Irgatla Agah Hün'ün kabiliyetlerini öteki piyeslerde görmüş, sevmiş, ve alkışlamışdık. Ama Kâmuran Yüceye hiç bir zaman böyle bir fırsat verilmemişdi. Kâmuran Yüce ve Şükran Güngörü unutmak kabil değil. Var olsun çocuklar. Var olsun bu piyesi oynatanlar. Küçük Sahnecilerden bu çeşit özlü piyesler istiyoruz işte. Bu çeşit sanat temsilleri bekliyoruz.

Şehir Komedi kısmında: Geçti Borun pazarı. Büyük bir fiyasko. Müsaade ederseniz hiç bahsetmiyelim bu piyesten. Sonra Vasfi Rıza yine sinirlenir, mektup yazmıya kalkışır, tekzipler filan derken hep üzülürüz. Eminönü bölümünde de eski piyeslere yer veriliyor. «Paşa hazretleri.» Bu piyesde Abdurrahman Palay akılda kalan sanatçıların başıda geliyor. Ondan da bahsetmeğe değmez.

İ. Ü. T. B. nin Gençlik tiyatrosu Şakacıyı oynuyor. Sabahaddin Kudret Aksalın bu piyesini Şehir tiyatrosunda da görmüşdük. Piyes kuvvetli değil, telif oluşu bakımından gençlerin bu piyesi seçmeleri güzel. İyi de oynuyor çocuklar, yalnız Türkçeleri ve diksyonları iyi değil. Kadın sanatcılar erkeklerden üstün. Teşebbüsleri bakımından övülmeğe değer bir hareket. Devam etmelerini dileriz.

İstanbul'da bir de Tiyatro Derneği vardır. 120-150 arasında üyesi olan bir Dernek. Yanılmıyorsak. Galatasaray Lisesi ile Kollej mezunlarının bir araya gelmesinden teşekkül etmiş. Rejisörleri Haldun Dormen. Haldun Dormen Amerika'da tiyatro tahsil etti, rejisör olmak istiyor. Ama bir yandan da Küçük Sahnede oynuyor. Tiyatro Derneğinin ilk gösterisini yazın Bebek'deki Galatasaray Kulübünün lokalinde görmüşdük. O zaman meydan tiyatrosu ismini vermişlerdi ve orta yerde halkın arasında oynadılar. İkinci temsillerini Kadıköy Kordon otelinin salonunda yine halkın ortasında verdiler. Çok muvaffak oldular. Şimdi kendi lokallerinde çalışmalarım göstermek istiyorlar. Karşılarına bu sefer de belediye nizamları dikildi. Sahne ile halk arasında en azından beş metre olmalıymış, aksi takdirde bu nevi oyunlara izin verilmezmiş. Tiyatro derneği «Cep tiyatrosu» kurmak niyetinde. Cep tiyatroları bütün Avrupa'da mevcut olan bir şey. Hepsi de küçücük yerlerde, halkla burun buruna oynarlar. Bizde henüz bilinmediği için olacak. Bu teşebbüsü anlatmak güç oluyor. Ama İstanbul Valisi gençleri tutuyor. Hele Nabi Up'un hüsnü niyetine diyecek yok. Hiç olmasa kendi üyelerine ve üyelerinin davetlilerine oyunlarını gösterebilmeleri Naibi Up için elinden gelen yardımı yapmak istiyordu. Temenni edelim ki muvaffak olsunlar. O zaman şehrimizde bu nevi teşebbüsler gitgide çoğalacak, belki de bizler esaslı tiyatro ne demektir anlıyacağız ve o zaman tiyatronun da zevkine varabileceğiz.

İstanbul Belediyesi Konservatuarının tiyatro bölümü vardır. Hocaları da şair ve sahne artisti Ercüment Behzat Lav'dır. Tabii Ercüment her şeyden evvel şairdir. Güzel konuşmasını sever ve güzel konuşmak ister. Bu sefer 1954-1955 ders yılı çalışmalarını göstermekle acele etmiş. İki piyes de kötü oynandı. Hele şiirleri okuyan talebeler vurguları filân hiç bilmiyorlar henüz. Sonra bir genç bayan. Orhan Velinin sereserpe sini okudu. Okumadı oynadı. Bu şiiri, bandomimle bize anlatabilirdi. O zaman belki daha iyi olurdu. Hani tarifle, bir oyun oynarlar onun gibi. Ercüment Behzat Lav bu işi bu kadar hafife mi alıyor, yoksa Orhan Velinin bu şiiri ile alay mı ediyor, anlaşılmadı. Bu şiir niçin böyle el kol hareketile oynanarak okundu anlıyamadık gitti. Uzun zaman Behzadın çıkıp özür dilemesini bekledik olmadı.

İtiraz

B aşkan itiraz ediyordu:

Nasıl olur efendini, zaten matbuatın ağzında sakız olduk, kalktık bir de kokmuş bir komediyi sahneye koyduk, bu da yetmiyormuş gibi, şimdi böyle bir eseri sahneye koymaya kalkıyoruz. Arkadaşımızın gayretine, emeğine hürmetimiz vardır, ama biraz da tiyatroyu ve seyirciyi düşünmeliyiz..»

İdare heyeti reisinin itirazlarına rağmen ve uzun süren münakaşalardan sonra «Kalpazan» m sahneye konmasına karar verildi.

İdare heyetinin kararını elde ettikten sonra, müellif aktör, faaliyete geçti. Kucağında «sanat hayatımın biricik eseri» diyerek dolaştırdığı komedisini ayrı ayrı sanatkârlara gösteriyor ve her birine hanım veya bey olduklarına göre münasip sıfatlar uydurarak «iki gözüm yavrum, eserim sayende değer kazanacak» gibi huluskâr cümlelerle herkesin canım sıkıyordu. Bütün itirazlara rağmen eser (!) provaya kondu.

Sanatkârların zorlukla devam ettikleri provalar, bir gün ansızın kesiliverdi. Akabinde de Calip Arcan'ın tiyatrodan istifa ettiği haberi yayıldı. Diyorlardı ki: «Müdür eseri repertuvardan kaldırtmış, Galip te bu sebepten istifa etmiş...»

Komedinin provadan, daha doğrusu repertuvardan kaldırıldığı haberi doğru idi, fakat Galip Arcan'ın istifa haberi sadece bir blöftür. Kendi kendine şişti ve kendi kendine söndü. Bu haber, kimsenin kılını dahi kıpırdatmamıştı.

Resim

Yeni sergiler

F ransız konsolosluğu salonlarında Şükriye Dikmenin yağlı boya tablolarım gördük. Şükriye Dikmen uzun seneler Paris'de değişik atölyelerde çalışmış. Hattâ Parisde de sergi açmış. Şükriye Dikmenin sergisine büyük ümidlerle gittik. Ama umduğumuzu bulamadık. Serginin tek övülecek tarafı titizce hazırlanmış çerçeveler ve bunların güzel bir şekilde teşhir edilmiş olması. Meğer Sergiyi Sabri Fettah Berkel tertiplemiş. Ressam Sabrinin bu husustaki bilgisine diyecek yoktur. En güzel şekilde resimleri ekspoze etmesini bilir. Şükriye Dikmenin sergisi pek sönük geçti. Belki portrelerinde kişiliği var, ama o kadar ölçülü, o kadar hesaplı çalışılmış ki insan bu kuruluk karşısında adeta rahatsız oluyor. Sıcak renkleri kullandığı zaman bile tablolarına ısıyı verememiş. İnsan ister istemez bu ressamın çalışırken hiç heyecanlanmadığını, hiç üzülmediğini sanıyor. Hattâ yorulduğuna bile inanamıyor. Elhasıl çok tatsız, tuzsuz bir sergi.

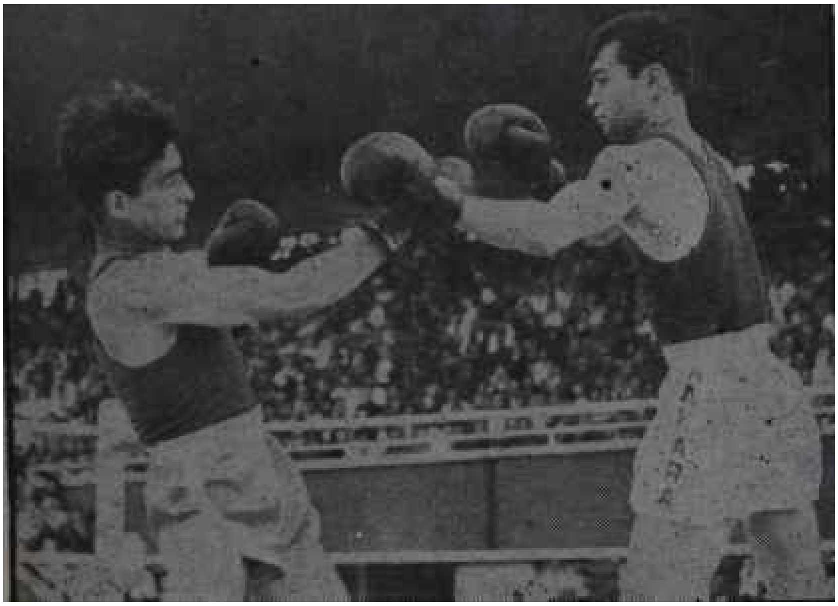
Bileşik Grubu ismi altında Amerikan Haberler Bürosunda yeni bir anlayışla bir kaç genç arkadaş eserlerini teşhir etti. Ressam Elif Naci'nin ön ayak olduğu bu sergi ilk bakışda insanı belki şaşırtıyor ama, sonra bu gençleri çok seviyorsunuz. Hikâye, şiir, el işleri, tel, tahta, seramik gibi karmakarışık bir sergi. Amerikan Haberler Bürosunun temiz, güzel salonuna yerleşmesini de bilmişler. Eserlerini iyi teşhir etmişler. En çok rastlanan isim Tuncay Ilgazın ismi. Kadın eşarplarını süslemiş, seramikden vazolar, tabaklar yapmış, tel tahta heykelcikleri var, bir de arkadaşlarının şiirlerinin resimlemiş. Tuncay bizce seramik ve heykelde kalsın, öyle bayan eşarplarına eski türkçeler yazıp onları süslemeğe kalkışmasın, çok zevksizliğe düşüyor. İnsan eşarpların üzerinde bu eski yaldan görünce acaba Elif Naciye yaranmak için mi yaptı diye düşünebiliyor. İlk gün hemen bütün İstanbulu orada görmek kabildi. Özdemir Asaf, şair olarak gelmiş, ama şiirlerden çok seramikleri sevdi. Hem o gün çocuklar güzel bir buluşla toprak kadehlerde, içki ikram ettiler, sonra da bu kadehleri diş kirası olarak ziyaretçilere bağışladılar. Ne yazık ki, ziyaretçilerin aklında yalnız hediye edilen bu kadehler kaldı. Kalabalıktan şiirleri pek okuyamadık. Resimlerine şöyle bir baktık. Güzel resimlenmişti, ama bu yeni bir buluş değildi, bu tarz. bir kaç defa denendi. Fiatlar pek munis, seramik tabaklar 15-20 lira arasında resimler aynı fiatta kapış kapış satılması lâzım. Nedense ilk günü gelenler biraz çekingen davrandılar, pek heveslenmediler. Şair Nevzat Üstün de gelenlerin arasında, zaten ilk gün bütün sanatçılar doldurmuş, belki o yüzden fazla bir şey satılamadı. Seramikleri Göksudaki fırında pişirmişler. Bu arada Mithat Tokayın da eserlerini görüyoruz. Mithatın çalışmaları, işçilik bakımından çok güzel ama resim bakımından insana bir şey demiyor. Seramik işleri aldı yürüdü. Bir fırın toprakla hemen bir şeyler pişirmeğe kalkışıyor.

Maya Galerisi:

Maya Galerisinde de Ali Bütün'ün Vazolarını gördük. İç odadaki vitrine kurulmuşlar. Çok sempatik, çok güzel küçük, şiirin vazolar. İşçiliğinin yanında zevk de göze çarpıyor. Kimisi eski Türk kilim motifinden mülhem. Bazısı geyik başını andırıyor. Bu küçük vazolar gençlerin büyük tabakalarına nazaran daha pahalıca, ama itiraf etmek lâzım ki, daha zevkli, daha güzel, daha işe yarayan cinsden. Ali Bütün'ün uzun boyunlu, büyük göğüslü bir de kadın heykeli var. Bu heykel, tek olduğu zaman da güzel teksir edilmiş hâlile de hoşa gidiyor. Alçıdan yapılmış, yirmi liraya satıldığına göre, vazolar kadar onlar da hediye olarak pek âlâ alınır ve kısam sevindirir. Gönül isterdi ki Ali Bütün imzasını taşıyan bu heykelcikler bronzdan yapılmış olsun.

Bu hafta Maya'da Kurgun Acar'ın tahta heykellerini gördük. Yeni yıla Maya Galerisi kısam şaşırtan bir sergiyle girdi demektir. Kuzgun Acar Güzel Sanatlar Akademisini bitirmiş, askerliğini yapmış 27 yaşında bir genç. Eline geçen malzemeyi çok iyi kullanmasını biliyor. Faideli olmaktan ziyade abstre'ye kaçan bir hâli var. Heykelci Moor'u hatırlatıyor, Moor'u sevdiği hemen anlaşılıyor, satmak endişesile yapmadığı da hemen görülüyor. Kim evine acayip kütükleri alır da kor diyeceksiniz. Yeniliği seven, yendiğe hayran bir kaç kişiden gayrisi belki Kuzgunun bir çok çalışmaları ile alay bile edecekler. Bence Kuzgun heykel bahsinde memleketimizde ilk ileri adımı atan biri. Paraya ihtiyacı olduğu halde sanatına ihanet etmiyor, sevdiği şeyi yapıyor. Bir tek eserinin satılmış olduğunu gördüm. Haldun Dormen tarafından alınmış. Sonra Kuzgun mutbak tellerde de çalışmış. Hani şu bildiğimiz ince kafes gibi tellerle mobil şeyler yapmış, tavana asmış, en ufak bir hava cereyanı, ile dönmeğe başlıyorlar. Onlardan birinin de satılmış olduğunu gördüm. Dekoratör Renan almış.İşte biri tiyatrocu, biri dekoratör diyeceksiniz, zaten bu gençlerin yeniyi sevmeleri lâzım. Eski zihniyet henüz modem resme alışıyor. Bunlardan fazla anlayış beklemek hata olurdu.

Boks

Horoz döğüşü

Boks

Bir kamp açılıyor

Yakında İstanbul'da bir kamp açılacak. Bu kamp, İtalya ve ispanya ile karşılaşacak olan boks milli takımımız için açılacak ve sadece on gün devam edecektir. Söylendiğine göre kampın esas gayesi de İtalya ve İspanya gibi Akdeniz iklimine sahip memleketlerin boksörlerin bizim iklime intibak edebilmelerini teminmiş!

İtalya ve İspanya gibi Avrupa boksunda ön plânda yer alan milletlerin takımlarına çıkacak olan boksörlerimiz için bu on günlük kampın ne gibi faydalar sağlayacağını kestiremiyoruz. Takımın seçmeleri Ocak ayının 29 ve 30 uncu günleri Ankara'da yapılacaktır. Bundan sonra takım kampa alınacak ve 12 Şubat'ta İtalya'ya hareket edilecektir.

Halâ değişmeyen, spor işlerimizdeki lakayt çalışmaların tipik bir örneğini teşkil eden bu on günlük boks kampı, faydadan çok uzaktır. Böyle çetin maçlar arifesinde hem de havaya intibak için açılacak on günlük kampta ne yapılacaktır? Yenilecek, içilecek ve bol bol İstanbul havası teneffüs edilecektir.

Halen İstanbul boksörleri kendi kendilerine, Ankara boksörleri de millî takımı çalıştırmak üzere getirilen İtalyan antrenörünün nezaretinde hazırlanmaktadır. Bu arada boks federasyonunun yapılan tenkitlere tahammül edemeyen başkanına şunlar sorulabilir:

— İtalyan antrenör, millî takımı çalıştırmak için mi yoksa Ankara boksörlerini çalıtırmak için mi getirilmiştir. İstanbul'daki boksörler kendi yedi hocalarının gayreti ile çalışırlarken, Ankaralı boksörlere İtalyan antrenörünün, tahsis edilmesi doğru bir hareket midir? Seçmelerden sonra meydana getirilecek millî takım namzetleri ise bu bocadan sadece on gün istifade edileceklerdir. Bu on gün içinde, bu İtalyan antrenör Ankara takımı hariç- millî boks takımımız için neler yapacak, ne kazandıracaktır?

29-30 Ocak günleri seçmelerinin yapılması da doğru değildir. Seçmeleri hiç olmazsa Ocak ayı başında yapıp, takımı hemen bir aylık kampa alarak İtalyan boks hocasının eline vermek icabederdi.

Halbuki ilgililer herşey tamammış gibi seçmeleri çok geç bir tarihe alıp, kısa müddetli bir de intibak (I) kampı meydana getirmekle işin içinden çıkabileceklerini sanmaktadırlar.

Temenni boksörlerimizin İtalya ve İspanya'dan memnuniyet verici neticelerle avdet etmeleri etrafında toplanmaktadır. Fakat bugünkü çalışmalarla bu kadar nikbin olabilmek zordur.

Bu gidişle Akdenizin iki güzel diyarına turistik birer gezi. yapılmış olunacaktır, hepsi bu kadar..

Futbol

İstanbul'da 2. devre

İstanbul profesyonel kümesinde üç haftalık bir dinlenmeyi müteakip çekişme yeniden bu hafta başlıyacâktır. Birinci devrenin malûm neticelerinden sonra, ikinci devrede oynanacak olan her maç iddialı takımlar için büyük önem taşımaktadır.

Profesyoneller için çetin bir devre olan liglerin ikinci yarısında, durum değişecek mi. Yoksa Galatasaray aradaki farkı muhafaza ederek hasret kaldığı şampiyonluğa ulaşabilir mi, yoksa şampiyonluğu Beşiktaş veya Fenerbahçe'ye kaptırabilir mi?

Takımların ikinci devre arifesindeki durumu şudur:

Galatasaray; Birinci devrede mağlûp olmadan, sadece iki beraberlik ve iki kayıp puanla lider olarak ikinci devreye başlamaktadır. Kendisini takibeden iki rakibi Fenerbahçe ve Beşiktasdan 3 puan ilerde bulunmaktadır. Bu fark hiçbir zaman kapatılamayacak kadar fazla değildir. Bir mağlûbiyet ve bir beraberlik Galatasaray'a şampiyonluğu kaybettirebilir. Fakat iki devre arasında ve liglerde oynadığı maçlar göstermiştir ki Galatasaray bu yıl canla, başla ve renk aşkıyla oynayıp muvaffak olmasını bilmektedir. Takım, moral bakımından iyidir. En sıkışık zamanlarda mağlûbiyetten kurtulmasını bilmektedir. İşte Beşiktaş, işte Sarajova maçları. Tek talihsizlik kıymetli kalecileri Turgay'ın apandisit ameliyatı olmasıdır. Fakat Turgay iyileşene kadar genç kalecileri Yüksel ile vaziyeti idare etmeleri muhtemeldir. Galatasaray'ın bu yıl şampiyonluğunu yüzde elli kabul etmek icabeder. Çünkü rakipleri de her bakımdan iyi bir durumda bulunmuyorlar.

Fenerbahçe: Bir taraftan idare heyetindeki kaynaşma, diğer taraftan takımda başgösteren durgunluk, ikinci devrede sıra galibiyetler ümidini azaltan hususlardır. Bugünkü durumu ile Fenerbahçe'nin ikinci devrede mağlûp olmayacağım kabul etmek imkânsızdır.

Beşiktaş: Adalet mağlûbiyetinden sonra avarajla ikincilikten de olmuştur. Takım için faydalı olan İtalyan antrenör Puppo Sandro'dan sonra hocasız kalan siyah - beyazlılar, simdi eski Fenerbahçeli Cihat Arman'a bu vazifeyi vermişlerse de müfrit Beşiktaşlılar tarafından bu husus iyi karşılanmamıştır. Bu bakımdan Beşiktaşın idare mekanizmasında da bir hizipleşme baş göstermiştir. Bu ise bir takımı sarsacak âmillerden biridir. Takımın hücum hattının fevkalâde göz doldurmasına karşılık müdafaada ihtiyar Vedii, Bülent ve Nusret hariç diğer elemanlar aksamaktadır. Beşiktaş'a umumî olarak bir nefes kifayetsizliği hakim bulunmaktadır. Bu ise takımı ancak 45 dakika ayakta tutabilmektedir. Beşiktaş'ın ikinci devrede sıkıntılı haftalar geçireceğim kabul etmek lâzımdır.

Adalet: Üç senedenberi beklediği mevkie ve klasmana doğru yükselmektedir. Beşiktaş ve Vefa galibiyetlerinden sonra dördüncülüğe çıkmakla, ikinci devrede daha iyi dereceler alabileceğini göstermiştir. Halen Galatasay'dan beş puan, ikinci ve üçüncü olan Fenerbahçe ile Beşiktaş'dan ise iki puan geride bulunduğuna göre, bu son iki rakibini, ikinci devre maçlarında yakalayıp, geçmesi pekâlâ mümkündür.

EMLAK BANKASI ile akt edeceğiniz bir

YAPI TASARRUFU MUKAVELESİ

yaptıracağınız evin % 90 ı nisbetinde 30.000 liraya kadar % 5 faiz ve 20 Sene Vadeli Kredi Sağlamak suretiyle sizi bu gayenize ulaştırır.

SENENİN İLK KEŞİDESİNDE

MÜKELLEF BİR APARTMAN DAİRE

(Erenköy Ethemefendi asfaltında)

Bir kişiye 5.000 Lira

Beş kişiye 1.000 er Lira

Beş kişiye 500 er Lira

210 kişiye Muhtelif PARA İKRAMİYELERİ

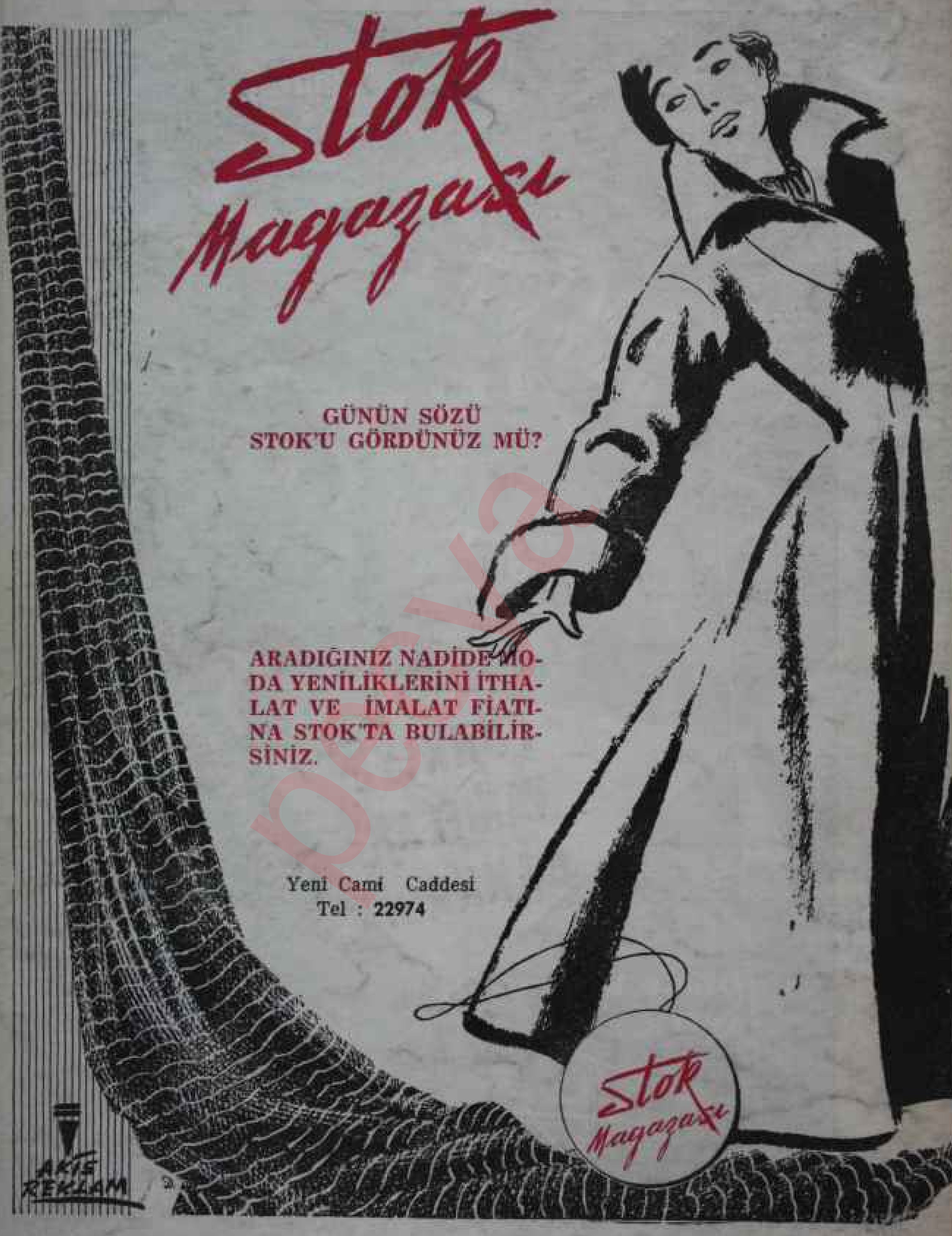
Her 100 liraya bir kur'a numarası

TÜRKİYE KREDİ
BANKASI

MÂ
MORAN ABUT REKLÂM

YENİ SOYSAL HAN No. 33
YENİŞEHİR - ANKARA
Tel : 24016

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir

Stok Mağazası
GÜNÜN SÖZÜ
STOK'U GÖRDÜNÜZ MÜ?
ARADIĞINIZ NADİDE MODA YENİLİKLERİNİ İTHALAT VE İMALAT FİATINA STOK'TA BULABİLİRSİNİZ.
Yeni Cami Caddesi
Tel : 22974
Stok Mağazası
AKİS REKLAM